

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**OBRAZ ŠPANĚLSKÉHO KRÁLE FILIPA II. V MODERNÍ
ŠPANĚLSKÉ BELETRII**

Vedoucí práce: PhDr. Josef Prokop, Ph.D.

Autor práce: Bc. Lenka Řezníčková

Studijní obor: Španělský jazyk

Ročník: Druhý

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s §47 zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva odevzdaného textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným stanovením zákona 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází Kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 5.5.2017

.....
Bc. Lenka Řezníčková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Josefu Prokopovi, Ph.D. za odborné vedení a podněty, které mi poskytl při psaní této práce. Mé poděkování patří také komisi v čele s Prof. PhDr. Janou Královou, CSc., která mě při obhajobě bakalářské práce povzbudila a vybídla k rozvinutí studovaného tématu. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a mým nejbližším za skvělou podporu, bez které by tato práce nevznikla.

ANOTACE

Tato diplomová práce pojednává o obrazu španělského krále Filipa II. v moderní španělské krásné literatuře. Zpočátku je stručně představena osobnost monarchy z 16. století na základě moderní historiografie, především vědecké činnosti hispanisty Geoffreyho Parkera. Dále je nastíněna kulturní, politická a sociální situace ve Španělsku v průběhu studovaného období, tedy 20. a 21. století. Za pomoci metod literární kritiky je následně analyzována vybraná literatura s přihlédnutím k obecné situaci a tendenčním vlivům na moderní španělskou literární tvorbu. Práce začíná úvodem, který objasňuje autorčinu motivaci pro zvolení tématu, hlavní zdroje a metodologii a je zakončena závěrem, který je doplněn o resumé ve španělském jazyce.

ANNOTATION

This Master thesis is about the perception of Philip II, Spanish king of 16th century, in modern Spanish fiction. The work counts with brief historical introduction to the person of Philip II according to the newest historiographical research, particularly Geoffrey Parker's studies. It then continues with brief introspection into Spanish cultural, political and social ambience of the studied period. Some reasons and explications are given concerning the 20th and 21st century literary situation in Spain. The aim of this work is to discover the perception of the Spanish monarch through analysis of selected literature taking into consideration authors backgrounds and opinions. The study starts with the introduction and ends with the conclusion completed with a résumé in the Spanish language.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. Filip II. – „La prudencia imprudente del Siglo de Oro“.....	9
1.1. Přístupy moderní historiografie.....	9
1.2. Filip II. Habsburský.....	12
1.2.1. Vládce impéria, nad kterým slunce nezapadá.....	13
1.2.2. Povahové rysy Filipa II.	15
1.2.3. Filipovy ženy a děti.....	17
1.2.4. Dvorní intriky	21
2. Literatura optikou sociologie.....	24
2.1. Literární pole Pierra Bourdieu.....	24
3. Španělsko 20. a 21. století - politická a kulturní situace a její vliv na literaturu.....	27
3.1. Historický kontext	27
3.2. Španělská literatura ve světle politických událostí.....	29
3.2.1. Počátek 20. století	30
3.2.2. Frankismus (1939 – 1975)	32
3.2.3. Přejít k demokracii a merkantilizace	36
3.2.3.1. Historický román ve Španělsku po roce 1975.....	39
3.3. Shrnutí teoretické části.....	42
4. Analýza vybrané španělské moderní literatury zachycující Filipa II.....	43
4.1. Ohled za beletrii 20. století	43
4.2. Současná beletrie.....	45
4.2.1. Pilar Molina Llorente – Pálpito de sol (2001)	45
4.2.2. Lola Gándara – El robo de la perla (2002)	50
4.2.3. Antonio Gala – El pedestal de las estatuas (2007).....	55
4.2.4. Mari Pau Domínguez – 3 historické romány	59
4.2.5. Juan Manuel Prada – El castillo de diamante (2015).....	70
4.2.6. Javier Olivares – Felipe (2015).....	74
4.3. Shrnutí.....	78
Závěr	80
Resumen.....	82
Seznam příloh.....	85
Seznam použitých zdrojů	92

ÚVOD

Tématu Filipa II. se autorka práce věnovala již v rámci předchozího studia. Španělský panovník ji zaujal natolik, že se rozhodla vydat se na studijní stáž do jeho rodného města a zabývat se jeho obrazem, který poskytuje španělská krásná literatura. Následně vypracovala bakalářskou práci zabývající se recepcí krále Filipa ve španělské literatuře 20. století. Při zpracování zmíněné práce se objevily indicie o možnosti rozšíření tohoto tématu a zaměření se na aktuální prostor.

Tuto výzvu autorka se zájmem přijala a absolvovala další studijní pobyt na univerzitě ve Valladolidu s novým cílem – zkoumat španělskou literaturu 21. století a pokusit se nalézt nová zajímavá data pro další práci. Fascinace postavou monarchy dosud nepominula a sympatie k hispanistům a historikům, kteří se Filipem II. zabývají v rámci své vědecké činnosti, stále rostou.

Ačkoliv převážně z pozice dědice a ne jako přímý dobyvatel, vládl Filip II. impériu obřích rozměrů. Na dobu své vlády se dožil poměrně vysokého věku a je s ním spojeno mnoho mýtů i legend. Nejen z historického, ale i z romanopiseckého hlediska je tedy zajímavým námětem. Je ale také komplikovaným objektem studia, jak poznamenal přední hispanista Geoffrey Parker. Jako příslušník habsburské dynastie je Filip II. blízký naší střeoevropské historii. Jeho otec byl následníkem našeho Karla IV. na císařském trůnu Sváté říše římské. Jeho strýc, Ferdinand I. Habsburský, narozený ve španělském Alcalá de Henares, vládl mimojiné jako český král ve stejném období, kdy Filip zastával svůj úřad španělského krále.

Z formálního hlediska je diplomová práce rozdělena do čtyř celků. První se věnuje moderní historiografii a jejímu zachycení španělského monarchy, který je následně stručně představen. V další části se autorka věnuje nastínění sociologického přístupu jako jedné z možností nahlížení literatury a následně sleduje historické dění a jeho vliv na literaturu ve Španělsku během období, kterými se studie zabývá. Obě tyto části poskytují teoretický podklad k poslednímu celku, který je věnován analýze španělské moderní literatury. Tato praktická část je pak rozdělena do dvou podkapitol. První z nich stručně představuje výsledky předchozího výzkumu v rámci bakalářské práce. Druhá část je věnována představení nalezeného vzorku aktuální literatury a její analýze.

Autorka věří, že přínosem této práce bude další přiblížení zajímavé historické postavy Filipa II., které by mohlo vyústit ve větší zájem o jeho osobnost na poli český

psané historiografie, která je v současnosti velmi omezená, ale i beletrie, popřípadě alespoň k překladu již existujících zahraničních děl z obou oblastí. Práce také poskytne nástin španělské literární scény nejen na základě španělských a českých studií, ale také na základě teorie vyučované v současnosti na španělské univerzitní půdě. Hlavním záměrem autorky je přinést nová data o tom, jaký obraz španělského významného monarchy poskytuje aktuální španělská literární tvorba. Dle autorčiných informací žádný podobný výzkum zatím na českém, ale ani na španělském poli učiněn nebyl.

Hlavním cílem této práce je tedy analyzovat zvolený korpus moderní španělské beletristické tvorby, jež zachycuje postavu Filipa II. s ohledem na sociální, politické a kulturní aspekty. Pro práci autorka využije jak metody historické, tak i metody textové kritiky a analýzy.

Výzkumné otázky:

- Jak Filipa II. zachycuje moderní historiografie?
- Jaká byla politická a kulturní situace ve Španělsku 20. a 21. století? Jaký vliv měla tato situace na španělskou literární tvorbu (autorské a čtenářské preference)?
- Vznikla literární díla, která zachycují postavu Filipa II.? Pokud ano, jaká byla motivace pro jejich vznik?
- Měnil se nějakým způsobem obraz Filipa II. v rámci zkoumané literatury? Pokud ano, jak?

1. Filip II. – „La prudencia imprudente del Siglo de Oro“

V následující kapitole se autorka bude věnovat aktuálním výsledkům moderní historiografie v oblasti zkoumání španělského monarchy především za využití studie Martíneze Millána, který zdokumentoval španělskou moderní historiografii zabývající se habsburskou dynastií. Představí ale také zahraniční historiografii, ze které bude následně čerpat při stručném představení postavy krále a dalších témat s ním spjatých a zároveň relevantních pro analýzu beletristické tvorby.

1.1. Přístupy moderní historiografie

V 19. století, především v jeho první polovině, kdy španělskou společnost ve světle romantismu symbolizovala snaha o politickou a ideologickou svobodu, lze zaznamenat jistý odpor vůči dynastii Habsburků, která tyto hodnoty potlačovala již od svého nástupu na španělský trůn – viz potlačení vzpoury komunerů, silná podpora instituce Inkvizice, apod. Ačkoliv tedy španělská monarchie dosáhla největšího rozkvětu právě za jejich vlády v 16. a 17. století, nedočkali se zástupci tzv. *Casa de Austria*, tj. španělské větve Habsburků, příliš vlídného hodnocení ze strany španělské historiografie. Svědčí o tom např. dílo historika Ángela Ferrera del Río, který již v úvodu své knihy o dekadenci Španělska označil jako výstižný argument část diskurzu politika Juana Donoso Cortése ze sjezdu poslanců v roce 1845. Cortés prohlásil ve velmi pejorativním smyslu, že „Habsburská dynastie je pouhou vsuvkou v dějinách Španělska“.¹ Další španělský historik, Martínez de la Rosa označil Filipa II. ve svém díle *Bosquejo histórico de la política de España desde los tiempos de los Reyes Católicos hasta nuestros días* za „původce všeho zla, které Španělsko potkalo“.²

¹ „La dinastía de Austria es un paréntesis en la Historia de España.“ (Volný překlad – LŘ.) FERRER DEL RÍO, Á., *Decadencia de España. Primera Parte. Historia del Levantamiento de las Comunidades de Castilla (1520-1521)*. [online] Madrid: Establecimiento tipográfico de Mellado, 1850. „Introducción“.

² „[...] a Felipe II, a quien señalaba como causante de todos los males de España.“ (Volný překlad – LŘ.) Martínez Millán, J. *La dinastía habsburgo en la historiografía española de los siglos XIX y XX*. Libros de la corte.es, n° 7, 2013, str. 37.

Tato situace se začala měnit s příchodem druhé poloviny 19. století a s nastolením první republiky. Španělská větev Habsburků v čele s prvními významnými králi, Karlem V. a Filipem II., pak byla postupně v průběhu 20. století začleňována do národních dějin.

Největší zásluhu na jejím začlenění má podle Martíneze Millána historik Menéndez Pidal, který se věnoval historii s cílem navrátit Španělsku přesnější vědomí o své minulosti. Považoval za nezbytné začlenit habsburskou dynastii do španělských dějin a udělat z nich tak jeden nepřetržitý vývoj od pradávných časů, jako podpůrný důvod pro existenci španělského národa jako celku. Problematickým bodem se ukazoval být nástup Karla V. na španělský trůn. Byl totiž už v době své vlády považován za cizince, protože se narodil a vyrůstal ve Flandrech. Pidal se nicméně zasloužil o to, aby byl tento negativní obraz nahrazen obrazem vládce, jehož prioritou byl boj za křesťanskou víru. Připomněl také, že to bylo právě za vlády Karla V., kdy Španělsko nejvíce expandovalo a dobývalo území na americkém kontinentě. Tato a další fakta posloužila jako důkaz o pošpanělštění Karla V. a jeho příslušnost ke španělské historii a stejně tak i jeho následovníků z rodu Habsburků. Byly jim přiřčeny stejné zájmy, které byly přisuzovány i Katolickým králům, a to snaha o jednotu národa a obrana náboženství. Od té doby se stali Habsburkové nedílnou součástí španělských národních dějin.

V prvních dekádách frankistického režimu se objevila iniciativa skupiny intelektuálů z okolí časopisu *Acción Española*, kteří vytvořili politický projekt, ve kterém mísili teologii s politikou. Vydali se tak tradicionalistickým směrem, jehož ideologické kořeny můžeme nalézt především v díle Marcelina Menéndeze Pelaya. Stoupenci této iniciativy považovali z jejich politicko-teologického hlediska za evidentní, že identita Španělska jako národa byla nevysvětlitelná bez katolické víry, a že jeho přežití bylo podmíněné kontinuitou katolického ducha španělské společnosti. Frankističtí intelektuálové se snažili hledat oporu jeho existence a především ideologie v historii. Neváhali také interpretovat a přizpůsobit si španělské dějiny tak, aby je mohli využít jako podklady pro svá tvrzení a aby odpovídaly jejich politickým cílům. Jinými slovy se podle nich Španělsko za doby vlády Habsburků stalo nástrojem Boha, katolické víry a církve. Španělsko 16. a 17. století symbolizovala monarchie a katolictví – hodnoty plně podporované a obhajované jak habsburskou dynastií, tak i frankistickým režimem.³

³ MARTÍNEZ MILLÁN, J. *La dinastía habsburgo en la historiografía española de los siglos XIX y XX*. Libros de la corte.es, n° 7, 2013, str. 50 - 51.

Martínez Millán upozorňuje ale také na skutečnost, že v průběhu frankismu bylo upřednostňováno spíše studium tzv. *Austrias menores*, tedy Habsburků vládnoucích v 17. století. Studium *Austrias mayores*, tedy Karla V. a Filipa II., bylo do té doby převážně v rukou duchovních. Situace se změnila v roce 1958, kdy v souvislosti s výročí smrti Karla V. vznikla celá řada studií, mezi nimi také první díla mladého historika Manuela Fernández Alvarze.⁴ Profesor Fernández Álvarez je zřejmě nejzasvěcenějším ze současných španělských historiků co se týče období vlád Karla V. a Filipa II. Je autorem rozsáhlého a čtenáři vyhledávaného díla *Felipe II y su tiempo*. Velký zájem o královu biografii si vysvětluje tím, že se jedná o tak významnou osobnost, která měla tolik světlých, ale i stinných stránek, že je pochopitelné, že se čtenáři chtějí dozvědět více o tak mocném a zároveň tajemném králi.⁵

Podle Martíneze se mladí historikové z období přechodu k demokracii obraceli k zahraničí jako k jedinému důvěryhodnému zdroji. Poukazuje tak na výraznou nedůvěru k dosavadní, především poválečné a frankistické historiografii, k jejím metodám i jejím výsledkům. Tématice španělského monarchy 16. století se, jak vyplývá z předchozích informací, věnuje řada zahraničních historiků a hispanistů. Mezi nejvlivnější pak Millán vskutku oprávněně řadí britskou historiografii v čele s profesorem Johnem H. Elliotem a jeho následovníky z řad studentů z Cambridge, mezi nimi vynikají především Henry Kamen a Geoffrey Parker. Nelze než souhlasit s Millánem, když hodnotí práci výše zmíněných britských hispanistů jako excelentně zdokumentovanou a logicky strukturovanou. Dnes je také převažující vizí habsburské dynastie, využívanou v rámci samotné španělské historiografie.⁶

Autorka při vypracování této práce zohlednila nejvíce výzkum Geoffreyho Parkera, který se Filipovi II. věnuje v rámci své vědecké kariéry již více než 50 let. Jako počáteční rok, kdy s výzkumem začal, uvádí rok 1960. Geoffrey Parker⁷ je autorem řady historických studií, které se zabývají obdobím 16. a 17. století ve Španělsku a ve světě. Parker se zpočátku své kariéry zaměřil na povstání ve Flandrech a později na osobu samotného monarchy. V roce 2010 vydal královu biografii pod názvem *Felipe II. La biografía*

⁴ MARTÍNEZ MILLÁN, J. *La dinastía habsburgo en la historiografía española de los siglos XIX y XX*. Libros de la corte.es, n° 7, 2013, str. 54 - 55.

⁵ FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, M. *Felipe II y su tiempo*. Madrid, 2014, „Pórtico a la décima edición“.

⁶ MARTÍNEZ MILLÁN, J. *La dinastía habsburgo en la historiografía española de los siglos XIX y XX*. Libros de la corte.es, n° 7, 2013, str. 55 – 56.

⁷ *Geoffrey Parker* [online]. © The Ohio State University, 2017.

definitiva. Celkem záhy se však ukázalo, že zdaleka není tak definitivní. V archivu Hispanic Society of America objevili téměř 3000 doposud neprostudovaných dokumentů z doby Filipovy vlády. Jednalo se o dopisy, které byly po staletí schraňovány v soukromé sbírce. Parker poznamenává, že z celkového počtu jich třetina byla nezajímavá, druhá třetina nepřinesla nové poznatky, ale zato zbývající, poslední třetina ho přesvědčila o jeho unáhleném rozhodnutí ohledně titulu jeho poslední Filipovy biografie.⁸ Uvádí, že se jedná z velké části o velmi zajímavé dokumenty pocházející z Rady provincie Aragón s královými poznámkami, ale také o dopisy, které si Filip vyměnil s knížetem de Medina Sidonia, který byl pověřen vedením Filipovy Neporazitelné armády (*Armada Invencible*) v roce 1588. Nové poznatky vyústily v Parkerovu nejnovější biografii *Felipe II, el Rey Imprudente*, vydanou v roce 2015.⁹

1.2. Filip II. Habsburský

Filip II. za svého života nenechal sepsat oficiální historii své vlády, nezanechal ani žádný testament jako jeho otec, dochovaly se však stovky jeho osobních listin, které umožnily a dodnes umožňují bližší studium jeho života.¹⁰

Narodil se 21. května 1527 ve Valladolidu, kde strávil i první roky svého života. V roce 1548 na základě rozhodnutí svého otce absolvoval první cestu do zahraničí. Cestoval přes Itálii, kde se zúčastnil koncilu v Trentu, až do Bruselu, kde se po 6 letech odloučení setkal se svým otcem.¹¹ Většinu svého života nicméně strávil na španělském území, odkud řídil své rozsáhlé impérium. Pravděpodobně z jeho nechuti cestovat pramenilo rozhodnutí učinit Madrid hlavním sídlem královského dvora. Madrid se tak stal prvním trvalým hlavním městem španělského království a s menšími pauzami jím zůstal dodnes. Svůj čas ale Filip II. trávil v několika královských sídlech, z nichž většinu nechal

⁸ Conferencia: Geoffrey Parker – Ciclo de Grandes Hispanistas en Instituto Cervantes en Londres [online]. © Youtube, 2017.

⁹ GARCÍA CALERO, J. Geoffrey Parker: «Felipe II merece el título de imprudente» [online]. © DIARIO ABC, S.L., 03/07/2015.

¹⁰ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha, 1998, str. 184-194. Také viz. PARKER, G. *Conscience and power: Philip II of Spain, history and legend, 02-Feb-1980*, [audio], Vancouver Institute Lectures [online]. UBC Library Open Collections, 2017.

¹¹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha, 1998, str. 33.

sám vystavět. Mezi nimi například Palacio de Valsain, zvaný Casa Real del Bosque v podhůří Sierra de Guadarrama nedaleko Segovie, Palacio Real de El Pardo či Palacio Real de Aranjuez, oba v blízkosti Madridu. V roce 1557 nechal Filip na oslavu vítězství v bitvě u San Quintín postavit klášter v San Lorenzo de El Escorial (dále jen El Escorial). Sám dohlížel na jeho stavbu, procházel stavenišťem a kontroloval a dokonce poupravoval návrhy jeho dvorních architektů pokud neodpovídaly jeho představám. Během pobytu v Nizozemí ho nadchly okrasné, symetrické zahrady a stavby z červených cihel a černých břidlicových tašek.¹² Zkušenosti nabyté v zahraničí lze vypožorovat v užitých stavebních, ale i zahradních prvcích jeho sídel.

El Escorial se stal nejen jedním z center Filipovy vlády, ale také místem, kde dodnes odpočívají ostatky španělských králů a jejich rodin, včetně samotného Filipa, který zde 13. září 1598 po dlouhé nemoci zemřel obklopen svými relikviemi.¹³

1.2.1. Vládce impéria, nad kterým slunce nezapadá¹⁴

„Vládl jedné pětině území Západní Evropy a jedné čtvrtině jejího obyvatelstva. Jeho světové panství od Filipín a Peru po Španělsko a Sicílii převyšovalo Římské Impérium na vrcholu jeho moci. Pod jeho žezlo spadala města jako Antverpy, Madrid, Sevilla, Mexiko a poddaní tak různorodí jako velký anatomista Andreas Vesalius či svatá mystička Teresa z Ávily.”¹⁵

¹² PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha, 1998, str. 34.

¹³ PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II*. Barcelona, 2015, Prefacio. Viz také CHALUPA, J. *Španělsko*. Praha, 2005, str. 78.

¹⁴ BELENGUER CEBRIÁ, E. *Felipe II.: en sus dominios jamás se ponía sol*. Madrid:, 1988.

¹⁵ „He ruled one fifth of the land of Western Europe and one quarter of its population. His dominions around the Globe from the Philipines and Peru to Spain and Sicily dwarfed those of the Roman Empire at its apogee. Under his scepter laid the bustling cities of Antwerp, Madrid, Seville, Mexico and subjects as diverse as a great anatomist Andreas Vesalius and the saint and mystic Theresa of Ávila.” (Transkripce a překlad – LŘ.) PARKER, G. *Conscience and power: Philip II of Spain, history and legend, 02-Feb-1980*, [audio], Vancouver Institute Lectures [online]. UBC Library Open Collections, 2017.

Náboženství 16. století bylo ovlivněno především krizí, která rozštěpila Evropu na katolický a protestantský blok.¹⁶ O državách Filipa II. říkalo, že díky jejich rozloze nad nimi slunce nezapadá. Z řad jeho obdivovatelů si vysloužil označení „nejmocnější panovník křesťanského světa“.¹⁷ Pro jeho politiku byla typická nekompromisní obrana katolictví, která postrádala jakýkoliv náznak tolerance. Vždyť také Filipovo hlavní heslo znělo: „V první řadě jde o víru.“¹⁸ a jedním z jeho největších přání bylo přivést všechna svá území k vyznávání katolicismu.¹⁹

V roce 1543 se Filip stal faktickým regentem Španělska. Karel V. se rozhodl, vzhledem ke své téměř permanentní nepřítomnosti, udělovat svému synovi rady formou osobních dopisů zvaných *Instrucciones*. Jednalo se o čtyři soubory pokynů, které Karel sepsal a svému synovi zaslal v rozmezí let 1539 – 1556. Do problematiky vládnutí a diplomacie byl tedy Filip zasvěcován převážně písemnou formou. Došlo však i na poučení při osobním setkání, např. během již zmíněné Filipovy cesty do Nizozemí.²⁰

V roce 1554 předal císař svému synovi neapolské a sicilské království a zařídil jeho sňatek s anglickou královnou Marií Tudorovnou, díky jemuž se na několik let stal králem *iure uxoris* na anglickém území. O rok později byl Filip jmenován vládcem Nizozemí a v lednu roku 1556 Karel definitivně abdikoval. Po abdikaci Karla V. se jeho syn Filip stal vládcem říše, která zahrnovala Španělsko, polovinu Itálie, Nizozemí, Mexiko a Peru.²¹ Karlův bratr, Ferdinand I., pak převzal titul císaře Svaté říše římské.²²

¹⁶ UBIETO ARTERA, A. *Dějiny Španělska*. Praha: Lidové noviny, 1995, str. 233.

¹⁷ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 149.

¹⁸ CHALUPA, J. *Španělsko*. Praha: Libri, 2005, str. 78.

¹⁹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 98.

²⁰ PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II*. Barcelona, 2015, Prefacio.

²¹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 70.

²² *Ibid.*, str. 181-182.

1.2.2. Povahové rysy Filipa II.

„FILIP II. - Kdyby můj syn byl tak zkažený jako vy, sám bych přinesl dříví k jeho upálení!“²³

Z náboženského hlediska byl Filip II. naprosto oddaným věřícím. Jeho oddanost katolické víře hraničila až s náboženským fanatismem, ze kterého bývá často obviňován. Zpovídal se, chodil k přijímání a denně se účastnil mše. Obklopoval se církevními hodnostáři a o jeho zbožnosti svědčí i fakt, že El Escorial je nejen královským sídlem, ale také klášterem, jehož centru dominuje bazilika, do které se mohl vždy v případě potřeby uchýlit. Vždy v době půstu, ale i v okamžicích duševního vypětí, např. smrti členů jeho rodiny a před důležitými rozhodnutími, se Filip uchyloval do duchovního ústraní. Soukromá knihovna v jeho ložnici čítala desítky knih s náboženskou tematikou.

Dle Parkera vystihl psychiatr Verker téměř dokonale Filipovu osobnost, když popsal tzv. „nutkavý typ osobnosti“. Pro takové osoby je typické, že *„jsou vzdorovití a nerozhodní, neoblomní a nenápadití, zbožní a asketičtí, pracovití a bez smyslu pro humor. Přehnaně kontrolují své emoce a jsou zaujati detaily; protiví se jim špína, mají slabý pohlavní pud a jsou posedlí vyměšovacími funkcemi. Mají rádi rutinu a nejsou schopni na nikoho přenášet pravomoc; jsou oddáni poctivosti a spravedlnosti, často poněkud necitlivě; jsou velkými sběrateli a chamtivci.“²⁴*

Filip II. byl skutečně vášnivým sběratelem. V letech 1571 – 1598 měl nasbírat až 7422 relikvií „včetně 12 celých těl, 144 kompletních hlav a 306 kompletních končetin“. O jeho posedlosti vypovídá nejen celkový počet nasbíraných relikvií, ale také jeho přístup k nim. V roce 1587 údajně nařídil, aby byly ověřené a označené relikvie pravidelně vystavovány k uctívání v přísně stanoveném pořadí.²⁵

Co se týče umění, Filip měl k němu velmi kladný vztah. Jeho sběratelská vášeň zašla do takové míry, že v každém z jeho paláců se nacházela část z jeho obrovské sbírky čítající až 700 malířských děl předních evropských mistrů, mezi něž patřili například jeho

²³ „FELIPE II. - ¡Si mi hijo fuera tan malo como vos yo mismo traería la leña para quemarlo!“ (Volný překlad – LŘ.) MUÑIZ, C. Tragicomedia del serenísimo príncipe Don Carlos. Madrid: Preyson, 1984, str. 446.

²⁴ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 10-11.

²⁵ PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II*. Barcelona, 2015, Segunda parte. El rey y su mundo., 5. El rey y su Dios.

oblíbenci Bosch, Tiziano a Brueghel.²⁶ Kromě obrazů vlastnil Filip šperky, mince, medaile, různé hudební nástroje, ozdobné předměty, drahé kameny, sochy z bronzu či mramoru a zděděné zbraně a brnění.²⁷

Filip byl po celý život i vášnivým čtenářem, o čemž svědčí jeho obrovská knihovna v El Escorialu, obsahující i díla, která se později dostala na seznam inkvizicí zakázaných knih. Král se tedy nezajímal jen o klasické autory. Parker uvádí, že v roce 1543 poručil koupit dokonce knihu Korán. V okamžiku Filipovy smrti pak jeho knihovna obsahovala okolo dvou set knih o „magii“. Celkový počet knih v jeho sbírce sahal až ke čtrnácti tisícům svazků, a to hned v několika jazycích - kastilštině, řečtině, hebrejštině, arabštině, latině nebo italštině.²⁸

Přízvisko Moudrý²⁹ (*el Prudente*) poprvé přídělil Filipovi historik Antonio de Herrera, který si při sepisování *Historia general del mundo del tiempo del señor rey Don Felipe II, el Prudente* uvědomil, že dosud každý významný král měl nějaké přízvisko – Alfons X. zvaný Moudrý (*el Sabio*), Ferdinand II. Aragonský zvaný Katolický (*el Católico*), atd. Parker si však s tímto archetypálním přízviskem pohrává, převrací ho a své poslední dílo pojmenovává *El rey imprudente*, tedy neopatrný král. Dle jeho názoru učinil totiž některá rozhodnutí, kvůli kterým Španělsko zbytečně vynaložilo mnoho finančních prostředků, např. při pokusu zbavit anglického trůnu Alžbětu I. nebo při nezdařené výpravě vojska dnes notoricky známého jako Neporazitelná Armáda (*Armada Invencible*). Vyčítá však monarchovi také neoblomnost v jeho politice proti protestantům, Židům a muslimům, proti nimž neustále vedl boje, v některých případech zbytečně zatvrzele namísto možného uzavření smíru.³⁰

²⁶ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 55.

²⁷ *Ibid.*, str. 57.

²⁸ *Ibid.*, str. 27, 56.

²⁹ V případě Filipa II. by bylo snad vhodnější uvažovat o českém ekvivalentu „uvážlivý“. Prudente = uvážlivý, rozumný, prozíravý. Viz *Španělsko-český online slovník*. [online]. Lingea s.r.o., 2017. [cit. 2017-02-20].

³⁰ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 62. „Filip Moudrý“. Viz také GARCÍA CALERO, J. *Geoffrey Parker: «Felipe II merece el título de imprudente»* [online]. © DIARIO ABC, S.L., 03/07/2015.

Dvořané často nazývali Filipa II. králem papírníkem (*el rey papelero*), díky jeho zálibě v procházení stohů státních dokumentů a psaní poznámek na jejich okraje.³¹ Parker uvádí, že monarcha sám vyřizoval denně i stovky dokumentů, poskytoval audience, předsedal radám, atd. Úřadování jej zkrátka provázelo všude, kde se pohyboval. Řešení státních záležitostí a četbě listin se věnoval i při vyjížděcích do přírody. Ani to však nestačilo k pokrytí veškerých záležitostí a s přihlédnutím k možnostem tehdejší doby tak docházelo celkem nevyhnutelně k prodlevám ve vyřizování. To vše nicméně poukazuje na jeho posedlost kontrolou nad vším a všemi.³²

1.2.3. Filipovy ženy a děti

V rámci již zmíněných *Instrucciones* radil Karel V. svému synovi také v osobní sféře, především v oblasti manželských povinností. Obával se o zdraví svého syna, protože v té době panovalo přesvědčení, že jeho strýc Juan de Austria zemřel na následky přemíry pohlavního styku se svou manželkou.³³ Proto Karel trval na svém a Filipovi psal následující:

*„[...] bylo by velmi vhodné, abyste se opatroval, a abyste se v těchto začátcích příliš nenamáhal, protože vám to může ublížit, [...] a proto vás velmi žádám, abyste se po tom, co jste naplnili manželský svazek, vzdálil s jakýmkoliv odůvodněním, a abyste se ani moc brzy, ani moc často k ní nevracel, [...]“*³⁴

³¹PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 45.

³²*Ibid.*, str. 42.

³³QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011, str. 74 – 75.

³⁴„[...] conviene mucho que os guardéis y que no os esforcéis a estos principios, porque demás que eso suele ser dañoso, [...] y así os ruego y encargo mucho que, luego que habréis consumado el matrimonio, con cualquier achaque os apartéis, y que no tornéis tan presto, ni tan a menudo a verla, [...]“ (Volný překlad – LŘ). FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, M. *Corpus Documental de Carlos V.* Salamanca: 1975, t. II, str. 90-103.

Ženy ve Filipově životě sehrály bezpochyby zásadní roli. Za svůj život se celkem čtyřikrát oženil a bohužel i čtyřikrát ovdověl. První sňatek se odehrál v roce 1543, a to se sestřenicí Marií Manuelou, princeznou portugalskou. Ta mu v roce 1545 porodila prvního syna, dona Carlose. Několik dní po porodu však zemřela. Podivně trpký osud dona Carlose se stal námětem mnoha děl - od oper a divadelních her až po romány. Parker uvádí, že don Carlos téměř nepochybně trpěl duševními poruchami. Podle něj měl infant, jako následek tehdy populárních příbuzenských sňatků, „*dvojitou dávku dědičných vlastností Jany Šílené*“, protože například „*namísto osmi praprarodičů měl pouze čtyři*“.³⁵ Princ byl znám pro své chatrné zdraví, ale především pro své hysterické záchvaty zuřivosti. Dle Parkera se král s přibývajícími lety začal za prince stydět. V chování jeho syna bylo pro Filipa zřejmě příliš nedostatků na to, aby uvažoval o jeho sňatku a případném následnictví. Filipova zdrženlivost v tomto směru pak měla za následek princovu rebelii, kterou dával najevo svou nenávist vůči otci. Vyvrcholením byl okamžik, kdy chtěl don Carlos přehnout do Nizozemí, které mu mohlo poskytnout mnoho možností, jak se postavit otci. Filip se o úmyslech syna dozvěděl a nechal ho uvěznit v Arévalu, kde don Carlos v pouhých 23 letech zemřel na následky hladovky, kterou držel na protest. Belenguer Cebriá se domnívá, že zmizení dona Carlose ze státní scény muselo být pro krále spíše úlevou.³⁶ Naproti jeho tvrzení však stojí skutečnost, že na královském dvoře byl po princově smrti zahájen devítidenní všeobecný smutek a Filipův dvůr musel po dobu jednoho roku nosit smuteční oblečení.³⁷ O opaku Belenguerova tvrzení svědčí i listina z roku 1590, ve které Filip přijímá záštitu nad madridským klášterem, který nechala založit Leonor Mascareñas, Filipova i Carlosova chůva. O synovi se Filip vyjadřuje následovně:

„[...] *byla chůvou mou i mého velmi drahého a milovaného syna, prince dona Carlose (kež odpočívá v pokoji) [...]*“³⁸

³⁵ Jana Šílená byla pro svou duševní nemoc uvězněna v Tordesillasu nedaleko Valladolidu, kde zůstala jako vězenkyně až do své smrti. Viz PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 91.

³⁶ BELENGUER CEBRIÁ, E. *Felipe II.: en sus dominios jamás se ponía sol*. Madrid: Ediciones Anaya, 1988, str. 44-45.

³⁷ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 94-95.

³⁸ „[...] mi aya que fue y del serenísimo principe don Carlos mi muy caro y amado hijo (que haya en gloria) [...]“ (Volný překlad – LŘ.) Viz QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011, str. 70.

V roce 1554 se stala druhou Filipovou manželkou tehdejší anglická královna Marie Tudorovna, známá jako Bloody Mary. Sňatek byl však uzavřen spíše z nábožensko-politických důvodů. Jindřich VIII., otec Marie, inicioval po rozporech s papežem odluku od katolické církve a založil si sobě podřízenou anglikánskou církev. Jindřichova dcera však nesdílela otcův entusiasmus a od okamžiku, kdy se jí konečně podařilo dostat na anglický trůn, prosazovala velmi razantní opatření, kterými se snažila docílit návratu ke katolicismu. Byla téměř fanatickou věřící vyznávající katolickou víru. To bylo zřejmě největším pojítkem mezi ní a o dvanáct let mladším Filipem. Jejich čtyřletý svazek však jako bezdětný ukončila předčasně Mariina smrt.

V roce 1560 se Filip již jako španělský král oženil s o dvacet let mladší Isabelou z Valois, dcerou Kateřiny Medicejské. K tomuto sňatku vedlo uzavření míru s Francií v Cateau-Cambrésis v roce 1559. Queralt del Hierro tvrdí, že Filipa tento sňatek proměnil v zamilovaného muže, pro kterého se mladičká Francouzka stala důvodem žití a pro kterou byl ochoten slevit mnoho ze svých nároků. Ze svazku se narodila dvě děvčátka – Isabela Klára Evženie a Kateřina Michaela. Právě ony dvě společně se svou matkou měly odhalit lidskou, milující tvář monarchy. Podle Parkera byl pro Filipa tento sňatek nejvýznamnější a následná ztráta jeho třetí manželky nejbolestnější.³⁹

V roce 1570 se Filip oženil naposledy, tentokrát se svou neteří, Annou Rakouskou, dcerou Maxmiliána II. Habsburského. Potřeba zplodit dědice byla silnější než vysoká pokrevní příbuznost, která s sebou nesla spoustu rizik. Z předchozích manželství zůstaly v té době naživu pouze dvě Filipovy dcery Isabela Klára Evženie a Kateřina Michaela, na jejichž výchovu Anna dohlížela. Filipovi pak sama porodila celkem sedm potomků. Dvě děti se však narodily mrtvé. Během 16. století se v Evropě dožila dospělosti jen polovina živě narozených dětí, není proto divu, že z jedenácti Filipových potomků dosáhli mladického věku pouze čtyři.⁴⁰ V roce 1580 se Anna nakazila chřipkou a na následky nemoci zemřela. Filip ovdověl počtvrté. Když o dva roky později zemřel i syn Diego, byl král znovu vystaven obavám o následnictví. Zbýval mu poslední možný následník, nezuživý infant Filip, budoucí Filip III.⁴¹

³⁹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 84-97. Viz také QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011, str. 130 – 134.

⁴⁰ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 150-151.

⁴¹ *Ibid.*, str. 152.

Manželství a láska v 16. století nemusely jít nutně ruku v ruce, tím spíše u členů vysokých kruhů, kde potenciální svazky měly převážně územně strategický podtext. Manželství princů byla plánována s ohledem na aktuální strategii a sňatky se odehrávaly velmi často mezi příbuznými. Tehdejší sňatková politika je velmi snadno demonstrovatelná na výše uvedených případech. Všechny Filipovy ženy s ním byly více či méně příbuzné. Jistě existovaly i výjimky, kdy se z předem domluveného svazku stalo harmonické manželství, které časem doplnila i láska. To nicméně nebylo pravidlem a laterálním efektem pak byly různé milostné aféry kratšího či delšího charakteru. Některé z nich zůstaly historii utajeny, jiné jsou známy dodnes. Milostný život Filipa II. byl pestřejší než by se mohlo na první pohled zdát. Historici se shodují, že i Filip měl mezi jednotlivými manželstvími, a někdy i v jejich průběhu, milostné poměry. Historička a autorka románů María Pilar Queralt del Hierro se ve své studii zaměřila na ženy, které vstoupily do Filipova života. Podle ní, i podle dalších historiků, byla nejvýznamnější královou milenkou Isabela de Osorio, kterou historie na nějaký čas opomíjela. Filip se s ní seznámil ještě před uzavřením manželství s Marií Manuelou. Queralt uvádí, že se s Isabelou zřejmě stýkal již v průběhu zmíněného manželství a to proto, že Marie Manuela brzy otěhotněla a princ tak své potřeby musel uspokojit jinde. Nad jeho intimními chvílemi s manželkou navíc pozorně bděli rádci pověřeni císařem, který se strachoval o princovo zdraví, jak již bylo dříve zmíněno. Bylo to ale až po smrti první Filipovy manželky a v období před dalším sňatkem s Marií Tudorovou, kdy se milostné avantýry mezi Osorio a Filipem staly intenzivními. Údajně z jejich románku vzešli i potomci, o čemž neexistují žádné relevantní důkazy. Faktem nicméně zůstává, že Isabela se nikdy neprovdala a za Filipovy finanční podpory si koupila sídlo Saldañuela nedaleko Burgosu, ve kterém žila až do své smrti.⁴²

Do královny přízně se měla dostat na nějaký čas i žena jménem Elena Zapata. Queralt del Hierro se rozhodla zahrnout ji mezi ženy Filipa i přes to, že neexistují žádné přímé důkazy o její existenci a nezmiňuje se o ní ani Parker. Autorka nicméně považuje alespoň zmínku o ní a o legendě s ní spojené za relevantní vzhledem k následující části věnované analýze beletrie. Zmíněná mladá dívka měla být Filipovou milenkou. Aby Filip utišil kolující pomluvy, nechal jí postavit dům v centru Madridu a provdal ji za kapitána jménem Antonio Zapata. Později odeslal kapitána jako vojenskou posilu do Flander, kde

⁴²QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011, str. 157 – 170. *Palacio de Saldañuela de Sarracín* [online]. Turismo Burgos [cit. 2017-02-20].

zemřel. Pomluvám byla učiněna přítrž a Filip tak mohl údajně v převleku navštěvovat mladou ženu a zůstat u ní i přes noc. To se mělo opakovat až do dne, kdy našli ráno dívku mrtvou. O pár hodin později měla mrtvola záhadně zmizet. Filip prý okamžitě zahájil soudní proces, ze kterého vzešel jako vrah dívčin otec, který jí měl údajně zabít, aby očistil pověst rodiny a následně se sám oběsit. Tak byl případ uzavřen. Budova, kterou nechal Filip pro dívku postavit, nese jméno *Dům sedmi komínů* (*Casa de las Siete Chimeneas*), podle komínů které byly v 17. století přistavěny a které se spojují se symbolikou sedmi smrtelných hříchů. Dnes slouží jako administrativní budova, ve které sídlí Ministerstvo kultury.

Poslední dámou, která se pohybovala ve Filipově blízkosti, byla Ana de Mendoza y de la Cerda, kněžna z Éboli. Názory historiků, ohledně jejich milostného poměru se různí. Faktem nicméně zůstává, že kněžna z Éboli je nezmiňovanější zástupkyní něžného pohlaví, o které se v historii v souvislosti s Filipem II. hovoří. Na Filipově dvoře se vyjímal nejen svou krásou, ale i inteligencí a vybranými způsoby. Uvádí se, že po smrti svého manžela, Ruy Goméze de Silva, byla milenkou Antonia Péreze. Důvodem jejího uvěznění na rozkaz Filipa v roce 1579 tedy mohl být právě poměr, který měla udržovat s Pérezem, což v králi vyvolalo žárlivost. Alespoň tak se k celé situaci staví černá legenda. Jisté je, že kněžna byla uvězněna rok po záhadné vraždě Juana de Escobedo, jíž zřejmě byla komplicem a ve svém vězení v knížecím paláci Pastrana, nedaleko města Guadalajara v roce 1592 zemřela.⁴³

1.2.4. Dvorní intriky

“Král Filip, jak pozoroval jeden z jeho dvořanů, byl jako Kristus. Protože mohl stvořit člověka z hlíny. A co stvořil, to mohl také zničit. Vilém Mlčenlivý, princ Oranžský a zakladatel Holandské republiky nebyl jediným mužem, který byl chladnokrevně zavražděn na Filipův příkaz. Za úmrtí, která měl na svědomí, nepocitoval král vinu ani neprokazoval známky výčitek svědomí. Jako jiní státníci v jiných obdobích pěstoval a uplatňoval Filip neosobní politickou zástěrku dnes známou jako „Raison d’État“ – víra v to,

⁴³ QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011, str. 173 – 180. PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II*. Barcelona, 2015. Capítulo 15. Años de triunfo, 1578 – 1585.

že dobro státu má přednost před morálkou, svědomím a dokonce i zdravým rozumem.”⁴⁴

I Filip byl, jak tomu ostatně bývá u většiny mocí disponujících lidí, obklopen lidmi, kteří neměli na mysli pouze jeho dobro. Následující řádky budou věnovány nejznámějším osobnostem v králově blízkosti, které sehrály svou roli v dějinách Filipovy vlády a přispěly tím k antifilipovské černé legendě.⁴⁵ Jedná se především o Filipova tajemníka Antonia Péreze, princeznu z Éboli, nevlastního bratra dona Juana de Austria či králova úhlavního nepřítele, Viléma Oranžského. Že existence jistých osob byla pro Filipa nepohodlná, a že tyto osoby v průběhu času záhadně zmizely, je dnes již nevyvrátitelné. Parker uvádí konkrétní případy – smrt Viléma Oranžského, justiční vraždu barona de Montigny či případ vraždy Juana de Escobedo, tajemníka Juana de Austria. Ve všech uvedených případech měl údajně Filip vždy naléhavé důvody pro tak rezolutní rozhodnutí. Navíc, jak ostatně poznamenal Parker ve své přednášce v roce 1980, Filip jednal v rámci výše zmíněného „*Raison d'État*“, tedy pro dobro státu.⁴⁶

Antonio Pérez byl Filipovým tajemníkem mezi lety 1566 a 1578. Státní funkci úředníka převzal po svém otci, který ji zastával až do své smrti v roce 1566. Jako významný úředník měl možnost seznámit se s řadou významných, vysoce společensky postavených osobností, kterými byli např. již zmínění Anna de Mendoza, princezna z Éboli nebo králův nevlastní bratr don Juan de Austria. Pérez byl velmi inteligentní a zdatný, a proto není divu, že své pozice později využil, nebo se alespoň pokusil využít, čistě ve svůj prospěch. Vše vyvrcholilo v roce 1578 smrtí Juana de Escobedo. Ambiciózní princezna

⁴⁴ “King Philip, observed one of his courtiers, was like Christ. Because he could make a man out of clay. And what he made, he could also destroy. William the Silent, prince of Orange and founder of the Dutch Republic, was not the only man, who was assassinated, in cold blood at Philip’s behest. The king felt no guilt and no remorse at the deaths that occurred at his command. Like other statesmen in other periods he both cultivated and applied that impersonal political cover play that we today call the “*Raison d’État*” - the belief that the good of the state overrides morality, conscience and even common sense.” (Transkripce a překlad – LŘ.) PARKER, G. *Conscience and power: Philip II of Spain, history and legend, 02-Feb-1980*, [audio], Vancouver Institute Lectures [online]. UBC Library Open Collections, 2017.

⁴⁵ Více o černé legendě viz kapitola o mytologizaci postavy Filipa II. In: ŘEZNIČKOVÁ, L. *Obraz španělského krále Filipa II. ve španělské beletrii 20. století*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce.

⁴⁶ PARKER, G. *Conscience and power: Philip II of Spain, history and legend, 02-Feb-1980*, [audio], Vancouver Institute Lectures [online]. UBC Library Open Collections, 2017. Viz také PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str. 96.

z Éboli odovděla a v době, kdy za zvláštních okolností zemřel Juan de Escobedo, se s Pérezem podle svědků vídala dost často. Parker zjistil, že k vraždě Juana de Escobedo mohlo existovat hned několik důvodů. Jisté je, že se jej několikrát pokusili otrávit. Králi a jeho sekretáři se Escobedo znelíbil, když pro svého pána Juana de Austria žádal potřebné finance a královo svolení k invazi do Anglie. Filipa jistě znepokojovala představa, že by se jeho nevlastní bratr, který byl v té době v Nizozemí, mohl zmocnit anglického trůnu. Co by mu pak zabránilo chtít se zmocnit trůnu španělského? Péreze zase mohly znepokojit výhrůžky ze strany Escobeda. Existují totiž domněnky, že kněžna z Éboli společně s Pérezem prodávali státní tajemství nepřátelům Španělska. Dodnes není jisté, zda byla vražda uskutečněna na Filipův příkaz či zda se Pérez rozhodl Escobeda zlikvidovat a vše nastrojil tak, aby do vraždy zapletl samotného krále.

Dle Parkera je téměř nepochybné, že byl Escobedo usmrcen na králův rozkaz. Způsob provedení pak byl v rukou Antonia Péreze. Měsíce po Escobedově vraždě nebyly podniknuty žádné kroky, kterými by bylo docíleno jakéhokoliv objasnění. I Antonio Pérez měl svého soka u dvora. Byl jím Mateo Vázquez, Filipův kaplan. Ten Péreze z vraždy otevřeně obvinil až po devíti měsících. Král zpočátku Pérezovi nabízel například diplomatické místo v cizině či lukrativní důchodm, ale to by pro Péreze také znamenalo doznat se k vraždě a očekávat pomstu od Escobedových dědiců. Filip se snažil zamezit teoriím, že byl součástí celého podniku, a proto byl Antonio po roce zatčen. Vyšetřování vraždy se však stále nekonalo. Filip vyřešil celou situaci tak, že nechal prošetřit, jak jeho bývalý tajemník zastával svou funkci, ale až po dalších třech letech. Pérez se tak dočkal obvinění z braní úplatků a prodeje státních tajemství. To vše mu ale po právní stránce nepřítížilo tak, jako doznání jednoho z najatých vrahů Escobeda. Pérez byl v roce 1590 oficiálně odsouzen k smrti za vraždu. Pérezovi se podařilo uprchnout a rozsudek tak nebyl vykonán. Ze zahraničí se ještě několikrát pokusil o diskreditaci Filipa II., to se mu ale nijak výrazně nepodařilo.⁴⁷

Již zmíněný don Juan de Austria byl nemanželským synem Karla V. Filip se o svém nevlastním bratrovi dozvěděl až po otcově smrti, a to i přes to, že už několik let žil u dvora. Filip jmenoval dona Juana generálním kapitánem středomořské flotily. Podle některých právě proto, aby ho fyzicky oddálil od svého královského trůnu, který si bedlivě střežil a o který se obával. Don Juan se nicméně dočkal velké slávy díky bitvě u Lepanta,

⁴⁷ PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II.* Barcelona: Editorial Planeta, S.A., 2015. Capítulo 15. Años de triunfo, 1578 – 1585.

ve které v roce 1571 zvítězil. Takový úspěch a popularita nevlastního bratra byly pro Filipa trnem v oku. Obával se, aby se jeho ambice nevymkly kontrole. Filip měl proto nejprve pověřit Péreze dohledem nad donem Juanem, kterého později odeslal až do Nizozemí. Ve funkci generálního místodržícího musel don Juan brzy čelit povstání generálních stavů v čele s Vilémem Oranžským. Toto povstání naštěstí skončilo v lednu 1578 vítězstvím ve prospěch Juana, částečně i díky Filipově podpoře ze Španělska. V říjnu téhož roku ale Juan nečekaně zemřel, údajně na tyfus.⁴⁸

2. Literatura optikou sociologie

Literatura je druhem umění. Je součástí lidského společenství a tudíž ji lze nazírat jako jev sociální, tedy předmět zájmu sociologie.

Stejně jako ostatní druhy umění předpokládá literatura existenci tvůrce na jedné straně a receptora na straně druhé. Oba se vzájemně více či méně skrze dílo ovlivňují. Český literární historik Karel Krejčí tvrdí, že „*autor, i když sebevíce zdůrazňuje své pohrdání čtenáři, pracuje aspoň v podvědomí se zřetelem k určitému čtenářskému kruhu, ne-li k mase, tedy k vybrané, elitní skupině spřízněných duší, nebo aspoň k jedinému vnímateli ideálnímu, jímž je během procesu tvoření on sám.*“⁴⁹ Do procesu literární kreaace však zasahují vlivy, které vychází nejen ze strany příjemce (čtenáře), ale také ze strany společnosti či různých institucí (např. nakladatelství, stát).

Významný přínos na poli sociologie se zaměřením na literaturu přinesl francouzský sociolog Pierre Bourdieu, který se blíže věnoval sociálním vlivům působícím na literární tvorbu, její produkci i recepci.

2.1. Literární pole Pierra Bourdieu

Francouzský sociolog Pierre Bourdieu (1930 – 2002) je považován za jednoho z nejvýznamnějších představitelů vědního oboru sociologie 20. století. Pro potřeby svého

⁴⁸ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků: "Nejmocnější křesťanský vládce"*. Praha: Brána, 1998, str.126-131. Ačkoliv Lacarta uvádí možnost, že don Juan de Austria byl otráven jedem. Viz. LACARTA, M. *Felipe II: la idea de Europa*. Madrid: Silex, 1986, str. 233-240.

⁴⁹ KREJČÍ, K. *Sociologie literatury*. Brno, 2001, str. 33.

sociologického výzkumu zavedl nové koncepty, kterými jsou *pole*, *habitus* a *kapitál*.

Dle Bourdieuho sestávají společnosti z několika dílčích sociálních polí (náboženské, umělecké, politické, atd.), v jejichž kontextech se odehrává sociální život. Sociální pole je odděleným světem s vlastními zákonitostmi.

Habitus je pak produktem společenských podmínek spjatých s postavením jednotlivce v sociálním poli. Na základě vztahových rysů, charakteristických pro určité postavení, vytváří jednotný životní styl, se kterým jsou pak dále spjaty specifické praktické činnosti, ale i volba osob a statků.⁵⁰

Za základní hnací sílu, která motivuje aktéry společenského života, považuje Bourdieu neustálý boj (otevřený či symbolický) - o kapitál, o lepší sociální pozici, apod. Vlastnictví určitých druhů kapitálu určuje pozici v sociálním prostoru. Již zmíněný kapitál dělí primárně na kapitál ekonomický a kulturní (dosažené vzdělání, kulturní kompetence a znalosti).

Sociální aktéři (jednotlivci, rodiny či organizace) „*usilují o udržení nebo změnu své vlastní pozice v hierarchickém řádu společnosti prostřednictvím odlišných strategií jednání přednostě orientovaných buď na ekonomické, nebo kulturní formy kapitálu.*“⁵¹ Svě sociologické koncepty se Bourdieu následně rozhodl aplikovat na pole kulturní produkce.

V okamžiku, kdy se zabývá kulturními díly a jejich analýzou, přistupuje Bourdieu ke kritice zástupců formalistické tradice, kteří v rámci své vnitřní analýzy nahlíží na kulturní díla pouze jako na „*mimočasové signifikanty a čiré formy, které si žádají ahistorický, čistě vnitřní výklad a jakýkoli odkaz k historickým determinacím či sociálním funkcím odmítají jako „redukující“ a „povrchní“.*“⁵²

Kritizuje ale také analýzu vnější, která „*bezprostředně díla spojuje se sociální charakteristikou (sociálním původem) autorů nebo skupin těch, kdo byli jejich skutečnými či domnělymi adresáty a jejichž očekávání mají díla plnit.*“ Do vnější analýzy spadá např. biografická metoda, kterou uplatnil i Sartre, a která „*hledá principy explikace v charakteristických rysech autorova života marně, protože ty mohou vyvstat jedině tehdy, vezme-li se v úvahu literární mikrokosmos, v němž byl autor zapojen.*“ Bourdieu neschvaluje ani metodu statistickou, která „*se snaží určit statistickou cestou charakteristické rysy populace spisovatelů v různých momentech nebo různých*

⁵⁰ BOURDIEU, P. *Teorie jednání*. Praha, 1998, str. 11 - 17.

⁵¹ BOURDIEU, P. *Pravidla umění: geneze a struktura literárního pole*. Brno, 2010, str. 451.

⁵² BOURDIEU, P. *Teorie jednání*. Praha, 1998, str. 42.

spisovatelských kategorií v jednom určitém momentu“. Podle jeho názoru se tak může badatel snadno vystavovat riziku nepřesnosti například proto, že většinou pracuje s již apriorně ustavenými populacemi. Lze proto předpokládat absenci informací ohledně procesu, který vedl ke zvolené hierarchii a konkrétní kanonizaci. Mezi nejtypičtější pak řadí marxistické studie, které se pokouší „*vztahovat díla k určité vizi světa nebo k sociálním zájmům určité společenské třídy*.“⁵³

Všechny výše zmíněné přístupy k analýze literárních děl považuje za velmi redukcující a vytváří proto vlastní teorii. Literární tvorbu pojímá jako společenské pole, které má svou vlastní historii a ustanovuje pojem „pole literární“. Jestliže jakékoliv sociální pole existuje díky jednání různých subjektů, v případě literárního pole jsou zmiňovanými subjekty nejen samotní autoři, ale také vydavatelé, literární kritici či čtenáři.

Literární pole dále vymezuje jako vztahový rámec, který podle vlastních zákonů nakládá s podněty ze širšího společenského prostoru. Literární mikrosvět, tedy pole, v němž vznikají literární díla, je prostorem objektivních vztahů mezi různými pozicemi „*a nelze ho pochopit jinak, než když každého aktéra či instituci nahlédneme v jejich objektivních vztazích ke všem ostatním*.“⁵⁴

Nezávislost (autonomie) literárního pole je vždy pouze relativní, „*už jen proto, že pak by se změny, k nimž v tomto separovaném světě dochází, nedaly nijak vyložit, ledaže bychom mu přičetli imanentní schopnost měnit se jakýmsi tajemným hegelovským samopohybem*.“⁵⁵

Díky komplexnímu pohledu na dílo, který poskytuje Bourdieuho teorie, se autorka přesvědčila o tom, že literární svět je součástí určité sociální sítě, v níž si každý z aktérů musí vydobýt svoji pozici, důvěru a uznání, a že kapitál je v této síti rozprostřen nerovnoměrně. Nositelé velkého množství kapitálu drží ve svých rukou moc ovlivnit sociální pole, a tím i habitus jednotlivých aktérů, a v důsledku i literární produkci.

Dále v duchu Krejčího ideje, že „*literární vývoj nelze pochopiti bez znalosti vývoje společenského, stejně jako vývoj společenský nelze plně vysvětliti bez pochopení vývoje literárního*“⁵⁶, se v následující kapitole rozhodla zaměřit na bližší pohled na společenské, politické a kulturní dění ve Španělsku 20. a 21. století.

⁵³ BOURDIEU, P. *Teorie jednání*. Praha, 1998, str. 45 - 46.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 47.

⁵⁵ *Ibid.*, str. 44.

⁵⁶ KREJČÍ, K. *Sociologie literatury*. Brno, 2001, str. 33.

3. Španělsko 20. a 21. století - politická a kulturní situace a její vliv na literaturu

Následující kapitola se zpočátku zaměří na historickou kontextualizaci s cílem představit nejdůležitější historické události v rámci moderních španělských dějin. Dále se bude soustředit na to, jaký měly tyto události dopad na španělskou společnost a především na tehdejší literární tvorbu.

3.1. Historický kontext

Španělsko vstoupilo do 20. století zbaveno svých posledních významných koloniálních držav v Americe a Asii. Ztráta Filipín, Guamu, Kubu a Portorika v roce 1898 byla velkou ránou pro kdysi hrdou imperiální velmoc. Jediným pozůstatkem koloniální minulosti bylo udržení některých pozic na africkém pobřeží, především na území Maroka, kde Španělsko oživilo vojenskou aktivitu právě na počátku 20. století po prohrané válce se Spojenými státy. Ani zde však nebyly snahy úspěšné a španělská intervence vyústila v další porážku. Na bojištích v severní Africe se ale vyprofilovaly dvě důležité osobnosti, které hrály v pozdějších politických dějinách Španělska zásadní roli. Byli jimi Miguel Primo de Rivera a Francisco Franco y Bahamonde.

V roce 1923 vystřídala, resp. doplnila restaurovanou konstituční monarchii v čele s králem Alfonsem XIII. diktatura generála Prima de Rivery. Ve Španělsku zmítaném rozbroji mezi dvěma ideologicky protilehlými tábory (konzervativním a liberálním) byl nastolen režim vojenského direktoria a byly zrušeny všechny politické strany. Král nicméně zůstal ve své funkci hlavy státu.

Neuhasínající touha po nastolení republiky však vedla k vítězství republikánů v obecních volbách v roce 1931. To mělo za následek definitivní konec režimu generála Rivery a odchod krále do zahraničí, odkud se již nevrátil. Byla vyhlášena druhá republika, která fungovala 5 let. V roce 1936 ukončil její existenci vojenský převrat a započalo nejšmutnější období moderní španělské historie – občanská válka, trávající od roku 1936 do roku 1939. Do čela povstalců se dostal generál Francisco Franco a jeho vojska se probjovala k vítězství. Po skončení občanské války byl nastolen diktátorský režim v čele

s vůdcem (*el caudillo*) generálem Frankem. Ten setrval u moci až do své smrti v roce 1975.⁵⁷

Jeho zpočátku silně autoritativní režim spolupracující s katolickou církví byl během let nucen projít různými etapami, které byly podmíněny celosvětovým vývojem, především v ekonomické sféře. První léta režimu se nesla v duchu mezinárodní izolace a ekonomické krize. Země byla po válce velmi oslabena a z jejích následků se dlouho vzpamatovávala. Pouhých několik měsíců po ukončení občanské války vypukla 2. světová válka. Té se Španělsko nezúčastnilo a prohlásilo se neutrálním státem (*estado neutral*). Ač oficiálně neutrální, přiklánělo se na stranu Itálie a Německa, států, které předtím podpořily vojenské povstání a z něj pramenící válku a následnou Frankovu výhru. Za svou náklonnost ke státům, které prohrály 2. světovou válku, bylo Španělsko dodatečně potrestáno mezinárodní izolací v podobě nepřijetí do OSN a omezením importu. Výjimku tvořilo především Portugalsko, které se Španělskem podepsalo dohodu (*Pacto Ibérico*) o přátelství a spolupráci. Příímým důsledkem byly zásahy státu do ekonomiky, autarkní politika a přidělový systém hlavních potravin. Taková situace však byla dlouhodobě neudržitelná. V roce 1953 Španělsko podepsalo mezinárodní dohodu se Spojenými státy americkými, na základě které vystavělo USA na španělském území své vojenské vzdušné a námořní základny výměnou za ekonomickou a vojenskou pomoc. Tímto okamžikem se Španělsko začalo znovu otevírat světu, zapojovat se do mezinárodní politiky a vstupovat do nadnárodních společenství.

Na konci 50. let začali Španělé využívat společného Evropského trhu a migrovat do ekonomicky silnějších evropských států za prací. Úspory pak posílali rodinám, které zůstaly ve Španělsku. V 60. a 70. letech byly vypracovány tzv. *Rozvojové plány* (*Planes de Desarrollo*) s cílem zlepšit agrikulturu a podpořit průmysl. Španělsko se ještě více otevřelo zahraničí a silná vlna turismu podpořila ekonomický růst země.

V roce 1969 Franco oficiálně určil za svého následníka dona Juana Carlose de Borbón, vnuka posledního španělského krále Alfonse XIII. Do té doby vůdce bedlivě dohlížel na výchovu Juana Carlose, aby si pojistil ideologickou kontinuitu svého režimu, nicméně ve formě monarchie. Sílicí politická opozice Frankova režimu vyústila ve studentské nepokoje, konflikty a mimojiné i růst národního terorismu. V reakci na vzpoury režim ještě více zpřísnil represivní opatření. V už tak vyhrocené situaci přišla ještě jedna, a to definitivní rána pro režim – zemřel vůdce.

⁵⁷ FORBELSKÝ, J. *Španělská literatura 20. století*. Praha, 1999, str. 11 – 16.

V listopadu roku 1975 byl Kortesy prohlášen králem kandidát vyvolený Frankem, který na trůn usedl jako Juan Carlos I. Ze strany Frankových stoupenců panovaly obavy z konce frankistické ideologie. Příznivci změny režimu se naopak obávali tlaku stávající vládnoucí vrstvy. Juan Carlos všem obavám učinil přítrž, protože se rozhodl pro „zlatou“ střední cestu, a to pro postupný přechod k demokracii, aniž by byl absolutně zrušen dosavadní právní řád země. Nastalo období změn, z nichž nejzásadnější pro současné Španělsko bylo schválení nové ústavy v roce 1978.⁵⁸ Juan Carlos I. dovedl zdárně a navzdory mnoha překážkám španělský národ až do 21. století. V roce 2014 abdikoval a žezlo předal do rukou svého syna, současného krále Filipa VI. Španělského.

3.2. Španělská literatura ve světle politických událostí

Vytváření reprezentativního kánonu jakékoliv literatury je nesnadným úkolem a při jeho tvorbě je vhodné být velmi obezřetný. Autorka využila pro tuto práci především současné periodizace španělské literatury vyučované na španělské univerzitní půdě. Ta vychází především z výše nastíněných politických událostí, tj. z občanské války, diktátorského režimu a přechodu k demokracii a věnuje se významným estetickým tendencím, které se projevovaly v rámci každého období.⁵⁹

Přední český specialista na španělskou literaturu, doc. Forbelský, přistupuje k náhledu na španělskou literární tvorbu v průběhu 20. století z hlediska estetických proudů a generací⁶⁰, které je reprezentovaly.

Přikloníme-li se k prvnímu zmíněnému přístupu, stanovíme si mezníky: rok 1900 jako počátek 20. století, rok 1939 jako počátek poválečné éry a již několikrát zmiňovaného frankismu, rok 1975 jako jeho konec a počátek demokracie, a konečně také rok 2000 jako

⁵⁸ ROLDÁN, J. M. *Historia de España*. Madrid: EDELSA Grupo Didascalía, S. A., 1989, str. 113 – 138.

⁵⁹ GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 15.2.2016.

⁶⁰ „Za činitele konstituující literární generaci [Pedro] Salinas považoval: souhlasné datum narození, obdobné vzdělání, osobní vazby příslušníků generačního uskupení či jejich společné veřejné vystoupení na společenských aktech nebo v časopisech, mobilizující generační zážitek, přítomnost vůdčí osobnosti, sdílení generačního jazyka, dosvědčujícího osobitosti literárního stylu a generační senzibilitu, přežitost a ochrnutost generace předchozí.“ SALINAS, P. *El concepto de generación literaria aplicado a la del 98*. In: FORBELSKÝ, J. *Španělská literatura 20. století*. Praha, 1999, str. 29.

počátek století současného. Takto vytvořené hranice zcela logicky dost dobře nefungují, protože literatura se radikálně nemění ze dne na den či z roku na rok. Nelze proto například předpokládat, že spisovatelé počátku 20. století, ideologicky se ztotožňující s avantgardou, zmizí ihned po roce 1939 z literární scény. Stejně tak i přístup doc. Forbelského má jen relativní platnost, jelikož ani pojmem generace nelze celistvě a neomezeně postihnout vývoj, ke kterému v konkrétní literatuře dochází.

Výše zmíněné historické milníky lze tedy považovat spíše za jakési vodítko a v následující části se jimi budeme řídit především kvůli lepší orientaci a usouvztažnění s politickým děním. Cílem této kapitoly tedy není obsáhnout veškeré literární směry, ale proporčně nastínit významné tendence, které charakterizují španělskou literární tvorbu minulého i současného století. Autorka se zaměří především na prozaistickou tvorbu, kterou se bude snažit ilustrovat relevantními příklady autorů a jejich děl. V poslední části, věnované nejaktuálnějšímu prostoru se záměrně blíže zaměří na stav historického románu v posledních dekadách.

3.2.1. Počátek 20. století

Sociální situace Španělska v prvních desetiletích 20. století byla příznivá pro pronikání zahraničních myšlenkových proudů. Kulturní prostředí bylo v této době orientováno na evropský prostor. I Evropa projevovala zájem o Španělsko a jeho kulturu, která v tomto období dosahovala velmi vysoké úrovně.

Velmi známou a reprezentativní literární skupinou tvořící zpočátku tohoto období je tzv. *Generace 98* (*La Generación del 98*). Jejími členy byli myslitelé a spisovatelé, kteří vyrostli v období ztráty posledních španělských kolonií (1898). Jejich pozornost byla zaměřena na problémy Španělska a jejich přístup byl vcelku kritický a pesimistický. Dávali najevo své rozhořčení nad aktuálním stavem národa, který považovali jak z kulturního, tak ze sociálního hlediska za nuzný. Mezi hlavní a nejznámější představitele této generace patří Miguel de Unamuno, Pío Baroja, Ramón del Valle-Inclán či Antonio Machado.⁶¹

Po Generaci 98 následovala nová intelektuální vlna, která přinesla nové významné osobnosti, mezi něž se řadí i madridský rodák José Ortega y Gasset. Ortega y Gasset se ve

⁶¹ ROLDÁN, J. M. *Historia de España*. Madrid: EDELSA Grupo Didascalía, S. A., 1989, str. 113 – 138. Také viz FORBELSKÝ, J. *Španělská literatura 20. století*. Praha, 1999, str. 16 – 28.

svých studiích věnoval, kromě mnoha jiných, otázce generace. Spolu s ním se ve stejném období proslavili např. historici Claudio Sánchez Albornoz a Américo Castro, liberální myslitel Salvador de Madariaga, prozaik Ramón Pérez de Ayala či básník Juan Ramón Jiménez. Výše zmínění společně s dalšími byli dodatečně uskupeni do tzv. *Generace 14* (*La Generación del 14*) také nazývané „generací intelektuálů“. S touto skupinou jsou spojovány pojmy neoregeneracionismus, europeismus, liberalismus či avantgardismus.

V oblasti umělecké tvorby tohoto období vyniká Ortegova teorie o dehumanizaci umění (*La deshumanización del arte*, 1925). Estetický postoj Ortegy byl zaměřený na menšinu či elitu, ne však sociálního, ale spíše intelektuálního rázu. Dosavadní, snadno srozumitelná díla považoval za příliš dostupná a přikláněl se na stranu umění, které podle něho mělo vytvořit umělecký efekt a které nedokáží pochopit všichni.⁶²

„Podle mého názoru je ze „sociologického hlediska“ charakteristické pro nové umění to, že rozděluje publikum na dvě třídy lidí: ti, kteří ho chápou a ti kteří ne. [...] Nové umění, jak se zdá, není pro každého, a je na rozdíl od romantického evidentně směřováno na speciálně dotovanou menšinu. Odtud pramení iritace, kterou budí ve většině. Pokud se totiž někomu nelíbí nějaké umělecké dílo, ale porozuměl mu, cítí se povýšeně a nemá důvod k podráždění.“⁶³

Ortegovy teze položily teoretické základy avantgardnímu umění, charakteristickému pro předválečné období.

V tomto období vznikají a prosperují také známé estetické proudy, kterými byly modernismus či surrealismus. Vymezuje se také další skupina umělců, mezi nimiž nelze nezmínit básníky jako Dámaso Alonso, Federico García Lorca, Pedro Salinas či Vicente

⁶² GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 7.3.2016. Viz také FORBELSKÝ, J. *Španělská literatura 20. století*. Praha, 1999, str. 32 - 34.

⁶³ „A mi juicio, lo característico del arte nuevo, «desde el punto de vista sociológico», es que divide al público en estas dos clases de hombres: los que lo entienden y los que no lo entienden. [...]El arte nuevo, por lo visto, no es para todo el mundo, como el romántico, sino que va, desde luego, dirigido a una minoría especialmente dotada. De aquí la irritación que despierta en la masa. Cuando a uno no le gusta una obra de arte, pero la ha comprendido, se siente superior a ella y no ha lugar a la irritación.“ (Překlad – LŘ.) ORTEGA Y GASSET, J. *"La deshumanización del arte"* In: *Obras completas, Tomo 3*, Madrid: Revista de Occidente, 1947, str. 353 - 386.

Aleixandre. Všichni jsou sdružováni do další generace, tentokrát *Generace 27* (*La Generación del 27*).

3.2.2. Frankismus (1939 – 1975)

Historie literatury v období frankismu je velmi politizovaná. Byl vytvořen kánon literatury, nicméně existuje důvodné podezření, že se jednalo o kánon tvořený z politického úhlu pohledu. Je také nutné uvědomit si, že za vlády generála Franka fungoval velmi efektivní systém propagandy, v níž se apelovalo na hodnoty, kterými byla jednota Španělska, katolická víra, dějiny Španělska a hrdinské skutky jeho národa. Literatura odrážející tyto hodnoty se proto automaticky nacházela ve výhodnější pozici. Frankistický režim nicméně prošel za dobu své existence určitou evolucí, která zanechala stopy i v literatuře.

Velké množství Španělů, mezi kterými byli mladí, staří, ženy i děti, muselo po skončení občanské války ze Španělska odejít. Odhaduje se, že zemi opustilo až 500 tisíc osob.⁶⁴ Mezi nimi bylo mnoho spisovatelů a umělců, kteří se projevovali více, než bylo v očích režimu vhodné a akceptovatelné. Takovými byli např. Rafael Alberti, Luis Buñuel nebo Ramón J. Sender. Někteří z nich podepsali manifest podporující Republiku, za což byli donuceni odejít do exilu. Spisovatel Juan Ramón Jiménez se rozhodl opustit Španělsko v roce 1939 a jeho další tvorba je poznamenána nostalgií po ztraceném Španělsku. Cílovou destinací mnoha španělských exulantů se staly Spojené státy americké a Latinská Amerika - především Mexiko a Argentina. Umělci v těchto zemích i nadále tvořili a publikovali.

Společnými rysy španělské exilové literatury jsou patriotismus, smutek po ztracené vlasti či mateřském jazyce a tvrdá zkušenost s občanskou válkou a následným vyhnanstvím. Mnoho knih mělo za cíl podat svědectví o následcích španělské občanské války a jejích obětech. Příkladem takové literatury je například dílo Franciska Ayaly, *Beránčí hlava* (*La cabeza del cordero*, 1949). Dalším častým námětem exilové literatury je vnitřní dilema autorů o tom, zda se navrátit do rodné vlasti.⁶⁵

⁶⁴ SANTOS, F. *Exiliados y emigrados: 1939 – 1999*. Madrid: Fundación Españoles en el Mundo, 1999, Introducción.

⁶⁵ GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 18.2.2016.

Poválečná čtyřicátá léta (*la posguerra*) charakterizuje umělecká chudoba, jak kulturní, tak literární. Záměrem frankistického režimu bylo “zamést pod stůl” vše, co se stalo před a v průběhu občanské války. Na Pyrenejském poloostrově tak vznikala především propagandistická literatura a ocenění byla předávána dílům, která byla ideologicky blízká hodnotám nastoleného režimu.⁶⁶

Počáteční autarkie se snahou samozásobování přinesla hlad, mizérii a korupci. Nejznámějším dílem vystihujícím tuto dobu je dílo *Rodina Pascuala Duarte* (*La familia de Pascual Duarte*, 1942) spisovatele Camila José Cely. Jeho dílo, v čele se zmiňovanou Rodinou Pascuala Duarte, se stalo reprezentativním dílem směru zvaného tremendismus. Jedná se o estetiku, která zdůrazňuje vše ošklivé, děsivé, hrozné. Autoři se vyžívají v popisu odpudivých věcí, které jsou nicméně součástí všedních životů. Někteří tento směr považují za proud evropského existencialismu.⁶⁷

Existencialismus jako takový je filozofickým proudem, který je spojován s oběma světovými válkami a jejich tragédiemi. Jedná se o proud, který usiluje o poznání skutečnosti prostřednictvím vlastních zkušeností. Španělskými zástupci této tvorby jsou např. Alfonso Sastre se svým dramatem *Eskadra jdoucí na smrt* (*Escuadra hacia la muerte*, 1953) nebo Carmen Laforetová a její román *Nic* (*Nada*, 1945). Předními tématy jsou nejistota, strach z nicoty, či úzkost ze života, který nemá žádný smysl.

S otevřením hranic a s příchodem severoamerických vojenských sil se situace mění. Příchod moderních Američanů je pro většinu Španělů nevšedním zážitkem, který v nich vzbudí pocit méněcennosti. Jedním z následků občanské války a následné izolace byla ekonomická i kulturní zaostalost španělského státu ve srovnání s ostatními evropskými státy. Tuto skutečnost velmi dobře zachytil např. snímek *Vítejte pane Marshalle* (*Bienvenido Mr. Marshall*, 1953) režiséra Luise García Berlangy. Častými náměty literatury tohoto období jsou i nadále válka a poválečné období, smutek všedních dní, odsuzování nuzných životních podmínek pracujících nebo kritika mocných.⁶⁸

Zatímco Ortega y Gasset prosazuje ve 20. letech dehumanizaci umění, ve kterém není hlavním záměrem kopírovat skutečnost, ale vytvářet skutečnost novou, Alfonso Sastre ve své eseji o umění (*Arte como construcción*, 1958) prosazuje umění sociální, které má sloužit k odhalování reality prostřednictvím jejího kopírování. Jednotlivec v tomto směru

⁶⁶ GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 24.2.2016.

⁶⁷ *Ibid.*, 25.2.2016.

⁶⁸ *Ibid.*, 2.3.2016.

přestává být důležitý a dílo má být směřováno na společnost jako celek. Autor se tak stává jakýmsi soudcem skutečného dění. Na rozdíl od Ortegy, který tvrdí, že umění není možné soudit podle morálky a že umělecké dílo není nositelem zprávy, ale zprávou samotnou.⁶⁹

Románovou tvorbu 50. let proto charakterizuje především snaha o dokumentaci aktuálního prostoru. Vznikají především dva typy románů: neorealistický, jehož hlavní snahou je dokumentovat realitu bez jakéhokoliv explicitního odsuzování, a sociální, kdy literatura slouží jako politická zbraň - má podávat svědectví, ale zároveň veřejně odsuzovat a kritizovat. Neobjevuje se téměř žádná experimentace. Primární je zájem o co nejvíce objektivní popis aktuálního dění. Do popředí se dostává otázka kolektivismu a jedinec ztrácí na důležitosti. Příkladem této tvorby je neorealistický román *Za záclonkami* (*Entre visillos*, 1958) autorky Carmen Martín Gaité, který sleduje úděl mladých dívek v malém provinčním městečku či román *Letní bouřka* (*Tormenta de verano*, 1962) spisovatele Juana García Hortelana, ve kterém se věnuje mravnímu stavu španělské buržoazie, reprezentované bohatými rodinami, které tráví léto na katalánském pobřeží.⁷⁰

Poválečný smutek padesátých let postupně opadá. Frankistický režim se i nadále modernizuje, aby dokázal přežít. V šedesátých letech se španělská pobřeží díky otevřeným hranicím plní cizinci. Lidé se hromadně stěhují z venkova do měst. Vyvstává však problém marginalizace občanů, kteří se přistěhovali do předměstských chatrčí (*chabolas*). Vzrůstá také, a to i přes investice ze zahraničí a jejich pozitivní vliv na ekonomický rozvoj Španělska, emigrace obyvatel za prací do zahraničí. Lauro Olmo velmi zdatně nastínil tehdejší situaci a dilema občanů žijících na pokraji chudoby na periferiích velkoměst ve svém sociálním dramatu *Košile* (*La Camisa*, 1960).

Ze skepticismu vůči sociálnímu realismu vznikl experimentální román, který reprezentují díla jako *Vrátíš se do Regiónu* (*Volverás a Región*, 1967) Juana Beneta či *Poslední odpoledne s Terezou* (*Últimas tardes con Teresa*, 1966) katalánce Juana Marsého. Většina autorů vychází ze sociálního realismu a k experimentálnímu románu se v rámci své tvorby dostávají později. Juan Benet píše esej *Inspirace a styl* (*La inspiración y el estilo*, 1966)⁷¹, ve které navrhuje návrat k hermetické až barokní literatuře, jakou byla např.

⁶⁹ GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 3.3.2016.

⁷⁰ *Ibid.*, 14.3.2016.

⁷¹ Doc. Forbelský uvádí rok publikace 1965. Viz FORBELSKÝ, J. *Španělská literatura 20. století*. Praha, 1999, str. 140.

poezie Luise de Góngory, v níž není důležitý obsah, ale užitý jazyk.⁷² Spisovatelé vytváří nové formáty vyprávění přerušením lineárnosti příběhu či smíšením různých časových plánů. Mísí se však také osoby, které děj vypráví, a čtenáři se tak multiplikuje úhel pohledu. V 60. letech se v experimentální románové tvorbě objevuje také technika vnitřního monologu, v rámci které se autor pokouší věrohodně napodobit to, co se odehrává v lidské mysli. Jako příklad této techniky můžeme uvést dílo *Pět hodin s Mariem* (*Cinco horas con Mario*, 1966) Miguela Delibese. Autoři projevují zájem o experimentování také s lingvistickými formami. Záměrně porušují akademické normy interpunkce s odůvodněním, že při procesu myšlení také nepoužíváme interpunkci. Začleňují i jiné registry a lingvistické diskurzy, které se dostávají do kontrastu se zbytkem díla. Vznikají romány, které již nejsou zaměřeny na kolektivitu, ale na jednotlivce – mají jednoho protagonistu.⁷³

V 70. letech se začaly objevovat první známky toho, že se existence diktátorského režimu chýlí ke svému konci – ať už ve formě petrolejové krize či atentátu na Carrera Blanca v roce 1973, vedeného organizací ETA.

V literatuře vznikající po celou dobu Frankova režimu zanechal nesmazatelnou stopu také „vedlejší produkt“ frankistického režimu, jímž byla cenzura. Velkým spojencem režimu byla po celou dobu jeho existence církev. Ta měla v průběhu mnoha let ve svých rukou vzdělávání a byla vedle samotného státu dalším aktérem cenzury. Frankistická cenzura fungovala ve dvou směrech: kontrolovala vstup zahraničních knih na španělský trh a s ještě větší pečlivostí kontrolovala knihy vydané ve Španělsku. Myšlenka o nutnosti cenzury jako prostředku zaručujícího přežití diktatury se zrodila ještě před koncem občanské války. V dubnu roku 1938 byl vydán *Zákon o povinné předběžné cenzuře* (*Ley de censura previa obligatoria*), který měl za následek kontrolu všeho, co se vyprodukovalo až do roku 1976. Až tehdy byl vydán nový zákon (*Ley Fraga*), který oprostil od předběžné cenzury tisk a knihy, a to za podmínky, že bude respektovat pravdu a morálku. Divadlo a

⁷² Pro vysvětlení využívali Ortegovy metafory člověka stojícího před oknem do zahrady. Pohled člověka – umělce - (ať už spisovatele či malíře) může skrz okno zamířit přímo do zahrady a pouze kopírovat to, co vidí, nebo se může pozastavit a zpětně zaostřit pouze na sklo okna. Zahrada (obsah díla) za oknem již není podstatná, podstatné je sklo (užitý jazyk), skrz které se autor na zahradu dívá. Viz ORTEGA Y GASSET, J. "La deshumanización del arte" In: *Obras completas, Tomo 3*, Madrid: Revista de Occidente, 1947.

⁷³ Na rozdíl od sociálních románů 50. let. GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 14.4.2016.

kino zůstalo i nadále podrobena cenzuře z důvodu jeho možnosti oslovit podstatně větší množství osob.

Cenzura jako taková měla mnoho následků. Úředníci, kteří dohlíželi na dodržování pravidel stanovených cenzurou, navštěvovali divadelní zkoušky, aby zjistili, zda ve hrách není něco nevhodného včetně např. délky dámských šatů. Dalším důsledkem cenzury byla řada románů navracených autorům s přeškrtnými celými odstavci či kapitolami. Při dabování zahraničních, především Hollywoodských filmů, ve kterých se objevil nežádoucí motiv nebo scéna, byly učiněny modifikace, které však měly v některých případech fatální dopad na dílo. Tak došlo např. ve filmu *Mogambo* ke změně zápletky, kdy z nevěry vznikl incest.

Frankistická cenzura nicméně nebyla vždy naprosto účinná. Měla také vliv na samotné autory ve formě autocenzury. To mělo za následek, že veškerá poválečná literatura a její autoři byli idealizováni a zveličováni. Přihlíželo se totiž k omezením, která jim působila cenzura v době jejich tvorby. V době přechodu k demokracii však došlo k tzv. *Desencanto de la Transición*, tedy ke ztrátě iluzí, které o autorech panovaly, a k jisté revizi do té doby propagovaného literárního kánonu.⁷⁴

3.2.3. Přechod k demokracii a merkantilizace

V roce 1975, jak již bylo zmíněno, umírá Franco a španělská literatura vstupuje do nové éry. Nejedná se o náhlou a radikální změnu, ale o souvislou proměnu. Doposud byl zájem směřován především ke svědectví o dění v aktuálním prostoru. V 80. a 90 letech a na přelomu století můžeme pozorovat fenomén progresivní merkantilizace literární produkce. Literatura se proměnila v produkt vystavený zákonům trhu, jeho poptávce a nabídce. Spisovatel se stává značkou na trhu. Zvýšil se také počet literárních ocenění, která k merkantilizaci přispěla. Vytvářet kánon ze současné literatury je proto při množství a rychlosti produkce velmi obtížné.⁷⁵

V roce 1975 vstoupil do španělského literárního prostoru nový proud metafikce. Jeho představitelem a jakýmsi průkopníkem je Eduardo Mendoza se svým dílem *Pravda o*

⁷⁴ GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 15.2.2016.

⁷⁵ *Ibid.*, 4.5.2016.

případu Savolta (*La verdad sobre el caso Savolta*, 1975). On i jeho následovníci po vlně experimentalismu znovu objevují chuť vyprávět.

“[...] úsilí vydávat svědectví o osudech společenského kolektivu se proměnilo v pátrání po stavu niterného prostoru individua a že estetická metoda striktního objektivismu rozbitá dialektickým realismem Martín Santose a následujícím experimentalismem, vyústila v úvahu o psaní románu jako takového. Román nyní nezaměřoval pozornost prvotně nebo výlučně na zpodobování a zachycování světa zevního, nýbrž na proces vzniku sebe sama, tedy na akt tvořivého psaní.”⁷⁶

Autoři se tedy k dílům snaží přistupovat s jakýmsi ironickým odstupem. Využívají tradičních forem vyprávění, ale přidávají také reflexi. Např. v případě detektivního románu se tak na prvního místo dostává zájem o způsob, jakým funguje detektivní vyprávění a rozuzlení zápletky nakonec téměř ztrácí na významu.

Obecně vzato nelze než souhlasit s doc. Forbelským, který tvrdí, že “za nejpodstatnější rys výpravné prózy vytvářené v údobí tzv. postfrankismu však nikterak nelze označit vznik nějaké nové románové vlny [...]”⁷⁷

V souvislosti s romány Eduarda Mendozy, ale i dalších, např. Luise Landera či Javiera Cercase, se objevuje se také koncept *postmodernismu*.⁷⁸ Společnými prvky, které pojí zmiňované autory, jsou např. neustálé využívání ironie a parodie (parodují tradiční formy a způsoby), mísení žánrů a jazykových registrů, permanentní pohrávání si s intertextuálními náznaky či přístup, dle kterého je vše relativní, a který odmítá dogmata.

Podle profesorky Teresy Gómez Trueba, vyučující na Universidad de Valladolid, čas postupně vyvrací existenci některých literárních skupin či tzv. generací, které charakterizují společné estetické záměry, apod. Takový je případ tzv. *Generace X* (*La Generación X*), o které se hodně hovořilo v 90. letech. Zdánlivým pojícím prvkem autorů této generace bylo to, že zasazovali děj ve svých dílech do nočního prostředí a projektovali

⁷⁶ FORBELSKÝ, J. *Španělská literatura 20. století*. Praha, 1999, str. 144.

⁷⁷ *Ibid.*, str. 144.

⁷⁸ Významným představitelem na evropském poli je italský filozof, romanopisec a intelektuál Umberto Eco, jehož dílo *Jméno růže* (*Il nome della rosa*, 1980) ilustruje výše zmíněné typické prvky postmodernismu. Více o postmodernismu viz ECO, U. *El nombre de la rosa y apostillas*. Barcelona: Lumen, 1992, str. 658 – 659.

do nich zážitky z nočního života mladých lidí v Madridu, ať už formou odkazů na aktuální hudbu, ale také zaznamenáváním zkušeností s užíváním návykových látek. Každý z těchto autorů se nicméně vydal svojí cestou a dále se vyvíjel. Jako skupina však nepřispěli ničím nadmíru výjimečným. Jediné zajímavé na jejich tvorbě bylo využití tehdejšího argotu, což jí přidává na hodnotě spíše z historického hlediska.⁷⁹

V posledních letech lze v rámci románové tvorby zaznamenat tendenci spisovatelů uchylovat se k novým formám, jakou je například metafikce. Ta se vyznačuje porušením paktu mezi autorem a čtenářem, tj. jakési nepsané dohody, kdy čtenář přistupuje k dílu s vědomím, že se jedná o fikci a ne o skutečnost. Spisovatelé využívají různých prostředků, aby docílili porušení výše zmíněného paktu. Jedním z využívaných prostředků je například vytvoření jakési zrcadlové hry, kdy hlavním hrdinou románu je spisovatel, který píše knihu. Následně vyjde najevo, že ona kniha, kterou autor tvoří, je román, který drží čtenář v ruce. Jejich cílem je tak pobízet k reflexi a zpochybňovat hranice mezi reálným světem a světem fikce.⁸⁰ Ve větší míře se také objevují romány, které jsou sice označovány jako romány, ale které ve čtenáři v okamžiku četby vyvolávají zmatek, protože postrádají tradiční románový vzhled. K takovému efektu dochází proto, že autoři mísí románový žánr s jinými žánry, např. s esejí, autobiografií, deníky apod. V tomto případě vytvářejí jakýsi hybridní román. Jako příklad takové tvorby můžeme uvést dílo *Kassel no invita a la lógica* (2014) spisovatele Enrique Vila-Matase. Vila-Matas ve zmíněné knize, která se navenek prezentuje jako román, využívá nejen autentických autobiografických prvků, ale také prvků esejistických. Profesor Manuel Alberca se ve své studii *El pacto ambiguo* (2007) podrobně věnuje současné beletristické tvorbě a zaměřuje se na hranice mezi autobiografickým románem a autofikcí.⁸¹

⁷⁹ GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 5.5.2016.

⁸⁰ Velmi podrobně se problematice metafikce věnuje Francisco Orejas ve své studii *La metaficción en la novela española contemporánea*, vydané v roce 2003 nakladatelstvím Arco/Libros.

⁸¹ „En realidad, como su nombre indica, se trata de novelas que parecen autobiografías, pero también podrían ser verdaderas autobiografías que se presentan como novelas, en cualquier caso las considero como la excepción o el desvío de la regla y una «tierra de nadie» entre el pacto autobiográfico y el novelesco.“ ALBERCA, M. *El pacto ambiguo. De la novela autobiografía a la autoficción*. Madrid: Biblioteca Nueva. 2007, str. 64. Viz také GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednáška). Valladolid: Universidad de Valladolid, 9.5.2016.

3.2.3.1. Historický román ve Španělsku po roce 1975

Díky zájmu spisovatelů i publika o prozaistickou tvorbu zaměřenou na fikci se po roce 1975 často hovoří o tzv. *nové španělské beletrii* („*la nueva narrativa española*“). Předchozí podkapitola pojednává o některých formách, ve které tento zájem vyústil (metafikce, autobiografie, apod.). Na úkor experimentálního románu, který se dostává do pozadí, zažívá rozkvět výpravná próza. Dochází k oživení románového žánru v jeho různých podobách (detektivní, historický, milostný, apod.). V mnoha případech, se žánry mísí a vznikají tzv. *nečisté žánry* (*géneros impuros*). Dle Mar Langa Pizarro je to ale právě historický román⁸², který byl ve svých různých podobách po roce 1975 jedním z nejvíce vyhledávaných ze strany publika a nejvíce produkovaných ze strany spisovatelů.

Během období přechodu k demokracii přispělo k rozvoji historického románu několik faktorů: touha po poznání minulosti z jiné perspektivy, pozvolný ústup cenzury, znovu nalezená záliba ve vyprávění a všeobecný rozkvět tohoto žánru po celém světě. Jedním z nejčastějších námětů historicky zaměřené výpravné prózy bylo v tomto období téma španělské občanské války a jejích následků.⁸³ Vzhledem k neuhasínající debatě o tomto tématu na současné politické scéně⁸⁴ není udivující ani skutečnost, že popularita a četnost výskytu děl zaměřených na občanskou válku neklesla ani v období již stabilizované demokracie.

Významným způsobem podnítilo rozvoj prozaistické tvorby také nepřeborné množství udílených literárních cen jak komerčních (např. *Premio Planeta de novela* udílené nakladatelstvím Planeta), tak i cen ze strany kritiky či institucí (např. *Premios*

⁸² „Llamamos novela histórica a aquella que trata de reproducir de modo verosímil una determinada época del pasado, preferentemente no vivida por el autor. Para ello, conjuga lo real y lo inventado, las técnicas historiográficas y las novelescas.“ LANGA PIZARRO, M. La novela histórica española en la transición y en la democracia. *Anales de Literatura Española*. 2004, str. 108.

⁸³ „[...] sólo entre 1975 y 1982, se han contabilizado más de ciento setenta novelas sobre la Guerra Civil.“ LANGA PIZARRO, M. La novela histórica española en la transición y en la democracia. *Anales de Literatura Española*. 2004, str. 111.

⁸⁴ Svědčí o tom Zákon č. 52/2007 (*Ley de la Memoria Histórica*), jehož předmětem je uznání a rozšíření práv a stanovení opatření ve prospěch těch, kteří utrpěli újmu na základě perzekuce či násilí během občanské války a diktatury. Viz *Ley de Memoria Histórica* [online] © Ministerio de Justicia. Dostupné z: <<http://leymemoria.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/LeyMemoria/es/memoria-historica-522007#a1>>. Velmi aktuálním a diskutovaným tématem, které v současnosti udržuje živou debatu, je například exhumace masových hrobů vzniklých za občanské války.

Nacionales de Literatura/ Modalidad Narrativa udílené Ministerstvem školství, kultury a sportu).⁸⁵

Na přelomu století dochází na literárním trhu k saturaci, způsobené převýšením poptávky nabídkou. Historický román je však stále populární a zájem o něj lze pozorovat i na mezinárodním poli, a to především po úspěchu amerického spisovatele Dana Browna s dnes téměř notoricky známým best-sellerem *Šifra mistra Leonarda (The Da Vinci code, 2003)*.⁸⁶

I pro španělská nakladatelství zůstává atraktivním, čtenáři velmi poptávaným produktem. V tomto ohledu by se autorka chtěla jen na okamžik pozastavit nad současným stavem, kterému se podrobněji věnuje Nicasio Salvador Miguel. Ve své studii, ve které se zaměřil na historický román z perspektivy roku 2000, se nejprve pozastavuje nad významem samotného spojení „historický román“ a jeho následné užívání na trhu. Po terénním průzkumu uskutečněném v předních madridských knihkupectvích (Casa del Libro a knihkupectví v El Corte Inglés), poukázal na kvantitu děl prodávaných v sekcích označených jako „Historický román“ a konstatoval, že dochází k přehnanému zneužívání tohoto názvu. Následkem takového chování ze strany prodejců (ale v některých případech již nakladatelů) je situace, kdy jsou mezi historické romány zařazeny i tituly, které absolutně nesplňují charakteristiky zmíněného žánru.⁸⁷

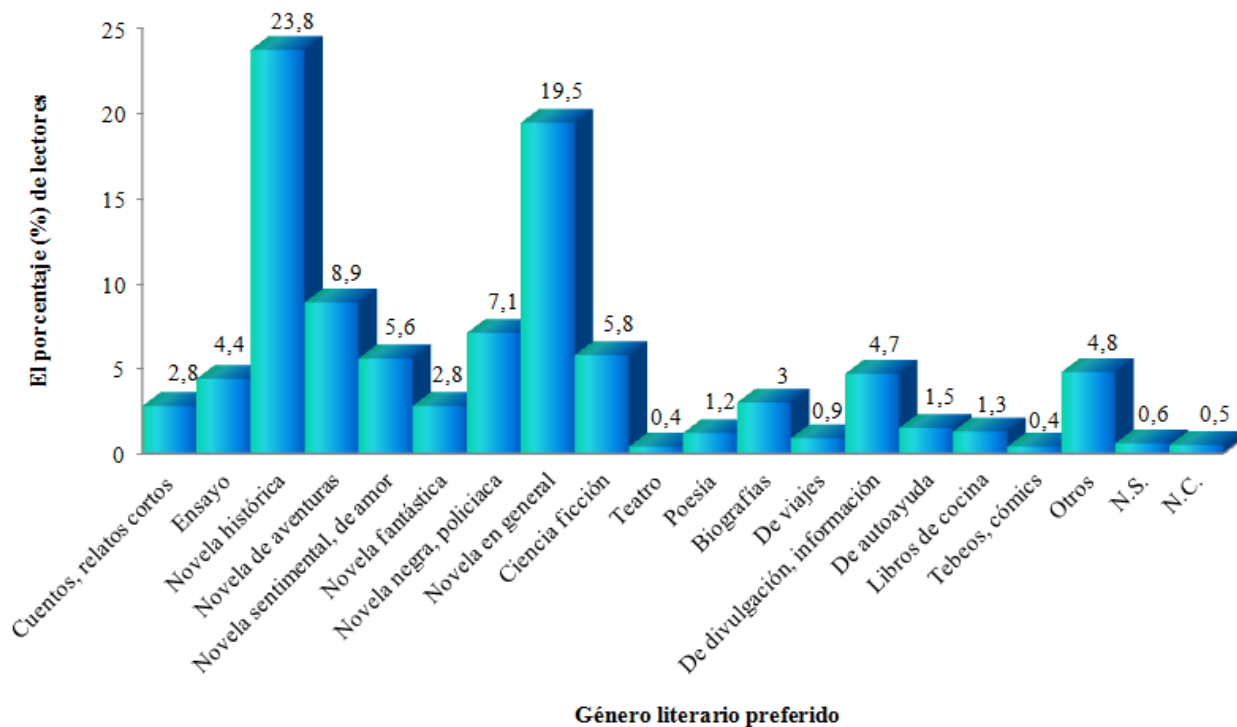
O popularitě již několikrát zmíněného literárního žánru na španělském území svědčí i výsledky průzkumu Centra sociologického výzkumu (Centro de Investigaciones Sociológicas, dále jen CIS). Autorka považuje za vhodné jeho výsledky na tomto místě graficky demonstrovat. Dle jejího názoru totiž přináší pro tuto práci velmi zajímavé údaje. V rámci nejaktuálnější studie, která se zabývá čtenářskými návyky Španělů, bylo v září

⁸⁵ Španělské Ministerstvo školství, kultury a sportu v současné době vyhláší 19 (národních) literárních cen, například *Premio de Literatura en Lengua Castellana „Miguel de Cervantes“*, *Premios Nacionales de Literatura*, atd. Aktuálně však také registruje více než 1 600 literárních cen, udělované různými asociacemi, magistráty, jazykovými akademiemi, stejně tak ale i kritiky či soukromými osobami. Viz *Mapa de premios literarios*. [online] © Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Dostupné z: <<http://www.mecd.gob.es/cultura-mecd/areas-cultura/libro/premios/presentacion.html>>.

⁸⁶ LANGA PIZARRO, M. La novela histórica española en la transición y en la democracia. *Anales de Literatura Española*. 2004, str. 115 – 118.

⁸⁷ „Por tanto, mientras a la novela la define específicamente la ficción, a la historia la caracteriza la verdad [...]“ MIGUEL, N. S. La novela histórica desde la perspectiva del año 2000. *Dicenda: Cuadernos de Filología Hispánica*. 2001, str. 303 - 314.

2016 dotazováno formou osobního rozhovoru celkem 2 483 náhodně zvolených osob.⁸⁸ Z celého vzorku následně 1 586 dotazovaných uvedlo, že ve volném čase čte uměleckou či zábavnou literaturu. Následující graf znázorňuje preference čtenářů při volbě literárního žánru.⁸⁹

Graf č. 1: Preference španělských čtenářů při výběru literárního žánru

Graficky znázorněné výsledky nám potvrzují, že nejvyhledávanějším literárním žánrem ze strany čtenářů je historický román. Celkem 23,8%, tj. téměř čtvrtina dotázaných, kteří čtou a volí uměleckou literaturu, mu dá přednost v okamžiku volby. Autorka této práce považuje tuto skutečnost i ze sociologického hlediska za velmi zajímavou.

S přihlédnutím k Bourdieuho teorii, ve které tvrdí, že literární pole je charakterizované bojem o lepší sociální pozici, je zřejmé, že při zvýšené poptávce ze strany čtenářů budou mít autoři v rámci zmíněného boje o lepší pozici (kterou jim zajistí

⁸⁸ Více informací viz *Estudio n° 3149: Barómetro de septiembre 2016*. [online] CIS. Dostupné z: < http://www.cis.es/cis/opencm/ES/1_encuestas/estudios/ver.jsp?estudio=14298>.

⁸⁹ Dotazovaným byla položena otázka (č. 17e): „De los géneros literarios que voy a leerle a continuación, ¿cuál le gusta más? ¿Y en segundo lugar?“ Pro potřeby této práce považuje autorka za dostačující graficky zobrazit odpovědi na první část otázky, tj. který literární žánr se dotazovaným líbí nejvíce.

mimo jiné i vyšší ekonomický kapitál) větší zájem o produkci takového žánru. Jinými slovy, autorka se domnívá, že současný stav jakéhosi „boomu“ literatury s etiketou „historický román“ je ve velké míře způsoben právě mírou, ve které ho čtenáři poptávají. To by vysvětlovalo i skutečnost, že se tvorbě historických románů věnují i autoři, kteří jsou primárně zaměřeni na jiné literární žánry nebo přední historici. Na druhou stranu autorka považuje za vhodné si také uvědomit, že i na čtenáře je vyvíjen určitý „tlak“. A ačkoliv je propagace nedílnou součástí tržních mechanismů, hraničí v tomto případě dle autorčina subjektivního pohledu s excesivitou.

3.3. Shrnutí teoretické části

Zatímco první kapitola představuje přístup moderní historiografie ke španělské větvi Habsburků a předkládá obraz Filipa II. na základě výsledků historického bádání, ve druhé kapitole se autorka pokusila nastínit sociologický přístup k literatuře obecně. Třetí kapitolu pak charakterizuje záměr pokud možno co nejvíce relevantně nastínit politickou a sociálně-kulturní situaci a její vliv na konkrétní španělskou literární produkci.

Budeme-li se řídit Bourdieuho ideami a na předchozí kapitolu nahlédneme optikou jeho teorie literárního pole, zjednodušeně můžeme konstatovat, že v období před rokem 1939 se literární pole vyznačovalo větší mírou autonomie. Jedním z předpokladů ustavování takové autonomie byla alespoň základní možnost přijímání a odmítání pravidel hry v rámci literárního pole. Největším rizikem pak byl především ekonomický neúspěch. Zřízení frankistického režimu však tyto podmínky a rizika změnilo. Odmítnutí mocí stanovených pravidel tak mohlo mít za následek nejen ekonomický neúspěch, ale také systematickou diskriminaci (v první fázi frankismu například v podobě nuceného exilu).

Po roce 1975 se situace znovu uvolňuje a blíží se tak k větší autonomii, která je nicméně stále relativní. Nově efekt merkantilizace literatury způsobuje, že trh ovlivňuje jak autory v jejich kreaci, tak čtenáře při jejich volbě.

4. Analýza vybrané španělské moderní literatury zachycující Filipa II.

Stěžejní částí následující kapitoly bude analýza korpusu čítajícího osm prozaistických děl vydaných ve 21. století. Bude jí nicméně předcházet ohled za beletrii století předchozího. V něm se autorka pokusí uchopit již uskutečněný výzkum a zhodnotit ho v souladu s novými údaji uvedenými v předchozích částech této práce. Tento ohled za beletrii 20. století poskytne půdu pro následnou konfrontaci se současnou literární tvorbou.

4.1. Ohled za beletrii 20. století⁹⁰

Analyzovaný korpus obsahoval následujících šest literárních děl:

- DE MADARIAGA, Salvador. *Don Carlos*. 1940. Drama.
- PEMÁN, José María. *Felipe II.: Las soledades del rey*. 1958. Drama.
- SENDER, Ramón José. *Tres novelas teresianas*. 1967. Historické povídky.
- MUÑIZ, Carlos. *Tragicomedia del serenísimo príncipe Don Carlos*. 1972. Drama.
- PASO, Alfonso. *Ocho preguntas a un monarca*. 1984. Drama.
- CASALS, Pedro. *Las hogueras del rey*. 1989. Historický román.

Již letmý pohled na seznam děl prozrazuje, že nejpočetněji zastoupeným způsobem uchopení historického námětu je dramatické zpracování. Autorka se domnívá, že dramata převažují díky jejich větší dostupnosti a apelaci na širší publikum. Je také vhodné podotknout, že prozaistické zpracování, které se nejčastěji projevuje ve formě historického románu, přichází až v 80. letech.

Co se týče politických či náboženských postojů jednotlivých autorů a jejich role v pojetí Filipa II., u všech je možné vysledovat projekci vlastních postojů do jejich díla, u některých ve větší, u jiných v menší míře. Velmi znatelné je to především u Pemána a Muñize. V menší míře je tomu tak v případě Madariagy a Sendera působících v exilu, ke kterému byli donuceni španělskou občanskou válkou a jejími následky. V případě Casalse lze, vzhledem k jeho katalánskému původu, uvažovat o záměrném využití podkladů pro

⁹⁰ Podrobná analýza viz ŘEZNIČKOVÁ, L. *Obraz španělského krále Filipa II. ve španělské beletrii 20. století*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce.

následné vytvoření převážně negativního obrazu Filipa II., který symbolizoval velikost a jednotu Španělska. Katalánsko je obecně velmi dobře známo pro své separatistické tendence, které jsou velmi aktuálním tématem současnosti.

Autory vytvářený obraz Filipa odpovídá obrazu, který poskytuje v biografii i Geoffrey Parker. Autoři Sender a Muñiz, kteří se zaměřili na postavu Dona Carlose, se více přiklonili k negativnímu pojetí pramenícímu z černé legendy a Filipa zobrazují jako naprostého necitu a vraha vlastního syna. Don Carlos z jejich pojetí vychází jako oběť. Proti tomu stojí poněkud pozitivnější verze Madariagy a Pemána. Madariaga dokonce jako jediný z autorů zpracoval princovu smrt jako okamžik uvědomění si lásky k otci.

Marta Olivas Fuentes ve dvou uváděných, svým charakterem protikladných dílech - Pemánově a Muñizově - sleduje určitou analogii mezi postavou Filipa II. a generálem Frankem a mezi vzpurným donem Carlosem a Frankovou opozicí.⁹¹ V Pemánově pojetí je Filip II. vyzdvihován jako vzor hodnot, které charakterizovaly i frankismus, jako například úzká spolupráce mezi hlavou státu a církví. Muñizovo pojetí naopak zobrazuje Filipa jako absolutního tyрана a postavou dona Carlose vybízí k myšlenkám o vymanění se z područí vládcovy tyranie, což by odpovídalo i čím dál častěji se projevujícím tendencím doby, ve které byla hra napsána. Autorka této práce se přiklání k předloženým tezím Marty Fuentes a považuje je za opodstatněné.

V Pemánově díle je možné vysledovat zobrazení Filipa jako oběti dvorních intrik. Působí jako loutka, se kterou si pohrává jak např. Antonio Pérez, tak kněžna z Éboli. Z Escobedovy vraždy je nejčastěji obviňován Pérez. Filip II. je ale v některých dílech zobrazován jako žárlivec, lhář a intrikán, vždy připravený zbavit se nepohodlných osob. To platí především v případě Sendera a Muñize. Alfonso Paso ve svém neutrálním pojetí sice představuje Filipa také jako oběť intrik a slabocha, nicméně ho, co se týče odpovědnosti, staví na úroveň Péreze.

Z náboženského hlediska působí Filip v rámci zkoumané literatury nejčastěji jako naprosto oddaný věřící, který nesnáší protestantské či jiné obdoby kacířství a podporuje veškerou činnost inkvizice. To odpovídá i poznatkům ze strany historiků. Jak lze již očekávat, je to opět Muñiz, kdo tento obraz dohání do extrému ve formě fanatismu, a Pemán, který naopak z těchto Filipových vlastností dělá ctnosti.

⁹¹ OLIVAS FUENTES, M. *Leyenda negra y leyenda azul: la visión de Felipe II y el infante Don Carlos en el teatro español del siglo XX. Dicenda: Cuadernos de filología hispánica* [online]. 2014, str. 94.

4.2. *Současná beletrie*

Následující část je, jak bylo již několikrát avizováno, zaměřena na španělskou beletrii 21. století. Díla zkoumaného korpusu jsou seřazena chronologicky podle data jejich vydání. V rámci každého díla bude nejprve představen jeho autor, následně stručný obsah díla a na dle autorky relevantních textových ukázkách bude znázorněno, jaký obraz Filipa autoři v rámci díla vytváří. Ukázky se rozhodla také přeložit a zpřístupnit tak text širšímu publiku. V poznámkách pod čarou nicméně uvede originální znění, jelikož si je vědoma možného subjektivního zabarvení individuálního překladu.

Autorčíným záměrem je poskytnout co nejvíce informací o autorech i dílech. Je však nutno podotknout, že ne ve všech případech je to možné, protože množství dostupných informací se u jednotlivých zde uvedených autorů někdy až razantně liší. Autorka se také rozhodla využít moderních audiovizuálních zdrojů, a to především těch, které poskytují rozhovory s autory. Považuje je za přínosné, protože se nejvíce přibližují osobnímu setkání a mnohdy poskytují mnohem více zajímavých informací, než encyklopedické údaje uváděné např. ve slovnících spisovatelů. Toto je samozřejmě možné proto, že se jedná o autory tvořící v době, kdy je využívání těchto technologií běžnou záležitostí.

4.2.1. **Pilar Molina Llorente – Pálpito de sol (2001)**

*“Zvláštní ten muž, který spával nebo trpěl ve svém královském loži,
a který dokázal být tvrdý jako žula, ze které byl jeho klášter,
zatímco sám před sebou ukryval své srdce.”⁹²*

Pilar Molina Llorente se narodila v Madridu v roce 1943. V rámci vysokoškolského studia se věnovala umění, hudbě, filologii a psychologii. Je spojována především s literaturou pro děti a mládež, kterou nejen sama vytváří, ale také překládá z italštiny,

⁹²“Extraño hombre aquel que dormía o sufría en su cama de rey, que podía ser duro como el granito de su monasterio mientras escondía su corazón de sí mismo.” MOLINA LLORENTE, P. *Pálpito de sol.*” (Překlad – LŘ.) Madrid, 2001, str. 17.

portugalštiny a angličtiny. Je držitelkou literárních cen Doncel, CCEI⁹³ de Literatura Infantil y Juvenil, Mildred L. Batchelder a American Library Association.⁹⁴

Podle Llorente není nutné hledat poklad, letět do vesmíru nebo se ponořit do džungle, aby člověk zažil dobrodružství. Existují opravdová dramata a extrémní situace, které se ukrývají v každodenních životech lidí, se kterými se setkáváme a kteří nás rutinně zdraví. To je právě to, co autorka považuje za svůj oblíbený motiv, ráda vytváří prostředí a místa, která k takovým osobním dramatům vybízejí.

Již od svého mládí se věnuje specifickému publiku, kterým je mládež. V době, kdy publikovala svou první knihu, existovalo málo nakladatelství, která by se věnovala mládeži. Veškerá vydavatelská činnost byla v té době také velmi kontrolovaná. Později se počet vydaných knih razantně zvýšil, dle autorky nicméně na úkor jejich kvality. V současné době pak pociťuje vysokou koncentraci nakladatelství, která podle jejího názoru spíše bojují o přežití a pečlivě vybírají, která díla vydají. Literární ceny považuje za faktor, který knize dodává na důležitosti a kvalitě. Podle jejího názoru existuje velké množství knih, které zůstávají nepovšimnuté a v celkové produkci se ztrácí. Literární cenu pak vnímá jako propagační sílu, která probouzí pozornost směřovanou k dílu a usnadňuje jeho publikaci. Pokud má spisovatelka dokončený příběh ke své spokojenosti v okamžiku, kdy je vyhlášena literární soutěž, obvykle se s dílem přihlásí. Z jejího pohledu jde především o pokus posunout se na seznamu čekatelů, které si nakladatelství v posledních letech vytváří.⁹⁵

Děj knihy *Pálpito de sol* se odehrává v klášteře San Lorenzo de El Escorial v roce 1587, kdy je jeho stavba již téměř dokončena. Hlavním hrdinou, který nás provází dějem, je královo páže, mladičkový Laín Pacheco de Toledo, kterému je v té době přibližně 15 let. Společně s mladičkou dvorní dámou infantky Isabely Eugenie, Blankou, mladým mnichem Nicolásem a dvorním liliputem a šaškem Beltránem vymyslí lest, pomocí které se mladý zlatnický učeň, Ital Flavio Orsini, dostane k relikviáři, který byl darován králi a který údajně obsahuje krev sv. Januária, patrona Neapole. Flavio tvrdí, že chce relikviář pouze vidět. V okamžiku, kdy ho ukradne, dostane do problémů všechny, kteří mu pomáhali. Nicolás, Beltrán a Laín se brzy stanou podezřelými, ale rozhodnou se nic nevyzradit.

⁹³ Comisión Católica Española de la Infancia.

⁹⁴ MOLINA LLORENTE, P. *Pálpito de sol*. Madrid, 2001. Obal knihy.

⁹⁵ ALIAGA ALCOLEA, Israel. *Pilar Molina: "Me gusta crear ambientes y lugares en los que desarrollar aventuras interiores"* [online]. © Centro de Comunicación y Pedagogía, 2017.

Flaviův čin je vyhodnocen jako krádež svaté relikvie na svaté půdě. Relikvie je navíc vlastnictvím samotného krále. Za takový čin stanou všichni tři před inkvizičním soudem s vidinou nelítostného trestu. Na poslední chvíli se objeví Flavio, vylíčí králi příběh spojený s relikvií i důvody, proč se jí zmocnil. Ukáže se totiž, že je synem florentského zlatníka, který relikviář vyrobil.

Král Filip je v tomto díle vedlejší postavou a přímo vystupuje pouze v několika situacích. Jednou z nich je okamžik, kdy je obdarován vzácnou relikvií. Zde je spisovatelka věrná historickému zobrazení Filipovy posedlosti relikviemi.

„Skříň měla zadní stěnu vyzdobenou náboženskými malbami a všech šest poliček bylo potaženo sametem. Na nich byly pečlivě umístěny relikviáře, které mezi propracovaným zdobením ukrývaly ponuré poklady: kost z paže svatého Vavřince, také jeho prst, trn z Kristovy koruny, kost svatého Sekunda...

Král věnoval chvilku každému kusu ze své sbírky a žádal otce Jana, aby mu je jednotlivě podával, a on je tak mohl pečlivě pozorovat z dostatečné blízkosti.“⁹⁶

Vytváří však také lidský pohled na Filipa, který mladým „dobrodruhům“ jejich nerozvážnost odpustí a situaci zlehčí. Znázorňuje Filipa již v pokročilém věku a poukazuje i na otcovskou lásku, kterou Filip choval ke svým dcerám a která zřejmě přispěla k jeho shovívavosti. Po dlouhém vyslyšení u inkvizičního soudu je proto jeho reakce následující:

„Král si povzdechl. Už začínal mít hlad a jeho žaludek mu připomínal, že už před patnácti minutami byla doba večeře.

⁹⁶ „El armario tenía el fondo decorado con pinturas religiosas y sus seis estantes estaban forrados de terciopelo. Sobre ellos, cuidadosamente colocados, los relicarios mostraban entre trabajados adornos sus lúgubres tesoros: un hueso del brazo de san Lorenzo, un dedo del mismo santo, una espina de la corona de Cristo, un hueso de san Segundo...// El rey dedicó un momento a cada una de las piezas de su colección, pidiendo a fray Juan que se las acercase para contemplarlas de cerca y rozarlas con sus ojos.” (Překlad – LŘ.) MOLINA LLORENTE, P. *Pálpito de sol*. Madrid, 2001, str. 25 – 26.

-Otče Jane, pokud ta krev, co je uvnitř, není svatého Januária, tak ten kousek může být cenným předmětem, ale není to relikvie.

-Ne, Veličenstvo.

-Pokud byl ukraden z té skříně ze strany, která směřuje do chodby a ne do kostela, nejedná se o svatokrádež.

-Ne, Veličenstvo.

-A pokud já teď ten Celliniho kousek tomu chlapci daruji za to, že dobře plnil naše zakázky, za jeho pozornost, kterou věnoval infantě a za jeho... taneční hodiny, které dal mnoha lidem u dvora, už by se nejednalo o krádež.

-Ne, Výsosti.

-V tom případě – pokračoval král, zatímco se obtížně zvedal ze židle- bude lepší, když se půjdeme navečeřet. Doprovodíte mne ke stolu, Quirogo?

[...]

Když král procházel kolem Flavia, potichu směrem k němu pronesl: - Prosadil sis svou. A já teď přijdu o jeden z nejvzácnějších relikviářů mé sbírky.

-Kde teď je?

-V infantině oratoři.

-Á... Isabela v tom měla také prsty.

-Infanta, moje paní, je anděl, pane.

-To ano – usmál se král-. A ty jsi pěkný čert. Dej mi vědět, jestli krev zkapalní.”⁹⁷

⁹⁷ „El rey suspiró. Empezaba a tener hambre, su reglamentado estómago le recordaba que pasaban quince minutos de su hora de cenar. // -Fray Juan, si la sangre no es de san Jenar, esa pieza puede ser un objeto precioso, pero no es una reliquia. // -No, majestad.// -Si fue robada por la parte del pasillo y no por la iglesia, no es un robo sacrílego. // -No, majestad.// -Y si yo le regalo a este muchacho esa pieza de Cellini por los encargos que tan bien ha realizado para nuestra casa, por sus atenciones hacia la infanta y sus... clases de baile a muchos personajes de la corte, ya no sería un robo. // -No, majestad.// -Entonces – continuó el rey moviéndose con dificultad para bajarse de la silla-, será mejor que vayamos a cenar. ¿Me acompañáis en la mesa, Quiroga? [...], „Al pasar junto a Flavio, el rey comentó en voz baja: - Te has salido con la tuya. Me dejas sin uno de los relicarios

Zachycuje ho především jako milujícího a shovívavého otce. V závěrečné poznámce spisovatelka dodává, že celý příběh je smyšlený, a poskytuje mladým čtenářům ucelenější pohled na Filipa II. Ten lze ve své podstatě považovat za kladný.

“[...] Klášter splňuje všechny královny sny. Je to velké, odlehlé venkovské sídlo, ponořené v přírodě s čistým a svěžím vzduchem a krásnými výhledy. Filip II. miloval klid a soukromí a obojí zde mohl vychutnávat plnými doušky. Je to místo, kde je možné přemýšlet, pozorovat přírodu, která ho tak lákala, objevovat a sbírat zajímavé květiny a zvířata, i kdyby jen na obrázcích a rytinách, lovit, procházet se po udržovaných zahradách nebo si užívat pohledu na pohoří Guadarrama či na protilehlou planinu z galerií, ve kterých mohl také přemýšlet, číst nebo si povídat se svými dětmi za mírného tepla, které poskytovalo slunce za okny. [...] Služba přímo u krále byla v rukou mnichů a bylo jen málo osob, které se těšily králově důvěře a mohly se procházet soukromou částí paláce. Sídlo je současně kostelem, panteónem a neobyčejnou knihovnou. Klášter je v neposlední řadě i muzeem, ve kterém jeho Výsost mohla pozorovat své prostorné malby, obrazy, obrázky, mapy, rytiny nebo gobelíny. Příběh je umístěn do doby, kdy měl král v oblibě trávit zde ve svém novém sídle léto a na vše dohlížet. Dopřával zde odpočinek své noze, kterou sužovala dna, ale také lépe poznával své děti, se kterými si hrál na houpačkách v galeriích, a hrdě ukazoval svým vybraným návštěvníkům svůj nový palác a jeho poklady, mezi kterými byla i velkolepá sbírka relikviářů. Je to právě v této době, v létě 1587, kdy ho doprovází mladé páže, které zažije své malé dobrodružství mezi chodbičkami, chodbami, galeriemi, nádvořími a zahradami. Dobrodružství, které je jen jedno z mnoha dalších, které si člověk představí, když dnech prochází prostorami prostě zařízeného paláce Filipa II v klášteře v El Escorialu.”⁹⁸

más valiosos de mi colección. // -¿Dónde está el relicario?// -En el oratorio de la infanta. // -Ah... Isabel también estaba en esto.// -Mi señora, la infanta, es un ángel, señor. // -Sí – sonrió el rey-. Y tú eres un hermoso diablo. Avísame si se licua la sangre.” (Překlad – LŘ.) MOLINA LLORENTE, P. *Pálpito de sol*. Madrid, 2001, str. 104 -106.

⁹⁸ „El monasterio cumple todos los sueños del rey. Es una gran casa de campo, en un lugar apartado, con un aire limpio y oloroso, lejanos horizontes y desbordante naturaleza. Felipe II amaba la calma y la intimidad, y aquella casa le permitía disfrutar de cuanto le era grato. Un lugar

Kniha byla vydána v rámci edice Literatura Infantil y Juvenil, Senderos de la Historia, nakladatelstvím Grupo Anaya, S.A., což svědčí i o zájmu propagovat národní historii v řadách mládeže.

4.2.2. Lola Gándara – El robo de la perla (2002)

Lola Gándara je literární pseudonym, pod kterým tvoří Dolores González Lorenzo. Dolores se narodila v roce 1942 ve městě Celanova, ale již několik let žije ve Vigu. Nejprve vystudovala práva a začala vyučovat. Poté se však rozhodla věnovat se studiu španělské filologie a v současné době vyučuje španělský jazyk a literaturu ve Vigu. Píše texty jak ve španělštině, tak v galicijštině. Po několik let řídila dětskou divadelní společnost a zúčastnila se dramatických projektů, se kterými vyhrála několik cen, například Premio Camiño de Santiago v letech 1993 a 1994. Pracovala také jako scénáristka televizních programů. Mezi tvůrce španělské literatury pronikla díky románu *Brumas de octubre*, za který získala v roce 1994 cenu Premio Gran Angular.⁹⁹

Gándara se domnívá, že ve fikci je povoleno vše. Věří, že literatura je svobodný prostor, který nesmí zaniknout. Její zálibou je historie, a proto se věnuje především

en el que pensar, observar la naturaleza que tanto le atraía, coleccionar plantas y animales interesantes, aunque sólo fuese en dibujos y láminas, cazar, pasear por los cuidados jardines o disfrutar de la vista de la sierra de Guadarrama o de la llanura desde las galerías donde podía pensar, leer o charlar con sus hijos al suave calor del sol tras los cristales. [...] el servicio directo del rey era llevado a cabo por los frailes y eran muy pocas personas que gozaban de la confianza del monarca para transitar por la parte privada del palacio. La casa es también una iglesia, un panteón y una extraordinaria biblioteca. El monasterio es también un museo en el que su majestad podía contemplar a sus anchas pinturas y otros cuadros, dibujos, mapas, láminas y tapices. La historia está situada en un época en la que el rey gustaba de pasar el verano en su nueva casa supervisándolo todo, descansando su pie, atormentado por la gota, conociendo mejor a sus hijos y jugando con ellos en los balancines que hacía instalar en la galería de paseo y enseñando con orgullo a sus escogidos visitantes su palacio y sus tesoros, entre los que se contaba su magnífica colección de relicarios. En este momento, en el verano de 1587, acompaña al rey un joven paje que vive una pequeña aventura entre los pasillos, las galerías, los patios y los jardines. Una aventura que es sólo una más de las muchas que asaltan la imaginación al pasear hoy por las dependencias del sobrio palacio de Felipe II en el monasterio de El Escorial.” (Překlad – LŘ.) MOLINA LLORENTE, P. *Pálpito de sol*. Madrid, 2001, str. 109 – 111.

⁹⁹ Lola Gándara. Biografía. [online]. Ediciones SM. Dostupné z: <<https://es.literaturasm.com/autor/lola-gandara>>.

historickým románům. Několik děl situovala do období antického Říma, např. *La oscura luz del Tíber*. Zajímá se ale také např. o období francouzské revoluce.¹⁰⁰

Stejně jako předchozí autorka i Gándara se v rámci textu o Filipovi pouze zmiňuje. Zaměřuje se především na jeho okolí plné intrik, kterých je i on součástí.

Děj románu *El robo de la perla* se odehrává v období vlády Filipa II.¹⁰¹ Hlavní hrdinkou je menina¹⁰² Brianda, která slouží infantce Kateřině Michaele, Filipově dceři. Příběh začíná zatčením a uvězněním Carlose de Guzmána, bratra Briandy, který je obviněn z krádeže vzácné perly z královského pokladu, nad kterým mu byl svěřen dohled. Brianda se snaží objasnit, co vedlo k obvinění jejího bratra, a zaplétá se do světa intrik panujících na Filipově dvoře. Při pátrání jí pomáhají dvorní pážata a liliputi. Ukazuje se, že právě ti mají přístup k mnoha informacím a vytváří mezi sebou spletitou síť zvěďů. V románu vystupují známé postavy Filipova dvora: kněžna z Éboli, Antonio Pérez, kardenál Quiroga, dvorní malířka Sofonisba či králova oblíbená liliputka Magdalena Ruiz.

“- Je to přesně tak, jak ti [Briando] říkala naše paní. Zdá se, že v pokladu zjistili jisté nesrovnalosti a že tajemník Mateo Vázquez dal sledovat tvého bratra; co já vím, je tomu už nějaký čas. Viděli ho často vcházet dovnitř v nezvyklém čase a předevčírem se zjistilo, že chybí perla Peregrina, perla velikosti lískového oříšku.

-Nepřeháněj.

-Já nepřeháním, je jako lískový oříšek, viděla jsem ji. Don Filip ji daroval královně Isabele z Valois, jeho třetí ženě, nechť odpočívá v pokoji; říkají, že patřila jedné aztécké princezně a že místokrál Nového Španělska ji poslal císaři Karlovi. Ta perla Peregrina nemá obdoby. Představ si to pozdvižení!

-Nikdo se zdravým rozumem neuvěří, že Carlos tu perlu odnesl.”¹⁰³

¹⁰⁰ Lola Gándara no IES Lagoa de Antela [online]. © Youtube, 2017. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=U0TY6B2M5Zs>>.

¹⁰¹ Autorka práce odhaduje dle přibližného věku infantek a přítomnosti Anny Rakouské, že se jedná o období mezi lety 1573 – 1580.

¹⁰² Dvorní dáma pocházející ze šlechtické rodiny, která vstoupila do služby u královského dvora. Nejčastěji pečovala o královnou nebo její děti. Viz. „Niño de familia noble que entraba en palacio a servir a la reina o a sus hijos.“ „Menina“. *Diccionario de la lengua española*. [online]. © Real Academia Española, 2017.

¹⁰³ “- Es como te lo ha contado la dueña. Parece que detectaron ciertas irregularidades en el tesoro y que el secretario Mateo Vázquez puso en vigilancia a tu hermano; por lo que sé, de esto hace

Autorka v průběhu několikrát nastíní možnost poměru Filipa s kněžnou z Éboli. Tu vykresluje jako důležitou postavu u dvora, ale také jako intrikánku, která využívá své krásy ve svůj prospěch.

“-Doña Anna de Mendoza y de la Cerda, kněžna z Éboli, není pouze jednou z nejvlivnějších osobností u dvora, ale je opravdu okouzující. Pyšná a elegantní, říkají o ní, že její uštěpačnost jde ruku v ruce s její inteligencí a že její ambice jsou maskované něžnou přívětivostí. Jediná dcera knížete z Melita, provdaná ještě jako dívka za Ruye Gómeze, knížete z Éboli, který nedávno zemřel, žila vždy v blízkosti monarchy, a proto jí není cizí politika ani vláda našeho království. Anna de Mendoza přišla kvůli nešťastné nehodě v dětství o levé oko, které zakrývá krásnými a uměleckými páskami vyráběnými výhradně pro ni; ani zdaleka jí neubírají na kráse, naopak to její tváři propůjčuje unylý a smyslný vzhled, který dovádí muže k šílenství. Říkají, že i samotného krále. [...] Povídá se, že byla královou milenkou a že teď má poměr s jedním z jeho tajemníků.”¹⁰⁴

algún tiempo. Le han visto salir y entrar a menudo a horas inusitadas, y anteayer se constató la falta de la perla Peregrina, una perla del tamaño de una avellana.// -No exageres. // -No es exageración, es como una avellana, yo la he visto. Don Felipe se la regaló a la reina Isabel de Valois, su tercera esposa, que en paz descanse; dicen que pertenecía a una princesa azteca y que el virrey de Nueva España se la envió al emperador Carlos. La perla Peregrina no tiene paragon.// -¡Figúrate la que se ha montado!// -Nadie en su sano juicio creará que Carlos se ha llevado esa perla” (Překlad – LŘ.) GÁNDARA, L. *El robo de la perla*. Madrid, 2002, str. 27.

¹⁰⁴ “Doña Ana de Mendoza y de la Cerda, princesa de Éboli, no solo es uno de los personajes más influyentes de la corte, sino que también es verdaderamente fascinace. Altiva y elegante, dicen de ella que su mordacidad corre pareja con su inteligencia y que su ambición se disfraza de la dulzura más tierna. Única hija del conde de Mérito y casada muy niña con don Ruy Gómez, príncipe e Éboli, del que no hace mucho ha enviudado, ha vivido siempre muy cerca del monarca y no es ajena a la política y gobierno del reino. Ana de Mendoza es tuerta, un accidente desgraciado sufrido en la niñez le arrebató el ojo izquierdo, que cubre con bellísimos y artísticos parches confeccionados exclusivamente para ella; y esto, lejos de enturbiar su belleza, confiere a su rostro un aire lánguido y sensual que vuelve locos a los hombres. Dicen que hasta al propio rey. [...] Se dice que ha sido la amante del rey, que ahora tiene amores con uno de sus secretarios.” (Překlad – LŘ.) GÁNDARA, L. *El robo de la perla*. Madrid, 2002, str. 32- 33.

Spisovatelka zachytila také královo nadšení pro umění a jeho sběratelské sklony.

“Pokoj Magdaleny Ruiz, který je přístupný pouze vyvoleným, se nachází v soukromých komnatách krále, takže by nebylo možné se k ní uprostřed noci dostat. Espinosovi nadháněči, kteří drží stráž u královských komnat od osmi hodin večer do osmi hodin ráno, by nás zastavili a dokonce by nás mohli zadržet jako vetřelce. To kvůli tomu mě páže přivedlo tajnými zadními dveřmi.. [...] Žasnu nad tím, s jakým vkusem a přepychem je pokoj vybaven nábytkem, a především obdivuji tu sbírku obrazů včetně malby od El Bosca, toho vlámského malíře, kterého si tady nikdo necení.

-Ten mi daroval král. Má jich tolik...

-Král že má obrazy od El Bosca? Ale vždyť se nikomu nelíbí.

-Králi ano.”¹⁰⁵

Magdalena Ruiz má díky své pozici blázna, který baví především krále, přístup do mnoha míst a značná privilegia. Brianda se chce od trpaslice dozvědět co možná nejvíce a poprosit jí o pomoc při získání dalších informací. V jejich rozhovoru padne zmínka i o vztahu kněžny z Éboli s králem:

-Takže je to pravda, co se povídá. Říkají, že už to trvá dlouho.

-Řeči jsou jen řeči, to bys měla vědět.

To jsem tomu dala. Teď si teprve uvědomuji, že nemám zmiňovat nic, co by se týkalo dona Filipa. Jen ona má to privilegium říkat si o svém králi, co se

¹⁰⁵ “La habitación de Magdalena Ruiz, en la que no entran más que los elegidos, se encuentra en los aposentos privados del monarca, por lo que acceder a ella en plena noche por la entrada natural sería imposible, pues los monteros de espinosa que montan guardia en los aposentos reales desde las ocho de la tarde a las ocho de la mañana nos darían el alto y hasta podrían detenernos por intrusos. Es por eso por lo que el paje me ha llevado por la puerta excusada. // Se trata de una pieza espaciosa y que para ella resulta enorme. Me admiro de la exquisitez y el lujo con que está amueblada y sobre todo me admiro de la colección de cuadros, incluso hay una pintura de El Bosco, ese pintor flamenco que aquí nadie aprecia.// -Me lo regaló el rey, como tiene muchos...// -¿El rey tiene cuadros de El Bosco? Pero si nadie aprecia su pintura.// -El rey sí.” (Překlad – LŘ.) GÁNDARA, L. *El robo de la perla*. Madrid, 2002, str. 42.

jí zlobí. Jaká to ironie! Král si myslí, že trpaslice je jeho hračkou, a v její hlavě je to přesně naopak.”¹⁰⁶

Álvaro de Zúñiga, voják, který se uvolí, že Briandě pomůže, protože její bratr mu zachránil život, se snaží rozluštit záhadu a poukazuje na to, že veškeré intriky a pikle, které se dějí u královského dvora, jsou spleť a pečlivě promyšlené:

“Myslím, že ho tam ani nezavřeli. Silva ho předá biřicům, ale na té krátké vzdálenosti mezi vězením a místem předání se jim ztratí. Takže můžeme usuzovat, že není uvězněný, ale někdo chce, aby to tak vypadalo. Připraví všechno tak, jako by tam doopravdy byl, a to až do takového detailu, že kdyby náhodou někdo přišel zkontrolovat záznamy, viděl by jeho jméno; a pak ho nahradí nemocným, který blouzní [...]”¹⁰⁷

Ústy kněžny z Éboli údajný poměr s králem potvrzuje:

“-O tom nepochybujte, Quirogo. Můj muž byl významný politik a vládl těmto královstvím. Provdala jsem se za něho, když mi bylo šestnáct let, takže jsem vyrostla mezi státními listinami, a v mém domě jsem poskytla přístřeší největším zvědům, kteří pracují pro tohle impérium. A navíc, a to není pro nikoho tajemstvím, jsem s králem sdílela intimní chvíle.”¹⁰⁸

¹⁰⁶ -Entonces es cierto lo que se rumorea, dicen que ya viene de antiguo.// -Los rumores son solo rumores, deberías saberlo. // He metido la pata. Me doy cuenta de que no debo mencionar nada que toque a don Felipe, ese derecho solo lo concierne a ella, el rey es su prenda favorita. ¡Qué ironía! Piensa el rey que la enana es su juguete, y en la cabeza de la bufona es justo lo contrario.” (Překlad – LŘ.) GÁNDARA, L. *El robo de la perla*. Madrid, 2002, str. 44.

¹⁰⁷ “[Zúñiga] Pienso que ni siquiera llegaron a meterlo. Silva lo entrega a los alguaciles, pero en ese corto trayecto se pierde en el camino. Así que podemos deducir que no está encarcelado, pero quieren que así lo parezca. Preparan todo como si de verdad estuviese aquí, hasta tal punto que si alguien viniese a consultar el archivo, vería su nombre; y lo sustituyen por un enfermo que delira [...]” (Překlad – LŘ.) GÁNDARA, L. *El robo de la perla*. Madrid, 2002, str. 78.

¹⁰⁸ “-No lo dudéis Quiroga. Mi marido era un político de talla y gobernaba estos reinos, me casé con él a los dieciséis años. He crecido leyendo documentos y en mi casa he alojado a los mayores espías que trabajan para el imperio. Además, y esto no es un secreto para nadie, he compartido la intimidad del rey.” (Překlad – LŘ.) GÁNDARA, L. *El robo de la perla*. Madrid, 2002, str. 133.

4.2.3. Antonio Gala – El pedestal de las estatuas (2007)

Antonio Gala se narodil v městečku Brazatortas (Ciudad Real) v roce 1930¹⁰⁹ a vyrostl v Córdobě. Vystudoval práva na Universidad de Sevilla. Nějaký čas žil v italské Florencii a vyučoval také filozofii a dějiny umění v Madridu. Rozhodl se věnovat se spisovatelské dráze a zažil úspěch jako dramatik, romanopisec, esejista, kritik, autor televizních scénářů. Jako dramatik se uvedl hrou *Zelená pole Edenu* (*Los verdes campos de Edén*, 1963). Zaměřil se také na politickou a sociální kritiku např. ve hře *Slunce v mraveništi* (*El sol en el hormiguero*, 1966). Historické látky se již v minulosti věnoval např. v dramatu *Prstýnky pro dámu* (*Anillos para una dama*, 1973), ve kterém zachytil postavu Cidovy manželky Jimeny. Po roce 1975 se více přizpůsobil diváckému vkusu a získal velkou popularitu, např. díky komedii *Krásní spáči* (*Los bellos durmientes*, 1994) o generaci hippies.¹¹⁰ Jako novinář působil v denících *Pueblo*, *Sábado Gráfico*, *El País* a *El Mundo*.

Získal cenu Premio Planeta de novela za svůj první historický román *El manuscrito carmesí* (1990). Navázal na něj a pokračoval v romanopisecké tvorbě díly *Turecká vášeň* (*La pasión turca*, 1993) nebo *Más allá del jardín* (2002).

Gala byl oceněn mimo jiné cenami el Premio Nacional de Literatura, Premio Nacional Calderón de la Barca, Premio Ciudad de Barcelona, Premio Foro Teatral, Premio del Espectador y de la Crítica, Premio Quijote de Oro, Premio Antena de Oro, Premio Mayte, Premio Nacional de Guiones nebo Premio Medios Audiovisuales 1976.¹¹¹

Sám o sobě tvrdí, že se ideologicky přiklání k levici, ale nikdy by neuposlechl příkazů jakékoliv politické strany, a proto se k žádné ani nehlásí.¹¹² Filipa II. považuje za

¹⁰⁹ Podle některých zdrojů v roce 1936. Autorka se zde přiklání k verzi poskytované doc. Forbelským.

¹¹⁰ *Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska: baskická literatura, galicijská literatura, katalánská literatura, portugalská literatura, španělská literatura*. Praha, 1999, str. 279.

¹¹¹ GALA, A. *El pedestal de las estatuas*. Barcelona, 2007, obal knihy.

¹¹² *Antonio Gala. Autor del año 2016 en Andalucía*. [online]. © Youtube, 2017. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=4pMBxDfbAhI>>.

nerozhodného a nepříjemného krále a rozhodně k němu nechová žádné sympatie, což se promítá i do jeho díla.¹¹³

K sepsání knihy, ve které se věnuje údajně zatajovaným příběhům spojeným se španělskými vládci od trastámarské dynastie přes Katolické krále až po Filipa II., ho přivedl nález rukopisu Antonia Péreze v katalánském městě Pau. Tento dokument získal Gala náhodně od svého známého.

Je známo, že Antonio Pérez schraňoval kopie mnoha dokumentů, které prokazovaly účast šlechty, monarchů i církve na vraždách a zlomyslných strategiích. Parker nicméně zpochybňuje absolutní pravdivost všech dokumentů. Protože měl Pérez jako králův tajemník snadný přístup k mnoha státním dokumentům, mohl je stejně tak snadno falzifikovat pro své potřeby. Parker argumentuje také tím, že v mnoha případech neexistují sekundární zdroje, které by potvrzovaly pravdivost Pérezem předkládaných dokumentů, např. v jeho *Relaciones*. Kromě toho je známý i fakt, že se Pérez snažil Filipa ze svého zahraničního vyhnanství zdiskreditovat. I tato skutečnost ubírá zmiňované dokumentaci na věrohodnosti.¹¹⁴

Z formálního hlediska je kniha rozdělena do tří hlavních celků. Gala vypráví ústy Antonia Péreze o událostech španělské historie. Knihkupectví La Casa del Libro zařadilo dílo *El pedestal de las estatuas* mezi historickou beletrii. Označení historický román by však v tomto případě nebylo nejvhodnější. Sám autor si je této skutečnosti vědom a v úvodu upozorňuje na to, že se čtenáři nedostává do rukou historický román *sensu stricto*, ale spíše o románové zpracování historie.¹¹⁵

Nelze než souhlasit se stanoviskem spisovatele ohledně kategorizace jeho díla. Kniha působí spíše jako mírně subjektivně upravená kompilace historických dat než jako

¹¹³ „A mí el rey Felipe II no me gustó nada. Me parece un rey indeciso, antipático [...]“ (Transkripce – LŘ.) *Antonia y Omaita con Antonio Gala*. [online]. © Youtube, 2017. Dostupné z: < <https://www.youtube.com/watch?v=Xu-mGLU-xpk> >.

¹¹⁴ PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II*. Barcelona: Editorial Planeta, S.A., 2015. Fuentes y bibliografía.

¹¹⁵ V českém znění se zdá být nuance minimální a využití pojmy lehce zavádějící. Historický román je pochopitelně také románově zpracovaný historický motiv. Autorka chápe vysvětlení, které poskytuje Gala tak, že se od klasického historického románu liší mírou využitých historických údajů (v tomto případě vyšší) a mírou využitých romanopiseckých prostředků (v tomto případě nižší). „Porque salta a la vista que se trata no de una novela histórica, sino de una Historia novelesca. no me atrevo a decir que fidedigna.” GALA, A. *El pedestal de las estatuas*. Barcelona, 2007, str. 13.

historický román, což se autorka se rozhodla demonstrovat na následujícím úryvku. Takto Gala zpracoval zatčení Péreze a kněžny z Éboli:

„Osmadvacátého dne onoho měsíce července přijel Granvela do Madridu. A ještě v noci téhož dne, aniž by na něco čekal, jsme byli já i kněžna zatčeni. Neobešlo se to bez posledního králova výsměchu. Po tom, co jsem totiž pozdravil Granvelu unaveného z cesty, šel jsem s králem vyřizovat nějaké záležitosti. V deset hodin večer mi od něho ještě přišel lístek:

„Balíčky z Itálie vám vracím s instrukcemi, co je zapotřebí udělat; ty z Portugalska si ponecháme, protože jsem je neviděl. Vaše záležitost bude, přinejmenším z mé strany, vyřízena ještě před mým odjezdem.“

Na chvíli jsem zapochyboval: bylo „mojí záležitostí“ jmenování velvyslancem? Nemusel jsem pochybovat dlouho. V jedenáct zaklepal na mé dveře Álvaro García de Toledo, dvorní starosta. V tu samou hodinu se v domě Anny de Mendoza objevil don Rodrigo Manuel de Villena, kapitán královy španělské stráže. Doprovázel ho kastilský admirál.

Já jsem se chvíli před tím uložil ke spánku. Jak jsem z toho byl rozrušený, tak mě museli pomoci se obléknout. Odvedli mě jako zatčeného do starostova domu. Princezně, která nevěřila tomu, co se dělo, byly přímo králem určeny tři dámy, které ji mohly doprovázet. Všechny čtyři je odvezli do vězení v Torre de Pinto. Celé Španělsko si myslelo, že měli od začátku pravdu: byli jsme milenci, král žárlivostí zuřil, zvítězila mravnost. Ale nikdo nás nepřistihl v posteli. Ačkoliv tu noc ano, ale každého v té své. Z atria kostela svaté Marie se pak možná král usmíval skrývají se pod pláštěm. Nebo také ne, protože v červenci už nikdo plášť nenosí.”¹¹⁶

¹¹⁶ „El 28 de aquel mes de julio, llegó Granvela a Madrid. Y la noche del mismo día, sin esperar una hora más, fuimos detenidos la Princesa y yo. No sin una última burla del monarca. Porque después de saludar al cardenal Granvela, que llegaba rendido del viaje, fui a despachar con el monarca. A las 10 de la noche, todavía recibía un billete suyo. // «Los paquetes de Italia os los devuelvo, y en ellos lo que se ha de hacer; con los de Portugal me quedo porque no los he visto. Vuestro particular quedará despachado antes de que me parta, a lo menos en lo que es de mi parte.»// Dudé por un segundo: ¿era «mi particular» el nombramiento de embajador? No tuve que dudar mucho tiempo. A las once llamó a mi puerta Álvaro García de Toledo, el Alcalde de Corte.

Následující ukázka pochází z Filipova životopisu, jehož autorem je Parker.¹¹⁷

“ [...]a v jistém okamžiku v noci 28 července nařídil [Filip] dvěma svým důvěryhodným ministrům, aby byli připraveni na tajné posláni: Álvaro García de Toledo, starosta panství a dvora, měl mít k dispozici dvacet drábů a náhradního koně, zatímco don Rodrigo Manuel, kapitán španělské stráže, měl shromáždit své muže a zajistit kočár. Následně Filip dokončil svou práci a jak bylo zvykem, sluhové je roznegli jeho tajemníkům. Na lístek, který přiložil k listinám, které mu poslal Pérez ke konzultaci, napsal: “Listiny z Itálie vám vracím i s instrukcemi, co se má vykonat; a ty z Portugalska si ponechávám, protože jsem je neviděl. Vaše záležitost bude vyřízena, přinejmenším z mé strany, dříve než odjedu.” Jestli se Pérez sám sebe ptal na význam té poslední věty, jistě to netrvalo dlouho, protože okolo půlnoci, zatímco drábové obkličovali jeho dům, García de Toledo zaklepal na dveře. Pérez už ležel v posteli, a když pochopil, “že je zatčen, zavrával a neměl síly se obléct. Starosta ho málem donutil, aby se nechal obléknout od jeho sluhů.” A tak ho na náhradním koni, bez jeho meče, ale za doprovodu “mnoha drábů”, García de Toledo eskortoval.

Následně se rozpoutalo druhé drama. Filip si po večeři, “což mohlo být okolo půlnoci”, nechal zavolat kastilského admirála, “aby mu udělil povely”: jít společně s donem Rodrigem Manuelem a jeho strážemi zatknout kněžnu z Éboli. Král k tomu zvolil významného člena rodiny de Mendoza (admirálova sestra byla vdaná za knížete de Infantado), bezpochyby proto, aby se ujistil, že doña Anna udělá, co jí bude přikázáno. Doprovázena pouze

A la misma hora se presentaba, en casa de doña Ana, don Rodrigo Manuel de Villena, capitán de la guardia española del Rey. Lo acompañaba el Almirante de Castilla. // Yo estaba recién acostado. Tuvieron, de turbado, que ayudar a vestirme. Y me llevaron detenido a casa del alcalde. A la Princesa, que no se lo creía, le indicaron las tres mujeres que la podían acompañar, designadas por el propio Rey. Y se las llevaron a las cuatro, a la Torre de Pinto. Toda España creyó que había tenido razón desde el principio: éramos amantes, el Rey rabiaba de celos, triunfaba la moralidad. Nadie nos había sorprendido en la cama. O sí aquella noche; pero a cada uno en la suya. Quizá el Rey, desde el atrio de la iglesia de Santa María, habría sonreído de incógnito bajo el embozo de la capa. O no, porque ya en julio no la lleva nadie.” (Překlad – LŘ.) GALA, A. *El pedestal de las estatuas*. Barcelona, 2007, str. 389 – 390.

¹¹⁷ Autorka práce oba texty přeložila, nicméně se domnívá, že je vhodné je konfrontovat především v originálním znění uvedeném v poznámce pod čarou.

*třemi dámami, nasedla kněžna do královského kočáru, který na ni již čekal, a byla pod dozorem eskorty dovezena až do pevnosti Pinto.”*¹¹⁸

Využití ukázky dokládají, že Antonio Gala ve svém díle spíše pouze upravuje historické údaje poskytované historiky. Obraz Filipa II. je věrný historické skutečnosti, nicméně tíhne k negativnímu zabarvení, které autorka spatřuje v jeho zobrazení Filipa jako přetvářujícího se intrikána a přisuzuje ho spisovatelovu osobnímu postoji vůči monarchovi. Negativní přístup může být dán i tím, že jako podklad využil antifilipovský laděné dílo.

4.2.4. Mari Pau Domínguez – 3 historické romány

Mari Pau Domínguez se narodila v katalánském městečku Sabadell (Barcelona) v roce 1963. Zpočátku se věnovala žurnalistice a pracovala jako novinářka v *El Periódico de Catalunya* a v *Diario 16*. V 21 letech začala pracovat jako redaktorka a reportérka pro Televisión Española v Madridu. Po třech letech jí bylo nabídnuto moderování ranní relace *Por la mañana*, což předznamenovalo její kariéru jako hlasatelky zpráv. Po čase se ale rozhodla pro návrat do Katalánska, kde řídila a hlásila nejposlouchanější zprávy

¹¹⁸ “ [...] y en cierto momento de la noche del 28 de julio ordenó a dos ministros de confianza que estuvieran listos para una misión secreta: Álvaro García de Toledo, un alcalde de casa y corte, debía tener dispuestos a veinte alguaciles y un caballo de repuesto, mientras don Rodrigo Manuel, capitán de la Guarda Española, debía reunir a sus hombres y conseguir un carruaje. A continuación Felipe terminó de trabajar en sus papeles y, como de costumbre, sus ayudas de cámara se los distribuyeron a sus secretarios. En el billete adjunto a las consultas enviadas por Pérez, escribió: «Los papeles de Italia os vuelvo, y en ellos lo que se ha de hacer; y con los de Portugal me quedo, porque no los he visto. Vuestro particular quedará despachado antes que me parta, a lo menos lo que es de mi parte». Si Pérez se estuvo preguntando por el significado de esta última y críptica frase, no fue durante mucho tiempo, porque sobre la medianoche, mientras los alguaciles cercaban la Casa del Cordón, García de Toledo llamó a la puerta. Pérez se había retirado a dormir, y cuando entendió «que era preso, tambaleó y no había fuerzas de vestirse. El alcalde casi le hizo vestirse de sus criados.» Entonces, montado en el caballo de repuesto, sin su espada pero «con muchos alguaciles», García de Toledo le llevó escoltado.// A continuación, se desencadenó un segundo drama. Felipe convocó al almirante de Castilla y, después de que había cenado, «que podía estar cerca a la media noche, le llamó para darle órdenes» de acompañar a don Rodrigo Manuel y sus guardias a arrestar a la princesa de Éboli. El rey había elegido a un destacado miembro de la Casa de Mendoza (la hermana del almirante estaba casada con el duque del infantado), sin duda para asegurarse de que doña Ana hiciera lo que se le ordenaba. Acompañada solo de tres damas, la princesa entró en el carruaje real que le esperaba y con una escolta fue llevada hasta la fortaleza de Pinto.” (Překlad – LŘ.) PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II*. Barcelona, 2015. 4^a parte El rey vencedor. 14. ¿Un rey asesino?

katalánského rádia, *Catalunya Matí*. Později se znovu vrátila do Madridu, aby v televizi Telemadrid pokračovala v kariéře televizní hlasatelky. Tu však následně vyměnila za kariéru spisovatelky.¹¹⁹

Mari Pau Domínguez považuje při tvorbě historicky zaměřeného díla za nezbytné respektovat historické události a dostatečně se informovat. Osobně dává přednost zachování postavy tak, jak je zobrazuje historie a v tomto směru preferuje přistupovat co nejméně k fikci.¹²⁰

Jako prostředí pro své romány zvolila 16. století a dobu vlády Filipa II. proto, že toto období považuje za období rozkvětu monarchie. To z jejího pohledu trvá až do 80. let téhož století, kdy impérium začíná směřovat k úpadku.¹²¹

Spisovatelka napsala celkem tři historické romány. Všechny se věnují milostné tematice a přináší pohled na život Filipa II. optikou jeho žen (manželek i milenek).

4.2.4.1. El diamante de la reina (2008)

Historický román *El diamante de la reina* se věnuje životu Isabely z Valois u španělského královského dvora. Isabela byla údajně Filipovou nejmilovanější manželkou.

Z formálního hlediska je rozčleněn do pěti hlavních celků, které sledují vývoj událostí od zasnoubení Isabely s Filipem II. až po smrt mladé královny po předčasném porodu.

Příběh začíná okamžikem smrti mladičké královny, který přináší pohled na trpícího Filipa II.:

„Drží se nehybného těla stejně pevně, jako se upíná k životu ten, kdo umírá. Přitahuje ho k sobě a odvažuje se ústy okusit krev, která je oba pokrývá. V jednom okamžiku jeho svaly povolují a nechávají ho sklouznout, mlčky kousek po kousku až ke stehňům jeho mrtvé ženy. Objímá je a pokládá hlavu na její břicho. I přes prosby doktorů a přítelkyně se od té hrůzy odmítá vzdálit. V záchvatu blouznění znovu začne olizovat krev, se kterou se jeho

¹¹⁹ DOMÍNGUEZ, M. P. *El diamante de la reina*. Madrid, 2008, obal knihy.

¹²⁰ *LaVisita con Mari Pau Dominguez desde Larruz*. [online]. © Youtube, 2017. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=renkUArPJbo>>.

¹²¹ *MARI PAU DOMÍNGUEZ presenta 'La casa de las 7 chimeneas' en EL CORREO.TV* [online]. © Youtube, 2017. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=MCBh9STqm88>>.

jazyk setkává a roztírá ji. Ta scéna nutí mnoho z přítomných opustit místnost, protože nejsou schopni déle snášet ten hrozný pocit odporu, který v nich vyvolává. Pouze Anna [de Mendoza] se slituje a přistoupí několik kroků směrem k němu.

Ruce nenapravitelného manžela jsou teď unášeny k ňadrům, která tak dobře zná, zatímco se dál povaluje v krvi. Až do té doby, než na něj dopadne tíha smrti. Cítí její nezvratnost, vzdává se a padá vyčerpaný k nohám Isabel a pláče.

[...]

Smrt si nevybírá. Filip se sám sebe ptá, proč smrt a trápení útočí tak bezohledně, a to i v případě, že se jedná o královnu, které je pouhých dvaadvacet let, a tou královnou je Isabela z Valois, jeho manželka.

Španělský monarcha se pyšní tím, že v jeho říši nezapadá slunce. A přesto, pouhých několik kroků od jeho lože, panuje tma. Tma, která je tak protikladná světlu imperiálního slunce, pokrývá smutečným černočerným závojem zbytek jeho života, který mu Isabela po dnešku zanechala.”¹²²

¹²² „Él se aferra al cuerpo inerte como quien se aferra a la vida cuando está a punto de morir. Lo atrae hacia sí con todas sus fuerzas y se atreve con los labios a probar la sangre que los cubre a ambos. Hay un momento en que sus músculos se aflojan hasta permitirle resbalar, poco a poco y en silencio, hacia los muslos de la esposa muerta. Se abraza a ellos y apoya la cabeza en su vientre, negándose a apartarse de ese espanto, como le suplican los médicos y la amiga. En un acto de delirio, va lamiendo, de nuevo, la sangre que su lengua encuentra al paso y se restriega en ella, en una escena que obliga a muchos de los allí presentes a abandonar la estancia al no soportar la brutal sensación de repugnancia que les produce. Sólo Ana [de Mendoza] se compadece y avanza unos pasos hacia él, pero sin atreverse a tocarlo. // Las manos del marido impenitente navegan ahora a la deriva entre los pechos que tan bien conoce, mientras continúa revolcándose en sangre. Hasta que la muerte se le echa encima. La siente irreversible, se rinde a la evidencia y después cae exhausto y llorando a los pies de Isabel.[...] La muerte no sabe de edades ni de clases. Felipe se pregunta por qué muerte y sufrimiento atacan sin contemplaciones, aunque se tengan veintidós años y se trate de una reina, Isabel de Valois, conocida como Isabel de la Paz, su esposa.// El monarca español hace gala de que en su imperio no se pone el sol. Sin embargo, a tan sólo unos pocos pasos de su cama, la oscuridad, tan contraria al brillo del sol imperial, cubre con un manto de negrura y de pena la poca vida que Isabel le ha dejado a partir de hoy.” (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *El diamante de la reina*. Madrid, 2008, str. 18 – 19.

Domínguez vytváří obraz Filipa jako muže plného něhy, lásky a soucitu i v okamžiku, kdy Isabele umírá bratr:

“Filip, dojatý utrpením své ženy, v sobě nashromáždil veškerou něhu, které se cítil schopen, a o které neměl ani tušení, že byla někde v odlehlém koutě jeho srdce. Plakal s ní. Jedno neštěstí dovolilo Isabele, aby viděla muže zbaveného jeho královské slupky, což na ni učinilo velký dojem.”¹²³

“V žádném ze svých předchozích manželství nezahrnul své manželky takovou péčí, ani nevěnoval tolik pozornosti jejich zdravotnímu stavu.

Zřejmě to bylo tím, že nikdy předtím se necítil tak zamilovaný do “své” královny.”¹²⁴

Román zachycuje také dobu, kdy Filipův syn don Carlos působí svému otci první problémy. Domínguez krátce nastínila i vztah, který k němu Filip měl.

“Bylo nutné jednat, a to co nejříve. Ale existují rozhodnutí, která ani po jejich vykonání nepřestávají bolet.

Konečně [Filip] promluvil:

-Ne, Ruyi, nemýlíte se. K vám se také dostaly fámy o možné zradě?

[...]

-A co si o tom myslíte?

¹²³ “En seña de duelo, Felipe, conmovido por el sufrimiento de su esposa, hizo acopio de toda la ternura de que se sintió capaz y de la que no había tenido noticia de que durmiera arrinconada en su corazón con anterioridad. Lloró con ella. Una tragedia había permitido que Isabe viera al hombre despojado de la piel de rey, y eso le impresionó.” (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *El diamante de la reina*. Madrid, 2008, str. 126 – 127.

¹²⁴ “En ninguno de sus dos matrimonios anteriores había colmado de tanta atenciones a sus esposas ni estuvo tan pendiente de la salud de ninguna de ellas. // Sería porque nunca antes se le había visto tan enamorado de «su» reina.” (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *El diamante de la reina*. Madrid, 2008, str. 265.

Žádal ho o osobní názor. Tedy o to nejhorší, o co může tajemníka žádat, protože ho nutí říci pravdu. V tomto případě Gómez de Silva netušil, co bylo horší, zda pravda nebo lež.

-Upřímně, myslím, že uvažovat o možné zradě vašeho syna by znamenalo přisuzovat mu stupeň inteligence, o kterém víte, že ho nedosahuje. Odpusťte, že to takto říkám.

*Neměl mu co odpouštět. Být králem znamená vyrovnávat se s prohrami. A on začínal pociťovat tu svoji v roli otce.*¹²⁵

4.2.4.2. La casa de los siete pecados (2009)

Historický román *La casa de los siete pecados* se odehrává v Madridu. Inspirací pro autorku románu byl v tomto případě dům sedmi komínů (*La casa de las siete chimeneas*). Ten byl zmíněn již v první kapitole v souvislosti s Filipem II. a jeho nemanželským poměrem s dámou jménem Elena Zapata. Právě Filip II. měl nechat tento dům vystavět, aby se s ní zde mohl vídat.

Na rozdíl od předchozí knihy přidává i závěrečnou poznámku, ve které uvádí na pravou míru historická fakta, která důvodně pozměnila či vynechala pro potřeby vyprávění. Informuje čtenáře o tom, že příběh se odvíjí od historicky neověřených událostí a legend, které jsou s domem sedmi komínů spjaty.

Ačkoliv se příběh odehrává již v období Filipova čtvrtého manželství s jeho neteří Annou Rakouskou, Mari Pau znovu zvolila pro začátek příběhu Filipovu osobní tragédii – smrt Isabely z Valois. V úvodu vykresluje Filipa trpícího na pohřbu své milované manželky:

¹²⁵ “Había que actuar y cuanto antes. Pero hay decisiones que ni siquiera una vez tomadas dejan de doler. // Por fin dijo [Felipe]:// -No, Ruy, no os equivocáis. ¿A vos también os han llegado los ecos de una posible traición? [...]// -¿Qué pensáis?// Le estaba pidiendo una opinión personal. Lo peor que se podía hacer con un secretario, porque le obligaba a decir la verdad, y en este caso Gómez de Silva no sabía qué era peor, si la verdad o la mentira.// -Sinceramente, creo que considerar una posible traición de vuestro hijo sería otorgarle un grado de inteligencia del que vos sabéis que no dispone. Perdonad que así os lo diga. // No tenía nada que perdonarle. Ser rey significa estar a la altura de las derrotas. Y él estaba empezando a sentir la suya como padre.” (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *El diamante de la reina*. Madrid, 2008, str. 266 – 267.

„V kapli již nikdo jiný nebyl kromě krále a stínu jeho vzpomínek. Vyčerpán opakovaným zármutkem vyšel Filip ven směrem ke klášteru svatého Jeronýma, aby se tam o samotě uzavřel se svým smutkem.“¹²⁶

Čtenáře uvádí do příběhu také dopisem, který Filip napsal nedlouho po smrti Isabely císaři Maxmiliánovi II. v reakci na jeho nabídku:

„Pokud bych měl hledět na mé osobní uspokojení, ví náš Pán, že bych chtěl zůstat vdovcem, [...] protože mám ale tak málo následovníků a žádný není mužského pohlaví, raduji se pro dobro mého království, že mi nabízíte za budoucí manželku vaši dceru, arcivévodkyni Annu. „Mou malou“, jak jsem jí rád říkával, protože byla jedna z mých nejoblíbenějších neteří.

Chápu, že si mnozí mohou myslet, že je příliš brzy pomýšlet na novou svatbu. Státní zájmy ale mají přednost.“¹²⁷

U dvora zatím sloužila dáma jménem Elena, které byla do rukou svěřena péče o Filipovy dcery po smrti Isabely z Valois. Filip s Elenou navázal poměr, který trval i v průběhu jeho dalšího manželství s vlastní neteří Annou Rakouskou.

“Ta, která opravdu byla jeho, se jmenovala Anna. Jeho manželka, která se jako hradba tyčila mezi potěšením a mužem. Opak Eleny.

¹²⁶ „No quedaba nadie en la capilla. Sólo el rey y la sombra de sus recuerdos. Agotado por la reiterada exposición del desconsuelo, Felipe salió camino del monasterio de los Jerónimos para encerrarse a solas con su pena.“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P., *La casa de los siete pecados*. Barcelona, 2009, str. 17.

¹²⁷ „Si hubiera de atenerme a mi satisfacción personal, sabe Nuestro Señor que seguiría como estoy, viudo, puesto que mi corazón no necesita ya recalar en más moradas. [...] teniendo tan pocos herederos y ningún varón, me alegro por el bien de mi Reino de que ofrezcáis como futura esposa a vuestra hija, la archiduquesa Anna, «mi pequeña», como gustaba de llamarla por ser una de mis sobrinas más estimadas. // Entiendo que muchos puedan pensar que es demasiado pronto para considerar una nueva boda. Pero las razones de Estado se imponen.“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P., *La casa de los siete pecados*. Barcelona, 2009, str. 18.

První plnění manželských povinností – které se odehrálo při libáncích ve Valsáinu- bylo tak nemotorné, že Filip viděl velmi pesimisticky budoucnost jeho intimního života v takovém manželství. Možná právě to bylo příčinou toho, že ho ani zdaleka neobtěžovalo Elenino smělé chování hned první den jeho pobytu v Madridu, a že se jí odevzdal [...].”¹²⁸

Později se ale projevuje Filipův smysl pro plnění panovnických povinností, které mu osud přidělil. Aby zabránil pomluvám, zajistí Eleně sňatek s kapitánem Zapatou:

“-Ted’ se musím věnovat vznešenému úkolu zajistit následovníka. To znamená věnovat více pozornosti královně.

[...]

-Kapitáne Zapato, je pro mne obrovskou ctí představit vám vaši budoucí manželku.

Elenina kuráž zabránila tomu, aby omdlela, i přesto, že se jí zmocnila silná nevolnost. Kdyby byl pohled, který do krále zabodla, kopím, probodlo by ho naskrz a rozpůlilo svaly jeho srdce. [...] Myslela na dotyky předchozí noci, kdy nemohla tušit, že ji král nežádal jen o méně časté schůzky, ale že jeho pravým záměrem bylo se jí zbavit.”¹²⁹

¹²⁸ “Quien sí era suya llevaba por nombre el de Anna. Su esposa, muralla levantada entre el placer y el hombre. Lo contrario de Elena.// El primer uso del débito conyugal –ocurrido durante la luna de miel en Valsáin- había sido de tal torpeza que Felipe vio con pesimismo el futuro de su vida íntima dentro del matrimonio. Tal vez a ello se debiera el que, lejos de molestarle el arrojado comportamiento de Elena el primer día de estancia en Madrid, se entregara a ella [...].”(Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P., *La casa de los siete pecados*. Barcelona, 2009, str. 54 – 55.

¹²⁹ “-Ahora tengo que emplearme en la noble tarea de conseguir un heredero. Eso implicará dedicarle más atenciones a la reina. [...] -Capitán Zapata, es para mí un grandísimo placer presentaros a vuestra futura esposa.// La entereza de Elena le impidió desmayarse, a pesar de que un intenso mareo se apoderó de ella. La mirada que clavó en el rey hubiera podido atravesarlo y partirle el músculo de su corazón por la mitad de haber sido una lanza. [...] Pensó en las caricias de la noche anterior, en la que no pudo imaginar que el rey no sólo le pedía verla con menos frecuencia, sino que su verdadera intención era quitarla de en medio.” (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P., *La casa de los siete pecados*. Barcelona, 2009, str. 62.

Domínguez zachycuje Filipa v okamžiku, kdy umírá i jeho čtvrtá manželka Anna, tj. v okamžiku, kdy lituje svých činů a zpytuje své svědomí.

„Příliš pozdě se jí pokusil přesvědčit o lásce, kterou k ní cítil, jako si příliš pozdě uvědomil, jak moc musela Anna trpět kvůli sobectví svého manžela, který hledal uspokojení svých nízkých pudů [...] Ve víře, že ještě není pozdě, aby se duší i tělem věnoval svým dětem a bojoval proti duchům, o kterých si myslel, že chtěli skoncovat s jeho životem, se rozloučil s Annou největším aktem pokání, kterého byl schopen. Protože jeho chování bylo urážkou nejen Boha, ale také urážkou královny, a ta ho tížila dokonce více, než ta první.“¹³⁰

Román *La casa de los siete pecados* získal ocenění Premio Caja Granada de Novela histórica.

4.2.4.3. Una diosa para el rey (2011)

Děj románu se odehrává v době, kdy Filipovi bylo pouhých 16 let. Hlavním motivem je příběh lásky mezi Filipem a Isabelou de Osorio.

Na konci románu opět formou autorčiny poznámky objasňuje, ve kterých pasážích provedla modifikace oproti skutečným událostem. Jejím záměrem je poskytnout čtenáři nejen románové ztvárnění, ale i korektní historická data, a nabídnout mu tak možnost rozšířit si své obzory.

¹³⁰ „Demasiado tarde intentó convencerla del amor que sentía, como demasiado tarde se dio cuenta de lo mucho que Anna debió de haber sufrido por el egoísmo de un esposo que buscaba la satisfacción de sus bajas pasiones [...] En la confianza de que no fuera tarde al menos para dedicarse en cuerpo y alma a sus hijos y para combatir a los fantasmas que creyó que pretendían acabar con su vida, se despidió de Anna brindándole el mayor acto de contrición del que era capaz. Porque la ofensa de su comportamiento no solamente era contra Dios, sino que también lo había sido contra la reina, y esta ofensa le dolía incluso más que la primera.“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P., *La casa de los siete pecados*. Barcelona, 2009, str. 312.

V následující ukázce je Filipova reakce, když poprvé spatřil svoji nastávající nevěstu Marii Manuelu.

„Filipa nikdy nenapadlo, že by skutečnost dokázala tak krutě rozdrtit i sebemenší iluzi, kterou si kdy mohl udělat o tom, co se mu mělo zanedlouho přihodit. To, co spatřil, bylo mnohem horší než představa, kterou si o své sestřenici udělal. Viděl ji poprvé a nemohl uvěřit tomu, co vyděšeně pozorovaly jeho oči.“¹³¹

První společné intimní chvíle novomanželů a Filipova vzpurnost v reakci na příkazy ze strany jeho otce:

„Neuběhla ani půl hodina, když tak nečekaným a prudkým způsobem vtrhl jako blesk z čistého nebe, Juan de Zúñiga do svatební komnaty po tom, co se ohlásil falešným zaklepáním na dveře, které nečekalo na odpověď. Zneklidněná María Manuela, stáhla přikrývku, aby se zakryla, zatímco Filip vyskočil z postele. Nezvaný host, otočený na opačnou stranu, aby neurazil princeznu, odhodlaně prohlásil:

-To pro dnešek stačí! Císař považuje za zdravé a přínosné pravidelné odloučení manželů.

-Pravidelné, říkáte? –Filip dával najevo své rozhořčení nad neomaleným Zúñigovým přístupem-. Také vám můj otec přikazuje, abyste se cpal do sotva použitého lože novomanželů? [...]

-Nezážil jste možnost mého rozhodnutí, vzhledem k tomu, že se mne to týká, a že bych si dopřál tolik času, kolik já uznám za vhodné? Občas zapomínáte, že jsem princ.“¹³²

¹³¹ „Con todo, Felipe jamás imaginó que la realidad aplastara con tanta crueldad cualquier leve ilusión que pudiera haberse hecho respecto de lo que estaba a punto de sucederle. Lo que ante él se mostraba era mucho peor que la idea que se había formado acerca de su prima. Le estaba viendo por primera vez y no podía creer lo que sus ojos contemplaban espantados.” (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *Una diosa para el rey*. Barcelona, 2011, str. 25.

¹³² „Ni media hora había transcurrido cuando, de forma tan inesperada como brusca, Juan de Zúñiga irrumpió en la cámara nupcial cual rayo de tormenta, tras haberse anunciado falsamente con un golpe de nudillos que no aguardaba respuesta. María Manuela, azorada, tiró de la sábana para

Již rok před sňatkem s Marií Manuelou měl Filip poměr s Isabel de Osorio. Neváhal a nechal si ji k sobě zavolat i v den svatby:

„Filip vykročil směrem k ní. Po dvou krocích vyslovil její jméno. Když ho Isabela uslyšela, zhluboka se nadechla a dál vyčkávala.

-Děle to nebylo možné vydržet. Musel jsem vás vidět. –řekl konečně Filip.

Dívka nejprve polkla, než mohla vyslovit následující slova:

-Výsosti, nepřipadá mi moudré, že jste si mě pozval zrovna v den, kdy...

-Isabelo, moudrost prince může být spravována opět pouze jím.“¹³³

Filipovu mladickou upřímnost a ještě relativní bezprostřednost znázornila Domínguez v rozhovoru s jeho přítelem Ruy Gómezem.

„-Už se dál netrýzněte. Svatba s princeznou Marií Manuelou je rozhodnutím vašeho otce, a tím pádem vaše povinnost.

-Chyba, Ruyi, otřesná chyba, to je to, co to je, a ne povinnost. Vy to víte stejně dobře jako já. Navíc je nad slunce jasné, že jsem si nikdy nepředstavoval, že moje manželka... že by princezna byla... že by byla taková, jaká je. [...] Neznám otlejší ženu, než je ona.

V reakci na princova slova propukl Ruy v ohromný záchvat smíchu, kterým nakazil samotného Filipa.

cubrirse mientras Felipe saltaba de la cama. El intruso, mirando para otro lado a fin de no ofender a la princesa, proclamó con firmeza:// -¡Ya está bien por hoy! El emperador considera sana y beneficiosa la separación periódica de los cónyuges.// -¿Periódica, decís? –Felipe mostraba su indignación por el bronco proceder de Zúñiga-. ¿También os ordena mi padre que os metáis en el lecho apenas estrenado de los recién casados? [...] -¿No contempláis la posibilidad de que lo decida yo, por ser el interesado, y que me tome mi tiempo para ello? A veces olvidáis que soy el príncipe.“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *Una diosa para el rey*. Barcelona, 2011, str. 37.

¹³³ „Felipe comenzó a caminar hacia ella. Dio dos pasos antes de pronunciar su nombre. Isabel respiró profundo al oírlo y siguió aguardando.// -No podía aguantar más sin veros –dijo Felipe al fin.// La joven tragó saliva antes de poder articular las siguientes palabras:// -Alteza, no considero prudente que me hayáis llamado en un día que...// -Isabel, la prudencia de un príncipe sólo por él puede ser administrada.“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *Una diosa para el rey*. Barcelona, 2011, str. 41.

-Na tom není nic k smíchu! –snažil se princ ze všech svých sil zůstat vážný, aniž by se mu to podařilo. “¹³⁴

Stejně jako v ostatních dílech se zabývá Filipovou reakcí na smrt jeho manželky. Tentokrát se však jedná o Marii Manuelu, která umírá po porodu Filipova prvorozeného syna dona Carlose:

„Filip zkrátka v záchvatu sobectví vysvětlitelného pouze jeho věkem dal přednost myšlence, že ho Bůh chtěl zbavit břemena. Možná že ho zbavil i ji. “¹³⁵

Filipa znázorňuje jako milujícího muže, který je schopen se ženě (většinou milence) plně oddat, pokud se hluboce zamiluje. Nakonec ale vždy vítězí jeho královské povinnosti.

„Král zůstává uvězněn mezi tím, co musí, a tím, po čem touží víc než jakýkoliv jiný smrtelník. Příliš mnoho let se don Filip chtěl této skutečnosti vyhnout. Ale jednou musel přijít ten den, kdy se bude muset rozhodnout mezi první a druhou cestou.

[...]

-Nedělejte mi to těžší, než už to pro mne je. Ujišťuji vás, že to není mé srdce, které k vám promlouvá, ale rozum. Je mi líto, že mé povinnosti krále Španělska mne od vás odloučí, ale musí to tak být... “¹³⁶

¹³⁴ „-No os martiricéis. La boda con la princesa María Manuela es una decisión de vuestro padre y, por tanto, era vuestro deber.// -Un error, Ruy, un tremendo error, eso es lo que es, y no un deber. Vos lo sabéis igual que yo. Bien es cierto que jamás imaginé que mi esposa... que la princesa fuera tan... bueno que fuera como es. [...] No conozco a mujer más oronda que ella.// Al oír esto último, Ruy estalló en una soberbia carcajada que acabó contagiando al propio Felipe.

-¡No tiene ninguna gracia! –Con gran esfuerzo, el príncipe procuraba guardar la compostura sin conseguirlo.“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *Una diosa para el rey*. Barcelona, 2011, str. 49.

¹³⁵ „En fin, Felipe prefirió pensar, en un arrebató de egoísmo sólo explicable por la edad, que Dios había querido liberarle de una carga. Posiblemente a ella también la liberó.“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *Una diosa para el rey*. Barcelona, 2011, str. 108.

¹³⁶ „Un rey queda atrapado entre lo que debe y lo que desea más que ningún otro de los mortales. Demasiados años estuvo don Felipe de Austria burlando esa condición. Tenía que llegar el día en el

Mari Pau Domínguez zobrazuje ve všech třech románech velmi lidskou stránku Filipa II. Tomu jistě napomáhá i skutečnost, že se zaměřila na jeho milostné příběhy. Poslední román kontrastuje s prvními dvěma proto, že se zaměřuje na období Filipova mládí. Zachycuje jeho vzpurnost vůči otci, který rozhodoval o jeho životě až do nejmenších detailů. Filipa zobrazuje jako člověka, který se dostal do role prince, následně krále a plnil povinnosti, které mu tato postavení přinášela. Znázorňuje ho také jako obyčejného smrtelníka, který snadno propadne hříchu. Ze sedmi smrtelných hříchů se podle Mari Pau Filip dopouštěl smilstva.¹³⁷

4.2.5. Juan Manuel Prada – El castillo de diamante (2015)

Juan Manuel de Prada se narodil v Baracaldu v roce 1970. Své dětství a mládí strávil v Zamoře. V roce 1995 vydal svá první díla a o rok později, v roce 1996, získal cenu Premio Ojo Crítico de Narrativa za román *Hrdinovy masky (Las máscaras del héroe)*. Je držitelem ocenění Premio Planeta za román *Bouře (La tempestad, 1997)*, ale také nesčetného množství dalších cen, mezi nimi i prestižní Premio Nacional de Narrativa z roku 2004 za román *Neviditelný život (La vida invisible)*. I zde analyzovaný román získal v loňském roce ocenění ze strany kritiky Premio de la Crítica de Castilla y León.

Román *El castillo de diamante* považuje autor za poctu věnovanou sv. Terezii z Ávily a španělské literární tradici Zlatého věku, tj. 16. století. Prada uvádí svou knihu na trh příhodně v době pětistého výročí narození výše zmíněné mystičky.

Hlavními postavami románu jsou Anna de Mendoza y de la Cerda, kněžna z Éboli, a mystička sv. Terezie z Ávily jindy nazývaná sv. Terezie od Ježíše (Santa Teresa de Jesús). Prada zachycuje nekonečný boj, který se mezi nimi odehrával. Obě totiž byly významnými osobnostmi své doby. Román otevírá, ale i uzavírá vyhrocená situace mezi kněžnou z Éboli a svatou Terezou, která vyústí v okamžiku, kdy kněžna z Éboli udá sv. Terezii inkvizici. V příběhu také vystupuje tehdy ještě mladý Antonio Pérez, který teprve spěje do své pozdější podoby zralého intrikána.

que se impusiera la elección entre un camino y otro. [...] -No me lo pongáis más difícil de lo que ya me resulta. Os aseguro que no es mi corazón el que os habla, sino la razón. Lamento que mi responsabilidad como rey de España me aleje de vos, pero ha de ser así...“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P. *Una diosa para el rey*. Barcelona, 2011, str. 395.

¹³⁷ „Ciertamente, los siete pecados se resumían para él en uno solo: el de la lujuria [...].“ (Překlad – LŘ.) DOMÍNGUEZ, M. P., *La casa de los siete pecados*. Barcelona, 2009, str. 335.

Filipovi se věnuje spíše sporadicky a zřejmě nejvíce můžeme vysledovat z rozhovoru, který mezi sebou vedou kněžna z Éboli a Pérez.

„–A nebude to tím, že papežové se vyžívají ve znepokojování Filipa? Vědí, že nic ho nedokáže rozčlít tak, jako pocty, které se dostávají vítězi z Lepanta. Filip svého nevlastního bratra obdivuje a zároveň mu závidí.

Annú vyděsila prozíravost jeho úsudku, kterou koneckonců čerpal z vlastní zkušenosti. Nebyl snad závistivý obdiv to, co cítil Filip ke svému nevlastnímu bratrovi, přírodou více obdarovanému a těšícímu se Boží oblibě; to samé, co ona cítila k Terezii? Také z vlastní zkušenosti věděla, že tyhle smíšené pocity jsou posléze právě těmi, které pobouří ducha a doženou ho k těm nejbouřlivějším činům.

-Filip samozřejmě nic takového nedopustil –pokračoval Antonio- a velmi slušně papeži odpověděl a poděkoval mu za zájem, který projevuje o jeho bratra. A aby don Juan neměl poblíž nikoho, kdo by podněcoval jeho ambice, král jmenoval jako jeho tajemníka... Víte koho?[...] Antonio vypadal na první pohled v mnoha směrech omezeně, ale vyzařoval z něho pozoruhodný důvtip a smysl pro intriky; a mohla by se s ním spojit v mocnější svazek než je láska –jak jí on sám před nějakým časem naznačil-. [...]

- Koho jmenoval král tajemníkem dona Juana? Okamžitě mi to povězte. Hořím zvědavostí. [...]

-Juana de Escobedo! –zvolal.

-Ecobeda? –zopakovala Anna překvapeně a nečekaně vesele-. Ruy mu říkal „verdinegro“, kvůli jeho posedlosti oblékat se do smutečního. Vždycky mu ale poskytoval ochranu, ačkoliv ne tolik jako vám, samozřejmě.”¹³⁸

¹³⁸ „-¿Y no será porque los Papas disfrutaban inquietando a Felipe? Saben que nada lo altera más que las honras que se tributan al vencedor de Lepanto. Felipe, a la vez que admira a su hermanastro, lo envidia.// Ana se asustó de la clarividencia de su juicio, que a fin de cuentas se nutría en la experiencia propia. Pues, ¿no era la admiración envidiosa que Felipe sentía hacia su hermanastro, más dotado por la naturaleza y agradable a Dios, la misma que ella sentía por Teresa? Y sabía, también por experiencia propia, que estos sentimientos mixtos son a la postre los que más enconan el ánimo y lo empujan a las acciones más turbulentas.// -Felipe, por supuesto, no ha admitido semejante pretensión-continuó Antonio- y le ha contestado muy cortésmente al Papa,

“-Měl na mále, na mou věru! –smál se nahlas Antonio-. Don Juan usiluje o nic víc a nic míň než o vylodění s vojskem v Anglii a záchranu skotské královny, Marie Stuartovny, kterou ta šereda Isabela drží ve vězení, aby se s ní pak mohl oženit, porazit kacíře a založit v té zemi novou dynastii. Don Juan, král Skotska a Anglie! Nechci ani pomyslet, jak se bude tvářit Filip, až se to dozví! Pukne vzteky!

Smáli se tomu Anna a Antonio jako staří dobří známí nebo jako posedlí stejným d'áblem; a v jejich smíchu bylo něco chlípného. Ana si v tu chvíli pomyslela, že nikdo neznal tak perfektně zranitelná místa toho pápěry Filipa jako Antonio; a že nikdo nedělal tak málo okolků jako on, aby využil tyhle znalosti ve svůj prospěch. Nebylo jí také neznámo, že hra o to, jak vytěžit co nejvíce právě z té znalosti Filpových slabin, byla nebezpečná, protože disponovat bezmezně vůlí váhavého krále může nevyhnutelně vést k jejímu zneužití; a slabý král, který zjistí, že je zneužíván, nikdy neodpustí. Byla to skutečně nebezpečná hra, ale právě proto ji ještě více lákala. Uchopila Antoniovu ruku a přitáhla si ho k sobě:

-Víte, že někteří u dvora mi říkají Jezábel?-zašeptala mu záměrně zblízka do ucha tak, aby se její jazyk otřel o jeho ušní lalok a jeho tělem jakoby projel blesk-. Myslí si, že budu po zbytek života někde v rohu příst a starat se o moje děti! Ale tak to nebude.” [...] -Ani Filip nechce, abyste se usadila u dvora – zašeptal jí přerývavě. [...] -Ať si Filip říká, co chce -odvětila rázně-. Okamžitě se vrátím do Madridu. Nejsem žena, která se nechá dlouho zdržovat v koutě. A nemám v úmyslu shnít v Pastraně. Chtěla jsem být jeptiškou, ale ani král ani Tereza mě nenechali. Ted' se vrátím zpátky na svět... Tak ať se svět připraví! [...]

agradeciéndole el interés que se toma por su hermano. Y para que don Juan no tenga a nadie cerca que le inspire más ambiciones, el Rey le ha nombrado como secretario... ¿Sabéis a quién? [...] Antonio, que tan limitado le parecía en muchos aspectos, tenía sin embargo gentil caletre para las intrigas; y podría aliarse con él en una sociedad más fuerte que el amor –como él mismo le había sugerido, algún tiempo atrás- [...] -¿A quién ha nombrado el Rey secretario de don Juan? Decídmelo pronto. Ardo en deseos de saberlo. // -¿A Juan de Escobedo, nada menos! –exclamó. // -¿A Escobedo? –repitió Ana sorprendida y repentinamente jovial-. Ruy lo llamaba el «verdinegro», por su manía de vestir con ropas lúgubres. Siempre le brindó protección, aunque no tanta como a vos, por supuesto.” (Překlad – LŘ.) DE PRADA, J.M. *El castillo de diamante*. Barcelona, 2015. str. 446 – 447.

-Říkám to proto, že je iritující být pořád jen pány a nikdy králi. Můžete mne políbit tam, kde jste vždy snil, ale pod podmínkou, že se zavázete, že budeme mocní jako králové.”¹³⁹

Na konci knihy poskytuje autor čtenáři historiografické údaje o zbytku života hlavních postav příběhu. Následuje poděkování a upozornění, ve kterém přibližuje svou motivaci pro tvorbu tohoto románu a objasňuje, že jeho záměrem bylo navodit spirituální a politické klima období, ve kterém protagonisté knihy žili, za využití fikce. Jeho prvotním zájmem proto nebyla historická přesnost, ačkoliv inspiraci hledal v událostech, které se skutečně staly. Odkrývá nepřesnosti, které vznikly záměrnou úpravou či elizí historií potvrzených skutečností. Uvádí zde také historické prameny, které konzultoval. Čerpal z díla historika Manuela Fernández Alvarze a především z díla Gregoria Marañoa, který sepsal biografii Antonia Péreze. Marañoovo nahlížení na Filipa II. není příliš lichotivé a dalo by se předpokládat, že i v Pradově zpracování nalezneme ne příliš pozitivní Filipův obraz.

¹³⁹ “-¡Poco le ha faltado, a fe mía! –se carcajeó Antonio-. Don Juan pretende, nada más y nada menos, desembarcar con un ejército en Inglaterra y rescatar a la reina de Escocia, María Estuardo, a la que la feaza de Isabel mantiene presa, para casarse después con ella, derrotar a los herejes y fundar una nueva dinastía en aquellas tierras. ¡Don Juan, rey de Escocia e Inglaterra! ¡No quiero ni pensar cómo se pondrá Felipe cuando lo sepa! ¡Su cólera será mayor que la de Aquiles!// Se rieron Ana y Antonio como compadres de una misma francachela, o como endemoniados de un mismo conventículo; y había algo libidinoso en su risa. Ana pensó entonces que nadie conocía tan perfectamente los puntos vulnerables del alfeñique de Felipe como Antonio; y que nadie tendría tan pocos remilgos como él para utilizar ese conocimiento en provecho propio. No desconocía que el juego de sacar tajada de esos puntos vulnerables de Felipe era muy peligroso, porque disponer a capricho de la voluntad de un rey vacilante puede conducir irremisiblemente a abusar de ella; y un rey débil, si se da cuenta de que está siendo utilizado, no perdona nunca. Era, en verdad, un juego muy peligroso; pero por ello mismo la incitaba todavía más. Tomó la mano de Antonio y lo atrajo hacia sí, para que se sentase a su vera: // -¿Sabéis que algunos en la Corte me llaman Jezabel? –le susurró al oído, dejando que la lengua rozase el lóbulo de su oreja y acalambrese todo su cuerpo-. ¡Pretenden que me pase lo que me resta de vida hilando en un rincón y cuidando de mis hijos! Pero no será así.[...]–Tampoco Felipe quiere que os instaléis en la Corte – musitó, jadeante. [...]// -Felipe puede decir misa –resolvió con determinación-. Volveré a Madrid de inmediato. No soy mujer para mantenerme demasiado tiempo en la penumbra. Y no pienso pudrirme en Pastrana. Quise ser monja, pero el Rey y Teresa no me dejaron. Ahora volveré al mundo... ¡Pues que el mundo se prepare! [...]–Lo digo porque enfada mucho ser siempre señores y nunca reyes. Podéis besarme donde siempre habéis soñado, pero será con la condición de que os comprometáis a que seamos poderosos como reyes.” (Překlad – LŘ.) DE PRADA, J.M. *El castillo de diamante*. Barcelona, 2015. str. 448 – 449.

Autor však obecně Filipa považuje za důležitou osobnost národních dějin a období jeho vlády za jedno z nejvíce vzrušujících ve španělské historii. Tvrdí, že Filip II. je epicentrem černé legendy. To nicméně přisuzuje skutečnosti, že vládl v době největšího rozkvětu Španělska jako politické, náboženské a kulturní mocnosti tehdejší Evropy, což mu přineslo mnoho nepřátel, v jejichž zájmu byla proměna Filipa v kruté monstrum. Vznikl tak obraz podlého krále, schopného nakládat se svými nepřáteli s absolutní surovostí. To vše považuje za falešné, ale bohužel běžně akceptované španělskou společností.¹⁴⁰

4.2.6. Javier Olivares – Felipe (2015)

Javier Olivares se narodil v roce 1958 v Madridu. Je absolventem magisterského oboru Historie na Universidad Complutense a doktorského studijního programu na Instituto de Estética y Teoría de las Artes, Universidad Autónoma de Madrid. V současnosti vyučuje scenáristiku v rámci magisterského oboru Audiovizuální produkce na Universidad Autónoma de Madrid a současně také v rámci magisterského oboru Scenáristika nabízeného scenáristickými odbory ALMA ve spolupráci s Universidad Carlos III. Pracoval také jako redaktor v kulturním tisku či ředitel oblasti kultury v Instituto Europeo de Design (IED). V současnosti však proslul v rámci španělského teritoria především jako scenárista a dramaturg televizních seriálů, z nichž nejznámějšími jsou *Isabel*, *Víctor Ros* nebo nejnovější *Ministerstvo času (El Ministerio del Tiempo)*.¹⁴¹ Kromě dramaturgické kariéry se rozhodl věnovat také literatuře. Vydal dva historické romány: v roce 2012 román *Isabel* a v roce 2015 román *Felipe*.

Autorka práce měla příležitost se s autorem osobně setkat na Univerzitě ve Valladolidu, kam zavítal v březnu roku 2016 v rámci konference *Moc obrazovky: kinematografie a televize píše historii (El poder de la pantalla: el cine y la televisión escriben la Historia)*.¹⁴² Olivares sám sebe považuje za velkého patriota.

¹⁴⁰ *El Castillo de Diamante – Juan Manuel de Prada*. [online]. © Youtube, 2017. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aH_Q9nQKfHA>.

¹⁴¹ OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona: Ediciones B, 2015, obal knihy. Jednu kapitolu ze zmíněného seriálu *El Ministerio del Tiempo* věnoval Filipovi II.

¹⁴² Plakát: *II Jornadas Comprender la Historia Contemporánea*. [online] 2016. Universidad de Valladolid. Dostupné z: <http://www5.uva.es/fyl/sites/default/files/cartel_cine_7_marzo.pdf>.

V historickém románu o Filipovi přistupuje k historii „z velmi lidské perspektivy“. Tvrdí, že ho politika nezajímá, nicméně dokáže být v mnoha směrech velmi kritický, ať už se jedná o televizi, literaturu nebo politiku.

Kniha začíná úvodem, ve kterém Olivares představuje Filipovy rodiče a události předcházející jeho narození. Kniha má celkem 23 kapitol, u kterých autor uvádí v závorce i konkrétní rok. Olivares se pochopitelně soustředí na významné události a jakési mezníky Filipova života. Jako názorná ukázka může posloužit např. 4. kapitola s názvem Bože, dostaň mne odsud (1554) (*Dios, llévame de aquí (1554)*). Ve zmíněném roce Filip odcestoval do Anglie, aby uzavřel manželství s Marií Tudorovnou. Autor používá humorného výrazu, kterým může odkazovat jak na pro Filipa nepříjemné anglické prostředí, tak na svazek s ne příliš krásnou královnou. Humorné, ironické pojetí nás provází celým dílem Javiera Olivarese.

Jedná se o prózu, která nenabízí žádný naprosto nečekaný zvrát, jelikož chronologicky sleduje historické události a je velmi věrný obrazu, který nám o Filipovi poskytují historikové. Zde autorka spatřuje i vliv jeho vysokoškolského studia zaměřeného na historii. Jako historiografický podklad mu posloužila Parkerova biografie.

Javier Olivares ve své tvorbě, literární i kinematografické, vyniká vytvářením dialogů historických osobností, které opravdu existovaly. Ačkoliv je většina jejich dialogů smyšlených, v textu působí vtipně a věrohodně. Olivares vytváří svým ironickým přístupem úsměvné pasáže. V některých okamžicích pomocí užitého výraziva přenáší postavy ze století šestnáctého do našeho století jednadvacátého, viz následující ukázky:

„Už si nedělejte starosti... Vaše nevěsta je okouzlující, má příjemné vystupování a upřímný pohled...

Filip přerušil přehlídku lichotek.

-Je tlustá?

-Ne. Řekněme, že je... široká.

-Takže je tlustá.

-Možná trošku. Ale je velmi zábavná.“¹⁴³

¹⁴³ „Despreocuparos... Vuestra esposa es encantadora, de trato cercano y mirada franca... Felipe cortó la retahíla de halagos. // -¿Es gorda?/- No. Digamos que es... ancha.// -O sea, que es gorda.// -

“Když skončila mše, novomanželé se ruku v ruce odebrali naplnit právě uzavřené manželství. Konečně se blížil ten vytoužený a zároveň obávaný okamžik.

Když byli konečně sami, začátky nebyly vůbec jednoduché. Marie Manuela byla ostýchavá a Filip nesmělý. Čekala na něho v posteli, zakrytá až po krk.”¹⁴⁴

“Filipa zaujala posedlost matky jeho manželky tím, aby její dcera nejedla příliš. Dokonce ji při několika příležitostech zaslechl říci:”Vzpomeňte, co vás stálo úsilí docílit vaší štíhlé postavy.”

Jestli teď, když jí nějaké centimetry přebývaly, měla Manuela “štíhlou postavu”, Filip si nechtěl ani představit, jak asi vypadala předtím.”¹⁴⁵

Následující ukázky znázorňují Olivaresův lidský přístup k Filipově postavě.

“Ve svých osmnácti letech Filip ovdověl a byl otcem dítěte, které mu připadalo jako malé monstrum.

Jeho bolest byla taková, že se jí snažil skrývat, aby nikdo nevěděl ani o ní, ani o jeho pochybnostech. Moc práce mu to nedalo. Naučil se to od své matky. [...] Všechno to byla jeho vina. Nestaral se o svoji manželku tak, jak měl. Nedal jí lásku, které byla hodna. Myslel na Marii Manuelu a přepadal ho tak hluboký smutek, že jediné, co mu pomohlo ho snést, bylo mlčky pozorovat proud řeky.

Tal vez un poco. Pero es muy graciosa.” (Překlad – LŘ.) OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona, 2015, Cap. 4. Nunca seréis Amadís, II.

¹⁴⁴ “Acabada la misa, los novios fueron de la mano a consumir su matrimonio. Por fin llegaba el momento tan deseado como temido. // Ya solos los esposos, los principios no fueron fáciles. María Manuela era pudorosa y Felipe tímido. Ella le esperaba en la cama, tapada hasta el cuello.” (Překlad – LŘ.) OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona, 2015, Cap. 4. Nunca seréis Amadís, IV.

¹⁴⁵ “A Felipe le llamó la atención la obsesión que la madre de su esposa tenía porque esta no comiera demasiado. Incluso llegó a oírle decir en varias ocasiones: «Recordad lo mucho que ha costado conseguir vuestra fina figura.»// Si ahora, que le sobran carnes, Manuela tenía una « fina figura», Felipe no quería imaginar cómo sería en su estado anterior.” (Překlad – LŘ.) OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona, 2015, Cap. 4. Nunca seréis Amadís, V.

Došel až k myšlence, jestli to vše nebyl boží trest za to, že měl milenku. Chudák Isabela, pomyslel si, určitě i jí zničí život.”¹⁴⁶

“Jen co se Filip trochu vzbopil, vydal se navštívit Isabelu de Osorio.

Když se s ní setkal, našel ji, jak kojí dítě. Nebylo třeba se na nic ptát. Věděl, že je jeho.

-Jak se jmenuje?

-Pedro.

Filip se podíval na chlapce spíš s údivem než s něžností. Byl zdravý a podle všeho i dobře rostlý. Princ ho pohladil po hlavičce.

-Nebude mu nic chybět, to vám slibuji.

[...]

Filip myslel na to, jak je osud nespravedlivý. Z jeho zdravého syna nebude nikdo, protože je levoboček. Jeho následník naproti tomu bude někým i přesto, že je to malé monstrum.”¹⁴⁷

Olivares sleduje proměnu Filipa z mladého prince na dospělého muže, který pomalu sbírá odvahu postavit se svému otci, který vládne obrovskému impériu. Obecně lze říci, že na Filipa nahlíží z velmi lidské perspektivy. Zobrazuje ho jako chlapce, který zbožňoval svou matku a obával se svého otce, jako věřícího a pověřčivého muže, ale také jako svůdníka, v jehož životě rozhodně nechyběly ženy.

¹⁴⁶ „A sus dieciocho años, Felipe se había quedado viudo y era padre de un niño que le parecía un pequeño monstruo.// Era tanto su dolor, que prefirió ocultarlo y que nadie supiera de él ni de sus dudas. No le costó mucho hacerlo: lo había aprendido de su madre.[...] Todo era culpa suya. No había cuidado a su esposa como debiera. No le había dado el cariño que merecía. Pensaba en María Manuela y le entraba una pena profunda que solo podía augantar viendo las aguas del río en silencio. // También llegó a meditar si todo era un castigo de Dios por tener una amante. Pobre Isabel, pensaba, seguro que a ella también le destrozaría la vida.” (Překlad – LŘ.) OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona, 2015, Cap. 4. Nunca seréis Amadís, XII.

¹⁴⁷ “Lo primero que hizo Felipe en cuanto recuperó su entereza fue visitar a Isabel de Osorio.//Cuando la vio, la encontró dando de mamar a un niño. No hizo falta preguntar nada, sabía que era suyo.// -¿Cómo se llama?// -Pedro.// Felipe miró al niño más con asombro que con dulzura. Estaba bien formado y sano. El príncipe acarició su cabecita.// -No le faltará de nada, os lo prometo.[...] Felipe pensó en lo injusto que era el destino. Su hijo sano no sería nadie por ser bastardo. Su heredero, sin embargo, lo sería pese a ser un pequeño monstruo.” (Překlad – LŘ.) OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona, 2015, Cap. 4. Nunca seréis Amadís, XIII.

4.3. Shrnutí

Autorka práce přistupuje skepticky k označení osmi výše analyzovaných děl za historický román. Mar Langa Pizarro v souvislosti s tímto literárním žánrem tvrdí, že se jedná o velmi elastický koncept.¹⁴⁸ S přihlédnutím k její myšlence by to tedy zřejmě možné bylo, protože společným jmenovatelem výše uvedeného literárního korpusu z 21. století je prozaistické zpracování historického námětu. Pokud se však zpětně ohlédneme za analyzovanými díly, zjistíme, že každé má své specifikum.

První dvě díla *Pálpito del sol* a *El robo de la perla* plní funkci historického románu, který se pravděpodobně díky jejich cílovému publiku, tj. mládeži, přibližuje svými charakteristikami také románu dobrodružnému. Filip zde nevystupuje jako hlavní postava, tudíž mu není věnováno mnoho pozornosti. Spisovatelky jeho postavu zobrazují v souladu s historickými daty, a proto hodnotí autorka jejich přístup jako spíše neutrální až pozitivní.

Tři romány spisovatelky Mari Pau Domínguez se díky jejímu pojetí přibližují románům milostným. V případě Prady a jeho *El castillo de diamante* nelze proti označení historický román nic namítat. Javier Olivares se věnuje životu Filipa, který je i ústřední postavou celé knihy, proto by se autorka přiklonila spíše k označení románový životopis (*biografía novelada*). A konečně dílo Antonia Galy vykazuje ze všech analyzovaných děl nejméně prostoru věnovaného fikci a proto je v jeho případě označení za historický román nadmíru diskutabilní. Toho si je nicméně vědom i sám autor.

Nejvíce prostoru věnovali Filipovi ve svých dílech autoři Javier Olivares a Mari Pau Domínguez. V ostatních dílech se pak objevuje jako vedlejší postava.

Obraz Filipa v dílech 21. století odpovídá poznatkům moderní historiografie. Z některých děl je patrné, pokud to není dokonce explicitně uvedeno, že jejich autoři pečlivě konzultovali i primární zdroje, i výzkumy historiků. Konkrétně výsledků bádání Geoffreyho Parkera zcela nepochybně využili Mari Pau Domínguez a Javier Olivares. Díky porovnání uvedenému v rámci analýzy se autorka domnívá, že tomu tak bylo i v případě Antonia Galy. Obecně lze tedy říci, že díky historické objektivitě moderních, od vlivů černé legendy oproštěných výzkumů, které autorům posloužily jako zdroje, je pohled

¹⁴⁸ „Como puede deducirse, el de novela histórica es un concepto elástico, que abarca desde obras rigurosamente documentadas hasta otras en que la reconstrucción de la historia es un modo de cuestionarla, de parodiarla o de tomarla como excusa para analizar el presente.” LANGA PIZARRO, M. La novela histórica española en la transición y en la democracia. *Anales de Literatura Española*. 2004, str. 111.

na Filipa pozitivnější než ve století předchozím. Spisovatelé také více tíhnou ke zpracování intimních dramát v životě monarchie. Celkový pohled, který prostřednictvím těchto situací na Filipa nabízejí, je dle autorčina názoru pojat z velmi lidské perspektivy a hodnotí ho jako kladný.

Při porovnání tvorby 20. a 21. století autorka také vyzorovala opozici, kdy ve 20. století převažuje dramatické zpracování zde sledovaného námětu, zatímco ve 21. století převažuje zpracování prozaistické. Autorka přičítá tuto skutečnost schopnosti dramatické tvorby oslovit mnohem větší množství diváků, což bylo výhodné např. v případě Pemánova díla *Felipe II. Las soledades del rey*, které mohlo propagovat i hodnoty Frankova režimu, např. katolicismus. Muñiz mohl sledovat podobný záměr, tj. promluvit k velkému množství osob, bohužel ale ne v souladu s ideologií frankistického režimu, což by vysvětlovalo i to, že cenzura jeho hru zakázala. Jistou kompenzací absence dramatického (divadelního) zpracování ve 21. století spatřuje autorka ve vzniku nových filmů a především seriálů. Příkladem mohou být již zmíněné populární seriály *Isabel* či *El Ministerio del Tiempo*. Převažující množství prozaistických zpracování ve 21. století přisuzuje všeobecnému rozkvětu žánru označovaného jako historický román.

Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo přinést náhled do moderní španělskou tvorby, která si za své téma zvolila hrdinu národní historie, krále Filipa II. Autorka se zaměřila na obraz španělského monarchy, který nabízí zkoumaná literatura.

Nejprve věnovala pozornost moderní historiografii zabývající se významným zástupcem španělské habsburské větve. Ta poskytla bázi pro následné porovnání. Autorka se přiklání k pohledu na Filipa II., který přináší dlouholetý výzkum Geoffreyho Parkera, protože jej považuje za neutrální, ale především také za precizně zdokumentovaný. Domnívá se také, že španělský král by neměl být souzen z pohledu dnešní morálky, jež vybízí k užívaným označením jako fanatik, despota, apod., ale spíše z perspektivy jeho doby. Co se dnes může zdát jako amorální, bylo v 16. století běžnou záležitostí. Tento přístup se podle jejího názoru shoduje s Parkerovou vizí, kterou považuje za objektivní i z tohoto hlediska.

Následně se v krátkosti a v rámci svých možností, tj. možností studentky neliterárního oboru, zabývala nahlížením na literaturu ze sociologického hlediska. V této souvislosti byla do diplomové práce zařazena i kapitola věnující se teorii literárního pole francouzského sociologa Pierra Bourdieu. Jeho teorie jí přesvědčila o důležitosti komplexního pohledu na dílo včetně zohlednění situace, ve které vznikalo, a vlivů, které při tvorbě působily na autora. V následující kapitole proto přistoupila ke shrnutí historického a společenského kontextu a jeho vlivu na literární tvorbu ve Španělsku. Podrobněji se zaměřila na historický román, jehož popularita v posledních letech stoupla a jenž je v analyzovaných dílech z 21. století majoritně zastoupen.

Všechny předchozí kapitoly poskytly teoretický podklad k poslednímu celku, který je věnován analýze španělské moderní literatury. V rámci poslední kapitoly se autorka nejprve vrátila k předchozímu výzkumu uskutečněnému v rámci bakalářské práce a rozvinula jej o nové poznatky. Následně se věnovala analýze korpusu osmi literárních děl, která vznikla v průběhu 21. století.

Výzkum potvrdil, že až na několik výjimek byla španělská literatura v průběhu téměř celého 20. století orientována převážně na aktuální prostor. Politická situace tak vedla spisovatele spíše k reflexi nad tehdejšími děním a s ním spojenými problémy.

Autorka ještě před zahájením výzkumu očekávala, že nalezne v největším zastoupení historický román věnující se období vlády Filipa II. či monarchovi samotnému. Tento literární žánr se však na poli španělské literatury začíná vyskytovat ve větším množství až od 80. let, což společně s předchozími informacemi vysvětluje nejen nízký počet nalezených děl v rámci celého 20. století, ale i převažující dramatickou tvorbu.

Analýza provedená v rámci předchozí (bakalářské) práce byla zaměřena na beletristickou tvorbu 20. století. Autorka zkoumala díla z pohledu tří témat, která byla společná pro celý zkoumaný korpus. Došla k závěru, že obraz Filipa, který vytváří, je převážně negativní. Domnívá se, že důvodem může být popularita černé legendy, která v největší míře přispěla k šíření negativního obrazu Filipa II.

Na základě výsledku analýzy vzorku z 21. století lze konstatovat, že se beletrii poskytovaný obraz španělského monarchy mění. Autoři využívají pro svou tvorbu nové studie, které jsou již oproštěny od negativních vlivů černé antifilipovské legendy. Otevírá se tak prostor pro kladnější zobrazení, a to i díky přístupu, který je mnohem lidštější a dle autorky adekvátnější.

Autorka považuje své výzkumné otázky, které si v úvodu práce položila, za zodpovězené. Domnívá se také, že mohou existovat i další díla, která nebylo v jejích silách nalézt ani po konzultaci s odborníky na španělskou moderní literaturu. Dle jejího názoru by bylo zajímavé prověřit, zda v Archivo General de la Administración, který uchovává cennou dokumentaci, neexistují zmínky o dílech, která cenzura v době frankistického režimu zakázala a která je proto dnes obtížné ne-li nemožné nalézt. Jako další možné pole bádání vnímá kinematografickou tvorbu, která jako námět zvolila osobnost Filipa II. a období jeho vlády.

Resumen

La autora empezó a dedicarse al tema de la imagen de Felipe II en la narrativa española ya durante su carrera anterior y en extensión restringida fue el tema de su trabajo de fin de carrera. El interés por la persona del monarca nació tras asistir a las clases de Historia de los países de lenguas romances durante su primer año en la universidad. Decidió entonces pedir la beca Erasmus en la Universidad de Valladolid, ciudad natal de Felipe II.

En el presente trabajo la autora dedica su atención a la percepción del rey Felipe II, monarca de gran importancia en la historia de España, en la narrativa moderna centrándose en la literatura de los siglos XX y sobre todo XXI.

El estudio empieza con una breve introducción a la historiografía moderna dedicada a la Casa de Austria y sobre todo a su representante Felipe II, y continua con un esbozo de datos básicos ofreciendo una visión historiográfica del monarca para después poder confrontarla con la imagen que ofrece la narrativa. Como principal referente para la elaboración de este trabajo ha servido la biografía de Felipe escrita por el hispanista británico, profesor Geoffrey Parker, quien se dedica a este tema ya desde los años sesenta. Abarcar toda la biografía de Felipe II, dado lo limitado que es el presente trabajo en cuanto al tamaño, sería imposible. La autora además ni lo considera indispensable. Por lo cual se ha detenido solo en los acontecimientos y características más importantes y necesarias para el posterior análisis. También presenta a algunos de los personajes de la corte filipina a los que aluden las obras literarias.

El segundo capítulo proporciona una breve base teórica sobre la literatura desde el punto de vista sociológico, sirviéndose de la teoría del campo literario creada por el famoso sociólogo francés, Pierre Bourdieu, para la posterior reflexión sobre los influjos que se presentan en la producción literaria española.

Para el objetivo de este trabajo, que es el análisis de la literatura moderna española, ha sido de importancia fundamental hacer una introspección en el ámbito político y cultural del país en los siglos estudiados. Empezando con una breve contextualización centrada en los hechos históricos principales, la cual ha permitido la posterior observación del impacto que tuvieron éstos sobre la producción literaria del mismo período.

Las partes anteriores desembocan en el último y más importante capítulo dedicado al ya mencionado análisis de un corpus de obras literarias seleccionadas. Primero, la autora centra su mirada en los resultados ofrecidos por su anterior trabajo y pretende revisarlos aplicando toda la serie de nuevas informaciones obtenidas gracias al presente estudio. El resultado es una nueva perspectiva y unas nuevas conclusiones que en su mayoría afirman las ideas proporcionadas por la autora. Segundo, presenta y analiza la selección de ocho libros pertenecientes a la narrativa del siglo XXI, todas ellas catalogables como novelas históricas, motivo por el cual le dedicó especial atención a este género literario en el tercer capítulo.

La investigación llevada a cabo le permitió comprobar que a lo largo de casi todo el siglo XX, salvo en algunos pocos casos, la producción literaria española no estaba orientada a los motivos históricos tan lejanos como lo eran, desde la perspectiva de la sociedad de aquel momento, los personajes del siglo XVI. La situación política en España condujo a los escritores más bien a testimoniar o, en cierta medida, reflexionar sobre el espacio actual y sus problemas.

El género de la novela histórica, el que la autora esperaba encontrar en mayor concentración, empieza a aparecer a partir de los años ochenta y vive un auge en las últimas tres décadas. La actual demanda de la novela histórica explica que se hayan sentido atraídos por la misma hasta autores relevantes en otros géneros o variedades novelísticas pero también historiadores *stricto sensu*.

Ahora bien, en la muestra de las obras del siglo XX localizadas, aparecen mayoritariamente obras dramáticas. La autora adjudica este fenómeno a la cantidad de personas a las que podía entonces llegar un mensaje a través de la obra teatral. A través del análisis enfocado en tres temas centrales que tienen en común las obras (la relación entre Felipe y Don Carlos; las relaciones entre Felipe, Pérez y princesa de Éboli; la fe de Felipe) llega a constatar que la imagen de Felipe II ofrecida por los autores del siglo XX es principalmente negativa. La autora cree que la causa de este fenómeno puede tener raíces en la popularidad y gran difusión de la leyenda negra – mayor propaganda de una imagen negativa del reinado de Felipe y del monarca mismo.

Según la autora es posible observar en el siglo XXI un cambio hacia una versión más positiva de la imagen de Felipe II. Lo adjudica a la perspectiva más humana a la que, desde su punto de vista, acuden los autores a la hora de presentar el monarca.

El interés por la historia de España y sus personajes aumenta en la actualidad. Por consiguiente aparecen obras dedicadas a los personajes ilustres como los Reyes Católicos, Emperador Carlos I o su hijo Felipe II. Este aumento de interés se manifiesta no solo en la literatura sino también en la creación cinematográfica. La autora ya observó el dicho fenómeno en el 2015 cuando mencionaba la exitosa serie *Isabel*. Desde entonces apareció otra serie dedicada a la historia de España. Es la serie *El ministerio del tiempo* cuyo guionista Javier Olivares es autor de una de las novelas históricas analizadas en el presente trabajo.

La autora también es consciente de que puedan existir aún más obras de creación literaria que traten al tema de Felipe II a pesar de que no estuvo en su poder localizarlas. Por lo tanto, considera abierto el campo de investigación para los que estén interesados por el tema. Por ejemplo, sería interesante llevar a cabo una investigación en el Archivo General de la Administración en Alcalá de Henares para comprobar si se escribieron más obras sobre Felipe durante el régimen, las cuales, por ser víctimas de la censura franquista, pudieron desaparecer. Desgraciadamente, la autora no tuvo la posibilidad de averiguarlo. También propondría un estudio del personaje de Felipe II desde el punto de vista de la creación cinematográfica.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Ženy a děti Filipa II.

Příloha č. 2 - Valladolid – Palacio Pimentel, Iglesia San Pablo, Felipe II.

Příloha č. 3 - Klášter San Lorenzo de El Escorial.

Příloha č. 4 - Mapa impéria, kterému vládl Filip II.

Příloha č. 5 - Beletrie 21. století.

Příloha č. 6 - Palacio de Saldañuela – sídlo Isabely de Osorio.

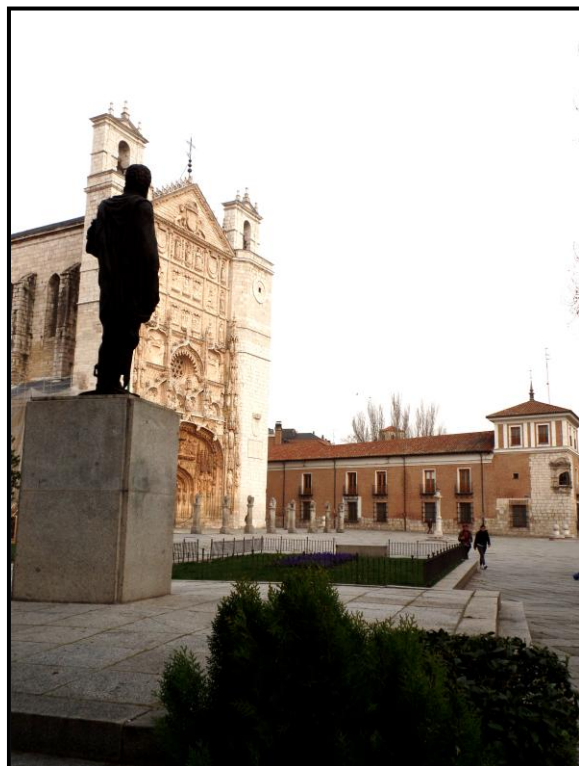
Příloha č. 7 - Casa de las siete chimeneas, Madrid.

Příloha č. 1 - Ženy a děti Filipa II.¹⁴⁹

¹⁴⁹ QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011.

Příloha č. 2 - Valladolid: Palacio Pimentel, Iglesia de San Pablo, Felipe II.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Foto: Lenka Řezníčková.

Příloha č. 3 - Klášter San Lorenzo de El Escorial.¹⁵¹

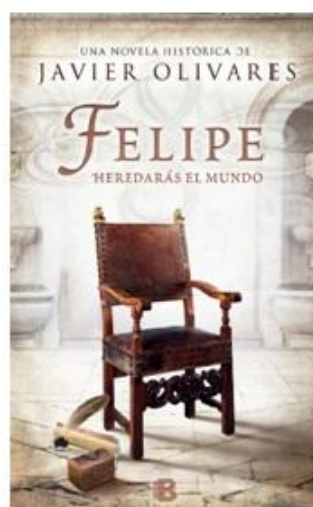
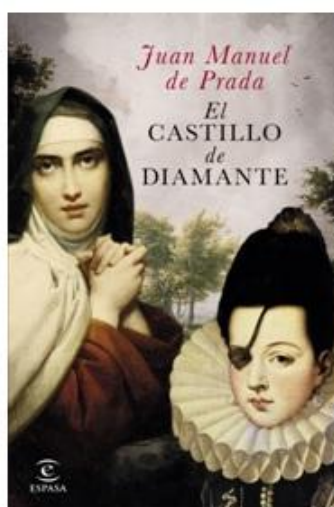
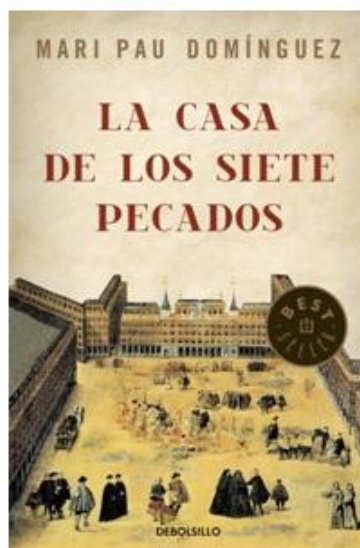
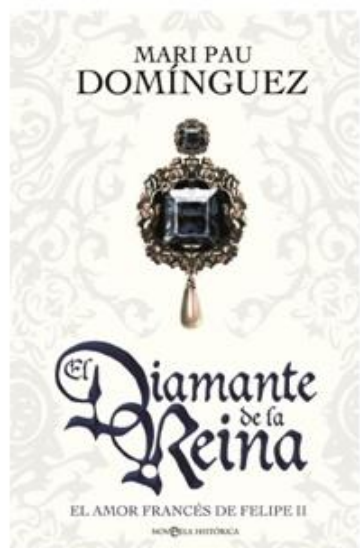
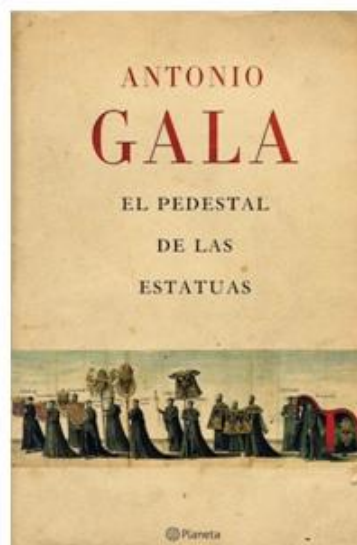
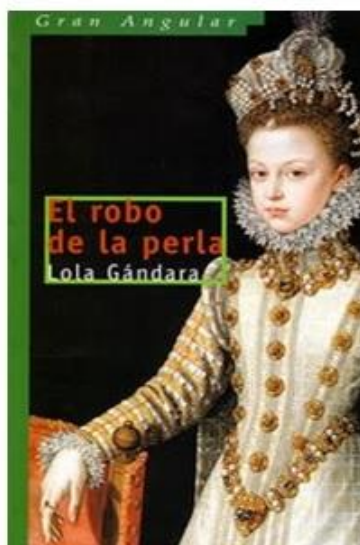
¹⁵¹ Foto: Lenka Řezníčková.

Příloha č. 4 - Mapa impéria, kterému vládl Filip II.¹⁵²

¹⁵² OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona: Ediciones B, 2015.

Příloha č. 5 - Beletrie 21. století.

Příloha č. 6 - Palacio de Saldañuela – sídlo Isabely de Osorio.¹⁵³

Příloha č. 7 - Casa de las siete chimeneas, Madrid.¹⁵⁴

¹⁵³ QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011.

¹⁵⁴ *La Casa de las Siete Chimeneas, la leyenda del palacio maldito de Madrid*. [online] © DIARIO ABC, S.L. 11/12/2014. Dostupné z: <<http://www.abc.es/madrid/20141211/abci-casa-siete-chimeneas-201412092023.html>>.

Seznam použitých zdrojů

TIŠTĚNÉ ZDROJE

ALBERCA, M. *El pacto ambiguo. De la novela autobiografía a la autoficción*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2007. ISBN: 978-84-9742-750-0.

BELENGUER CEBRIÁ, E. *-Felipe II.: en sus dominios jamás se ponía sol*. Madrid: Ediciones Anaya, 1988. ISBN: 84-207-3116-1.

BOURDIEU, P. *Pravidla umění: geneze a struktura literárního pole*. Brno: Host, 2010. ISBN: 978-80-7294-364-7.

BOURDIEU, P. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN: 978-80-7184-518-8.

DE PRADA, J.M. *El castillo de diamante*. Barcelona: Espasa Libros S.L.U., 2015. ISBN: 978-84-670-4554-3.

DOMÍNGUEZ, M. P. *El diamante de la reina*. Madrid: La Esfera de los Libros, S.L., 2008. ISBN: 978-84-9734-729-7.

DOMÍNGUEZ, M. P., *La casa de los siete pecados*. Barcelona: Random House Mondadori, S.A., 2009. ISBN: 978-84-253-4342-1.

DOMÍNGUEZ, M. P. *Una diosa para el rey*. Barcelona: Random House Mondadori, S.A., 2011. ISBN: 978-84-4635-4.

ECO, U. *El nombre de la rosa y apostillas*. Barcelona: Lumen, S.R.L., 1992. 978-84-2642-980-3.

FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, M. *Felipe II y su tiempo*. Madrid: S.L.U. Espasa Libros, 2014. ISBN: 978-84-670-3543-8 (epub).

FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, M. *Corpus Documental de Carlos V*. Salamanca: 1975, t. II. ISBN: 978- 84-6006-721-4.

FORBELSKÝ, J. *Španělská literatura 20. století*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-806-9.

GALA, A. *El pedestal de las estatuas*. Barcelona: Editorial Planeta, S.A., 2007. ISBN: 978-84-08-07145-7.

GÁNDARA, L. *El robo de la perla*. Madrid: Ediciones SM, 2002. ISBN: 84-348-8868-8.

GÓMEZ TRUEBA, T. *Literatura española del siglo XX: desde 1939* (přednášky). Valladolid: Universidad de Valladolid, 15.2. – 16.5.2016.

KREJČÍ, K., POSPÍŠIL, I. a M. ZELENKA, ed. *Sociologie literatury*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN:80-210-2759-2.

MOLINA LLORENTE, P. *Pálpito de sol*. Madrid: Grupo Anaya, S.A., 2001. ISBN: 978-84-667-0511-2.

OLIVARES, J. *Felipe*. Barcelona: Ediciones B, 2015. ISBN DIGITAL: 978-84-9069-192-2 (epub).

ORTEGA Y GASSET, J. "La deshumanización del arte" In: *Obras completas, Tomo 3*, Madrid: Revista de Occidente, 1947. ISBN:

PARKER, G. *El rey imprudente: La biografía esencial del rey Felipe II*. Barcelona: Editorial Planeta, S.A., 2015. ISBN: 978-84-08-14328-4 (epub).

PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků. "Nejmocnější křesťanský vládce"*. 1. vyd. Praha: BRÁNA, 1998. ISBN 80-859456-94-7.

QUERALT DEL HIERRO, M. P. *Las mujeres de Felipe II: obligación, amistad y pasión en la casa del rey*. Madrid: EDAF, S.L., 2011. ISBN: 978-84-4142-880-5.

ROLDÁN, J. M. *Historia de España*. Madrid: EDELSA Grupo Didascalía, S. A., 1989. ISBN: 84-85785-64-5.

ŘEZNÍČKOVÁ, L. *Obraz španělského krále Filipa II. ve španělské beletrii 20. století*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Josef Prokop.

SANTOS, F. *Exiliados y emigrados: 1939 – 1999*. Madrid: Fundación Españoles en el Mundo, 1999. ISBN: 978-84-9218-801-7.

Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska: baskická literatura, galicijská literatura, katalánská literatura, portugalská literatura, španělská literatura. Praha: Libri, 1999. ISBN:80-85983-54-0.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

II Jornadas Comprender la Historia Contemporánea. [online] Universidad de Valladolid. [cit. 2017-04-20] Dostupné z: <http://www5.uva.es/fyl/sites/default/files/cartel_cine_7_marzo.pdf>.

ALIAGA ALCOLEA, Israel. *Pilar Molina: “Me gusta crear ambientes y lugares en los que desarrollar aventuras interiores”* [online]. © Centro de Comunicación y Pedagogía, 2017. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <<http://www.centrocp.com/me-gusta-crear-ambientes-y-lugares-en-los-que-desarrollar-aventuras-interiores/>>.

Antonia y Omaita con Antonio Gala. [online]. © Youtube, 2017. [cit. 2017-04-16] Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=Xu-mGLU-xpk>>.

Antonio Gala. Autor del año 2016 en Andalucía. [online]. © Youtube, 2017. [cit. 2017-04-16] Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=4pMBxDfbAhI>>.

Conferencia: Geoffrey Parker – Ciclo de Grandes Hispanistas en Instituto Cervantes en Londres [online]. © Youtube, 2017. [cit. 2017-02-16] Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=JWmI1tVOktM>>.

Diccionario de la lengua española [online]. © Real Academia Española, 2015. [cit. 2017-04-20] Dostupné z: <<http://dle.rae.es/?w=diccionario>>.

El Castillo de Diamante – Juan Manuel de Prada. [online]. © Youtube, 2017. cit. 2017-04-20] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aH_Q9nQKfHA>.

FERRER DEL RÍO, Á., *Decadencia de España. Primera Parte. Historia del Levantamiento de las Comunidades de Castilla (1520-1521).* [online] Madrid: Establecimiento tipográfico de Mellado, 1850. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <https://bibliotecadigital.jcyl.es/es/catalogo_imagenes/grupo.cmd?path=10065771>.

Estudio n° 3149: Barómetro de septiembre 2016. [cit. 2017-04-08] [online] Centro de Investigaciones Sociológicas, 2017. Dostupné z: <http://www.cis.es/cis/opencm/ES/1_encuestas/estudios/ver.jsp?estudio=14298>.

GARCÍA CALERO, J. *Geoffrey Parker: «Felipe II merece el título de imprudente»* [online]. © DIARIO ABC, S.L., 03/07/2015 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <<http://www.abc.es/cultura/20150628/abci-geoffrey-parker-felipe-merece-201506271942.html>>.

Geoffrey Parker [online]. © The Ohio State University, 2017. [cit. 2017-02-12] Dostupné z: <<https://history.osu.edu/people/parker.277>>.

La Casa de las Siete Chimeneas, la leyenda del palacio maldito de Madrid. [online] © DIARIO ABC, S.L. 11/12/2014. [cit. 2017-04-30] Dostupné z: <<http://www.abc.es/madrid/20141211/abci-casa-siete-chimeneas-201412092023.html>>.

LANGA PIZARRO, M. La novela histórica española en la transición y en la democracia. *Anales de Literatura Española*. 2004, (17), 107 - 120. [cit. 2017-03-10] DOI: 10.14198/ALEUA.2004.17.06. <Dostupné z: <http://rua.ua.es/dspace/handle/10045/7262>>. ISSN 0212-5889.

Lola Gándara. Biografía. *LiteraturaSM.com* [online]. Ediciones SM [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <<https://es.literaturasm.com/autor/lola-gandara>>.

Lola Gándara no IES Lagoa de Antela [online]. © Youtube, 2017. [cit. 2017-02-16] Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=U0TY6B2M5Zs>>.

Ley de Memoria Histórica [online] © Ministerio de Justicia, 2017. [cit. 2017-03-20]. Dostupné online z: <<http://leymemoria.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/LeyMemoria/es/memoria-historica-522007#a1>>.

Mapa de premios literarios. [online] © Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2017. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <<http://www.mecd.gob.es/cultura-mecd/areas-cultura/libro/premios/presentacion.html>>.

MARTÍNEZ MILLÁN, J. *La dinastía habsburgo en la historiografía española de los siglos XIX y XX.* [online]. Libros de la corte.es, č. 7, s. 33 – 58. Madrid: IULCE-UAM,

2013. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <<https://repositorio.uam.es/handle/10486/14251>>. ISSN 1989-6425.

MIGUEL, N. S. La novela histórica desde la perspectiva del año 2000. *Dicenda: Cuadernos de Filología Hispánica* [online]. 2001, (19), 303 – 314. [cit. 2017-03-15] Dostupné z: <<http://revistas.ucm.es/index.php/DICE/article/view/DICE0101110303A>>. ISSN:0212-2952.

Palacio de Saldañuela de Sarracín [online]. Turismo Burgos [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.turismoburgos.org/sites/default/files/culture_art/files/112.pdf>.

PARKER, G. *Conscience and power: Philip II of Spain, history and legend, 02-Feb-1980*, [audio], Vancouver Institute Lectures [online]. UBC Library Open Collections. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <<http://open.library.ubc.ca/cIRcle/collections/12708/items/1.0102757>>.

Premio Planeta. [online]. © Planeta. [cit. 2017-03-20] Dostupné z: <<http://www.premioplaneta.es/>>.

Španělsko-český online slovník. [online]. Lingea s.r.o., 2017. [cit. 2017-02-20] Dostupné z: <<https://slovniky.lingea.cz/>>.